

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİMDALI
(DİN SOSYOLOJİSİ)

İMAM HATİP LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN OKUL DIŞI ZAMANLARINI
DEĞERLENDİRME BİÇİMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR
ARAŞTIRMA

Yüksek Lisans Tezi

Kahraman AKSU

Ankara -2017

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİMDALI
(DİN SOSYOLOJİSİ)

İMAM HATİP LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN OKUL DIŞI ZAMANLARINI
DEĞERLENDİRME BİÇİMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR
ARAŞTIRMA

Yüksek Lisans Tezi

Kahraman AKSU

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Mehmet Cem ŞAHİN

Ankara -2017

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
(DİN SOSYOLOJİSİ)

İMAM HATİP LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN OKUL DIŞI ZAMANLARINI
DEĞERLENDİRME BİÇİMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR
ARAŞTIRMA

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç.Dr.Mehmet Cem ŞAHİN

Adı ve Soyadı

İmzası

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tez Sınavı Tarihi: / /

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (.../.../2017)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Kahraman AKSU

ÖNSÖZ

Bu çalışmamızda boş zaman kavramını ve imam hatip öğrencilerinin boş zamanlarında neler yaptığı, okul dışı etkinlik faaliyetlerinin nelerden oluştuğu gibi kavramlar üzerine bir sosyolojik araştırma yapma fırsatı bulduk.Yakın zamana kadar İdeolojik tartışmaların odağında yer alan İmam Hatip Liseleri şimdilerde ise pedagojisiyle tartışılır olmuş , öğrencilerin bilgi birikimi, zihinsel düzeyleri ve Kaliteli üniversitelere yerleşme bağlamındaki sayısal azlığı nedeniyle gündemdeki yerini almıştır. Araştırmamızın birinci bölümde zaman ve boş zamanla ilgili kavramsal çerçeveye değinilerek özellikle boş zaman kavramının antik çağ, endüstriyel dönem ve 1980 sonrası modern döneme kadar süregelen gelişim evreleri anlatılmış,buna bağlı olarak gelişen popüler kültür ve onun getirdiği tüketim araçlarından bahsedilmiştir.Sonraki kısımda ise gençliğin tanımı ve Türkiye’de İmam Hatip Liselerinin tarihi konuları özet olarak sunulmuştur.Araştırmamızın son bölümünde ise Araştırma evreni olan İmam Hatip Lisesi öğrencileriyle ilgili katılımcıların özellikleri ve nitelikleri ele alınarak nicel ve nitel inceleme sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.Sonuç kısmında ise Boş zaman değerlendirme araçlarının İmam Hatip Lisesi öğrencileri tarafından nasıl değerlendirdiği, neden ve sonuçlarının neler olduğu, bunda dinin etkisinin ne olduğu Soruları yanıtlanarak bir sonuca varılmıştır. Bize bu araştırmamızda destek veren Ankara Üniversitesi Din sosyolojisi Anabilim dalı başkanı Sayın Prof.Dr.Niyazi AKYÜZ hocamıza ve Tez danışmanım Doç.Dr.Mehmet CEM ŞAHİN Hocama teşekkürlerimi sunarım.Tüm İmam Hatip Lisesi çalışan ve öğrencilerine hürmetlerimi sunar,yetişmemde emeği geçen Aileme vefa hislerimi buradan arz ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
TABLolar LİSTESİ	V
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VI
KISALTMALAR	VII
KONU BENZERLİĞİ OLAN AKADEMİK ÇALIŞMALAR.....	1
A. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	2
B. ARAŞTIRMANIN AMACI	4
1 ARAŞTIRMANIN ALT AMAÇLARI.....	5
C.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	6
D. ARAŞTIRMANIN MODELİ	7
1.ARAŞTIRMA EVRENİ VE ÖRNEKLEM.....	8
2.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	9
E.ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	10

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

A.ZAMAN KAVRAMI	11
1.ZAMAN VE SOSYOLOJİ İLİŞKİSİ	11
2. ZAMAN KONUSUNA DAİR İSLAM FİLOZOFLARININ YAKLAŞIMI.....	16
B. BOŞ ZAMAN KAVRAMI.....	20
1.ENDÜSTRİ ÖNCESİ VE ANTİK YUNANDA BOŞ ZAMAN.....	22
2.ANTİK ROMA DÖNEMİNDE BOŞ ZAMAN	22
3.ORTAÇAĞDA BOŞ ZAMAN KAVRAMI, LUTHER YORUMU	24
4 .ENDÜSTRİYEL DÖNEM SONRASI BOŞ ZAMAN.....	25
5.TAYLOR’UN BOŞ ZAMAN YAKLAŞIMI	25
6.AMERİKADA DEVLET MERKEZLİ BOŞ ZAMAN ÇALIŞMALARI.....	27
7.BOŞ ZAMAN TALEBİ VE SENDİKAL ÇALIŞMALARIN ARTMASI	28
8. ENDÜSTRİYEL DÖNEMDE BOŞ VAKİT TALEBİ ÜZERİNE OLUŞTURULAN REKREASYON VE TURİZM ALANLARI	29

9. MARX VE BOŞ ZAMAN.....	30
10.BİR BOŞ ZAMAN MANİFESTOSU: LAFARGUE'NUN.....	31
C.1980 SONRASI DÖNEMDE BOŞ ZAMAN DEĞERLENDİRME ARAÇLARI	34
1. TV KANALLARINDAKİ ARTIŞ ,REYTING YARIŞLARI , HOLLYWOOD SİNEMASININ DÜNYAYA YAPTIĞI ETKİ.....	34
2.BİLGİSAYARIN İCADI VE İNTERNETİN HAYATIMIZA GİRMESİ.....	38
3.CEP TELEFONU VE AKILLI TELEFONLARIN İCADI.....	39
4.SOSYAL MEDYA AĞI İLE BAŞLAYAN İLETİŞİM MODELİ.....	41
5.AVM (Alış Veriş Merkezi) KÜLTÜRÜNÜN YAYGINLAŞMASI.....	44

İKİNCİ BÖLÜM

GENÇLİĞİN TANIMI VE SINIFLANDIRILMASI

A.GENÇ VE GENÇLİK	45
1.GENÇLİK TANIMI.....	45
2.GENÇLİĞİN SINIFLANDIRILMASI.....	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYEDE DİN EĞİTİMİ VE İMAM HATİP LİSELERİNİN TARİHİ ARKA PLANI

A .OSMANLI ZAMANINDA EĞİTİM VE EĞİTİM KURUMLARI.....	48
1.MEDRESELER	49
2.MEKTEPLER.....	51
B.CUMHURİYETİN İLANINDAN SONRA AÇILAN EĞİTİM KURUMLARI	52
1.İLAHİYAT FAKÜLTELERİ	52
2.İMAM HATİP LİSELERİ	53
3.28 ŞUBAT MGK DA ALINAN KARARLAR	56
4.28 ŞUBAT SONRASI İMAM HATİPLERİN DURUMU.....	56
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	58
OKULLARDAKİ NİTEL BULGU VE YORUMLAMALAR	58
A.OKUL MÜLAKATLARI SÖYLEŞİLER VE GRUP MÜLAKATLARI.....	58
1.HACI BAYRAM İMAM HATİP LİSESİ GRUP GÖRÜŞMELERİ.....	59
a. KIZ ÖĞRENCİ ÖRNEKLEM TABLOSU	59

c. OKUL DIŞI ETKİNLİKTE POPÜLER İLETİŞİM ARAÇLARI	61
d.KIZ ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI	61
e.ERKEK ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI.....	61
f. İMAM HATİP VE NORMAL LİSE ÖĞRENCİSİNİN FARKLARI.....	63
g. KIZ ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI).....	63
h.ERKEK ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI)	63
2.MAMAK ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ GURUP	
GÖRÜŞMELERİ.....	66
a.KIZ ÖĞRENCİ ÖRNEKLEM TABLOSU	67
b. ERKEK ÖĞRENCİ ÖRNEKLEM TABLOSU	68
c. İBADET SAATLERİNİN ETKİSİ VE TOPLUMUN	
BEKLENTİLERİ.....	69
d. KIZ ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI).....	69
e. GECEKONDU BÖLGESİNDEKİ DİNDAR TİPLEMELERİ.....	73
f.TELEVİZYON YAPIMLARININ ETKİSİ	74
g.KIZ ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI	74
h. ERKEK ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI	74
3.TEVFİK İLERİ İMAM HATİP LİSESİ GURUP GÖRÜŞMELERİ	76
a. KIZ ÖĞRENCİ ÖRNEKLEMLEM TABLOSU.....	77
b.ERKEK ÖĞRENCİ ÖRNEKLEMLEM TABLOSU.....	78
c. İMAM HATİP LİSESİ VE GÜNDELİK YAŞAM.....	79
d.KIZ ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI	79
e. ERKEK ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI)	80

BEŞİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA NİCEL BULGULARI VE YORUMLAMALARI

A. TABLOLAR ANALİZİ.....	87
B. NİCEL ARAŞTIRMAYA GENEL BAKIŞ	122
1.CEMAAT VE TARİKATLAR.....	122
KAYNAKÇA	131
ÖZET.....	134
ABSTRACT.....	135

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 5.1. Araştırmaya Katılan Öğrenci Profil ve Nitelikleri.....	81
Tablo 5.2. İmam Hatip Liselerinde Okul Dışı Zaman.....	84
Tablo 5.3. Okullar Bazında Bulgular	88
Tablo 5.4. Ekonomik Veriler Bazında Bulgular	89
Tablo 5.5. İmam Hatiplerde Müzik Alışkanlıkları	90
Tablo 5.6. Okullar Bazında Bulgular	93
Tablo 5.7. Ekonomik Veriler Bazında Bulgular	94
Tablo 5.8. Dini Kaynaklık Ve Referans Tercihleri	95
Tablo 5.9. Okullar Bazında Bulgular	99
Tablo 5.10. Ekonomik Veriler Bazında Bulgular	99
Tablo 5.11. imam Hatip Öğrencilerinin Televizyon Yayın Tercihleri.....	100
Tablo 5.12. Okullar Bazında Bulgular	104
Tablo 5.13. Ekonomik Veriler Bazında Bulgular	105
Tablo 5.14. Alışveriş Merkezlerinde İbadet.....	106
Tablo 5.15. Okullar Bazında Bulgular	109
Tablo 5.16. Ekonomik Veriler Bazında Bulgular	110
Tablo 5.17. Kuran'ı-Kerim Meal Alışkanlığı.....	111
Tablo 5.18. Okullar Bazında Bulgular	114
Tablo 5.19. Ekonomik Veriler Bazında Bulgular	115
Tablo 5.20. İmam Hatiplerde Namaz Alışkanlığı	116

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 5.1. Erkekler Tablosu	85
Şekil 5.2. Kızlar Tablosu.....	86
Şekil 5.3. Erkekler Tablosu	91
Şekil 5.4. Kızlar Tablosu.....	92
Şekil 5.5. Erkekler Tablosu	96
Şekil 5.6. Kızlar Tablosu.....	97
Şekil 5.7. Erkekler Tablosu	102
Şekil 5.8.Kızlar Tablosu.....	103
Şekil 5.9. Erkekler Tablosu	107
Şekil 5.10. Kızlar Tablosu.....	108
Şekil 5.11. Erkekler Tablosu	112
Şekil 5.12. Kızlar Tablosu.....	113
Şekil 5.13. Erkekler Tablosu	117
Şekil 5.14. Kızlar Tablosu.....	118
Şekil 5.15. İmam Hatip Lisesine Geliş Nedeni Toplam Tablo	120
Şekil 5.16. İmam Hatip Memnuniyet Anketi Toplam Tablo	121

KISALTMALAR

İHL	: İmam Hatip Lisesi
AVM	: Alış Veriş Merkezi
TV	: Televizyon
AGE	: Adı Geçen Eser
DNS	: Domain Name System
KB	: Kilobayt
MB	: Megabayt
GB	: Gıgabayt
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
GAP TV	: Güneydoğu Anadolu Projesi Televizyonu
UEFA	: Union Of European Football Associations (Avrufa Futbol Federasyonlar Birliğı)
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
UNSECO	: United Nations Educational,Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi

KONU BENZERLİĞİ OLAN AKADEMİK ÇALIŞMALAR

1-Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımına ilişkin Tutumları

Ürgüp Örneği-Yrd.Doç Aslıhan ŞABAN-Cafer ALİCAN -2013

2-Popüler Kültür-Din Eğitimi İlişkisi-Betül U-KANBUROĞLU Yüksek Lisans Tezi

3-İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Din-Toplum İlişkileri konusundaki

Mülahazaları Lokman CERRAH- Erzurum Örneği Yüksek Lisans Tezi-2010

4-Genel Lise ve İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Popüler müziğe Yaklaşımı

Reyhan YÜKSEL-Sakarya Örneği-Yüksek Lisans Tezi

5- İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Prososyal Davranış eğilimleri

Üzerine Nicel Bir İnceleme-Abdülkadir ÇETİN

6- Türkiye'nin Modernleşmesi Bağlamında İmam-Hatip Okulları

Mustafa Kemal COŞKUN -Bahattin AKŞİT

7- Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş zaman Değerlendirme Eğilimleri

Ankara Örneği –Ümit YETİŞ-Gazi Üniversitesi –Doktora Tezi

8- Ergenlik Dönemi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları

Remzi CAN-Mustafa TÜRKYILMAZ-Ahi Evran Üniv Dergisi

9- İlk ve orta öğretim öğrencilerinin zorba davranışlara başvurma düzeyleri ve bu

davranışları öğrenme ortamları üzerine bir araştırma-Murat BAŞAR-Uşak

Üniversitesi

10- Zaman Sosyolojisi Bir giriş Denemesi s 2 Dini Bilimleri

Akademik Araştırma Dergisi cilt 10 sayı 2. Ejder OKUMUŞ

A. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Gelenekten modernizm, oradan da post modernizme geçiş yapma eğiliminde olan Türkiye gibi gelişmekte olan doğu toplumlarında bir kimlik ve kültür krizinin de beraberinde yaşandığı ve bazılarınca “ Kültürel şizofreni “ olarak bu durumun adlandırıldığı bilinmektedir. Tüketim toplumu anlamında Kapitalizmin ve post fordiz¹ üretim tarzı sermayesinin gençleri bir kitlesel pazar haline dönüştürdüğü ve genç tüketici bireylerini odağa aldığı ve Türkiye gibi ekonomik üretimin pazar girdisi sayılan gelişmekte olan ülkelere odaklandığı hepimizin malumudur.

2015-2016 Yıllarına gelindiğine Kitle iletişim araçlarını içeriğinin teknolojik açıdan hızlı bir evrim geçirmesi, özellikle akıllı telefonlarda sosyal medya ağlarının gençlerce kullanılır olması, genç bireylere kendilerini ifade fırsatı vermesi açısından onlara bir olanak tanımış ve birbirlerinden hızlı etkileşimin önünü açmıştır. Ergenlik döneminde özerklik ve kimlik kazanma evresinde olan Türk gençliği bir yandan din ile yoğrulmuş geleneksel toplumun bir parçası kimliğini taşıırken diğer taratanda modern dünyanın kendisine sunduğu hedonist² yaşam tarzı arasında sıkışıp kalmıştır. Modernizmin getirdiği bazı tüketim harcamaları adeta bir ödev olarak beyinlerimize işlenmiştir. Birey bir ödev olarak düzen kavramıyla karşılaşmaktadır. (Bauman: 1991,13)

1 Küreselleşme sonucunda üretim sisteminin yeni iktisadi oluşumlara göre kendini organize etmesidir. Buna göre

- a) Standart üretim yerine çok farklı tüketici kategorilerine göre çeşitlenmiş bir üretim sistemine geçilmesi,
 - b) İşgücü süreci ve iş yönetiminde merkezin gücünün zayıflatılması ve esnek bir uzmanlaşmaya gidilmesi,
 - c) Üretimin sektörler arası geçişkenliğe izin verilecek şekilde düzenlenmesi ve hizmet sektörünün genişlemesi,
 - d) Tüketimin giderek artan bir biçimde özel hale gelmesi ve bireyselleştirilmesi,
 - e) İşgücünün kalifiye, nitelikli ve erkek işçi ağırlıklı özelliğinin, hizmet sektörü ve beyaz yakalı işçilerin artmasına bağlı olarak değişmesi,
 - f) Özellikle esnek zamanlı ve yarım gün çalışma esasına dayalı sektörlerde işgücünün büyük ölçüde kadınlara yönelik olmaya başlaması, gibi unsurlar söz konusudur
- (Hall, 1995:109; Lury, 1996:94; Morley ve Robins, 1995:50-56)

² Yaşam amacının haz ve mutluluktan ibaret olduğunu savunan görüştür.

Küreselleşen günümüz dünyasında yeni ve büyük şirketler gençlerin bu tüketim ihtiyacını fark ederek Dokunmatik ve akıllı telefonları pazara sürmüşlerdir. Dokunmatik telefon üzerine seri üretime geçen Steve Jobs, Facebook gibi sosyal ağın genç patronu olan Mark Zuckerberg Bu pazarı oldukça karlı yatırımlar yaparak geliştirmiş, genç kitlelerin ihtiyaçlarını belli aralıklarla güncelleyerek yeni ürünleri pazara sunmuşlardır.

Endüstriyel dönemle birlikte kurumsallaşan boş zaman etkinlikleri serbest zaman eğlence ve dinlence kültürü günümüz İmam Hatip lisesi gençliğinin de kendisine başvurduğu ve yararlandığı alanlardandır. Ergenlik dönemindeki bu gençlerin okul dışı serbest alanlardaki faaliyetleri ile eğitimini aldığı imam hatip liselerinden alıp kendince şekil verdiği din algısının birbirleriyle olan etkileşimi ve bunun serbest zamana etkisi araştırmamızın problematiğini oluşturmaktadır.

2016 Yılı Merkezli küresel şirketlerin eğlence ve dinlence araçları olarak genç kitleye sunduğu popüler ürünlerin acaba İmam Hatip Lisesi öğrencilerine sosyo kültürel ve sosyo psikolojik anlamdaki yansımaları nelerdir ,imam hatip gençliği serbest zamanlarında neyle meşguldür ? sorusunun cevabını bu araştırmada cevaplamaya çalıştık. Boş zaman olgusunun günümüzdeki örnekleri ve güncellenmiş kurumlarıyla neler olduğu tezinden hareketle İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin zihinsel anlamda diğer akranları gibi neleri tükettiğinin cevabını bulmaya çalıştık. Önümüzdeki bu problematiği çözmek için başvurduğumuz yöntemler sosyolojik araştırma teknik ve yöntemlerden başkası olamazdı ve bizde bundan hareketle yola çıktık. Çünkü amacımız Zuckerman'ın dediği gibi **“sosyolog,kirli çamaşırları ortaya çıkarır ve yanlış telakkileri yıkar** “cümlesinde vurgulandığı gibi yaygın yanlış yıkmak, az bilinen doğruyu vurgulamaktır.(Zuckerman:2006,49)

B. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı ; gösteri, eğlence endüstrisi ve popüler kültür ürünlerinin odağındaki hedef kitle olan genç nesille aynı yaş aralığında bulunan İmam Hatip Lisesi gençliğinin okul dışı zaman etkinliklerinde dini değerleri ne kadar ölçüt aldığı ve davranışlarına okuldan aldığı bu kültürü ne kadar yansıttığına dair saptamalarda bulunmaktır.

İmam hatip gençliği de hedef kitle anlamında bir tüketim kitlesidir. Kitlelere tüketimin zevk ve mutluluk olduğu inancının benimsetilmesi, tüketim eyleminin bireyi toplumsal gerçeklerden soyutlayan karakteristiğinin giderek kapitalizm açısından keşfedilmesine ve bu yönde artan ticari bir ilginin de örgütlenmesine zemin hazırlamıştır (Okay,1982:180).

Bireyin Toplumsal konum ve çıkarlarını algılamasını engelleyen bu “yanlış ihtiyaçlar “ ve “yanlış bilishlilik “ hali,daha sonraki yıllarda Frankfurt Okulunun ³ “Güdüp Yönetme “ kuramının kaynağını teşkil eden temel kavramlar olarak karşımıza çıkmış ve sosyal bilim çevrelerinde uzun yıllar tartışma gündemini meşgul etmiştir (Özbek,2002:66)

Hazcı yaklaşımın günümüz enformasyon çağında genç nesillere olduğu gibi İmam Hatip Liselerine de dayatıldığı bir gerçektir. Bu araştırma kapsamına bizlerde bu imam hatip kitlesini odak aldık. Araştırmada imam hatip öğrencilerinin

a)Eğitim süreci içinde olmaları

b)Serbest zaman diliminde kendilerine ait bir alanın olması

³ **Frankfurt okulu**, Almanya'da 1923 yılında kurulan ve sosyoloji, siyaset bilimi, psikanaliz, tarih, estetik, felsefe, müzikoloji gibi farklı disiplinlerden insanları bir araya getiren Toplumsal Araştırma Enstitüsü'nün bir düşünce akımı olarak ifade edilmesidir.(wikipedi)

c)Din eğitimi kapsamında meal ve hadis okuma gibi yada dini bir müfredata tabi olma gibi rollerinin olması

d)Popüler kültürün tüketicisi konumunda olmaları gibi bir çok nedenden dolayı araştırma kapsamının alt alanlarını irdeledik.

Gündelik yaşamda İmam Hatip Lisesi gençliği sosyalizasyon sürecinde kendilerine her ne kadar biçilen dini kimliğin ve rolün farkında olamasalar da, toplum kendilerinden bu yönde tutarlı davranışlar ve bu üst kimliğe uygun davranış kalıpları beklemektedir.Gelenek ve modernitenin arasında arafta kalan bu kitlenin beklentilere cevap verip vermediği yada kendi şahsiyetine giden bu yolda nelerden etkilendiği neleri tükettiği,hangi televizyon programlarını seyrettiği, serbest zaman alışkanlıklarının neler olduğunun doğru tespiti bizim amaçlarımız arasındadır.Yapılan mülakatlar, grup görüşmeleri ve yüzyüze görüşmeler,kullanılan survey teknikleri bizi amacımıza ulaştıracak verileri ve imkanı sağlamıştır.

1 ARAŞTIRMANIN ALT AMAÇLARI

Araştırmanın alt amaçları şunlardır.

1.İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin okul dışı serbest zaman etkinlikleri ve boş zaman değerlendirme biçimleri **Cinsiyete göre** farklılık göstermekte midir.?

2.İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin okul dışı serbest zaman etkinlik değerlendirmeleri ailelerin **sosyo-ekonomik** durumlarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

3.İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin okul dışı serbest zaman etkinlik değerlendirmeleri, odak grubumuz olan **Ankara da bulunan bu üç**

okulun(Hacıbayram Anadolu İHL,Mamak Anadolu İHL, Tefik İleri Anadolu İHL) bölgesel şartlar ve Veli profiline göre nasıl bir değişkenlik göstermektedir?

C.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bize göre sosyolojik araştırma ve veri elde etme yöntemi nicel anlamda araştırma yapılan grupta ya da toplumda bir takım aykırı ve farklı görüş ve bulguları vitrine koyup bu budur demek değildir. Böyle bir yöntemin kendisinde araştırmanın etiğine uygun değildir.

Sosyoloji biliminin etiğine uymayan, **Cımbız sosyolojisi** diye adlandırdığımız bu yöntem bizi başarıya götürmez.Biz bu çalışmamızda son zamanlarda sosyolojik araştırmalarda rastladığımız bu yöntemden uzak durarak yola koyulduk.Araştırmamızda hedef kitlemiz olan İmam Hatip Liselerinin tarihine de araştırmamızda ışık tuttuk.Bu çalışmada aslında bilimsel anlamda birkaç disiplinin bir araya geldiğine şahit olduk .Bunlar Türkiye de Din Eğitimi Tarihi,Sosyoloji,Ve sosyolojinin Alt ilgisi olan Boş zaman sosyolojisidir.

Bu çalışmada inceleyeceğimiz Kurumlar ya da kişiler Osmanlı devlet geleneği ve eğitim sisteminden dönüştürerek devraldığımız İmam Hatip Liseleridir.Osmanlı devletinin ve teokratik “ancien régime” değerlerinin dönüştürülmesi veya yıkılması sürecinde, Türkiye modernleşmesinin en önemli ve özgün alanlarından birisi, eğitim kurumlarının yeniden kuruluşu ve geliştirilmesi sürecidir. Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinden itibaren devletin ve toplumun Batı’ya yönelmesiyle siyasal ve toplumsal alanda yaşanan her önemli dönüşüm aşamasında, eğitim sisteminin ve bu sistem içerisinde dini eğitimin şeklinin ve yerinin nasıl olması gerektiği hakkında çeşitli toplumsal aktörler mücadele

vermişlerdir. Çünkü Batılılaşma hareketinin ve bu süreçte bireylere bir ulus kimliği kazandırma çabasının en önemli araçlarından biri, var olan eğitim sisteminin reforme edilerek, Batı'ya uygun eğitim sistemlerinin okullarda uygulanması olmuştur. Karşılaşılan sorunlar nedeniyle, eğitimin yöntemi ve biçimi üzerine bitmez tükenmez tartışmalar yapılmış ve bu mücadelenin tarafları kendi pozisyonlarını destekleyecek tarihi, ideolojik, siyasal ve toplumsal söylemleri dönemin gündemine taşımıştır. Temel eğitim süresinin zorunlu ve kesintisiz olmak üzere sekiz yıl olarak düzenlenmesine ilişkin 1997'den itibaren uygulanan politikalar, genel olarak eğitim ve özel olarak dini eğitim üzerine yapılan tartışmaların yoğunlaşmasına neden olmuştur ve bu tartışmalar devam edecek gibi görünmektedir. (Akşit,2004:394)

Araştırmamızı önemli kılan bir unsurunda bütün bu tartışmaların odağında olan bu kurumların 2016 Yılındaki Ankara örneğinin ve hızlı bir değişim geçiren popüler kültür ve yenilenen eğlence araçlarının etkisinde ve gölgesindeki güncellenmiş halidir.

D. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmamda İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin okul dışı etkinlik değerlendirmelerinde din duygusunun etkisi nedir sorusunun cevabını bulmak istedik. Bunun içinde gündelik yaşam ve 2015-2016 öğretim yılının gençlik tutum ,alışkanlık replik ve jargonları incelendi.Bunu yaparken survey tekniklerinden faydalanıldı . Cinsiyete ,sosyo ekonomik duruma ve okulların bağlı olduğu muhite göre değişkenler incelemeye tabi tutuldu.Sosyo ekonomik çevre alan araştırması olan nitel araştırma,yarı yapılandırılmış mülakat ve mülakat formları gene aynı şekilde kullanılan yöntemlerden bazılarıdır.

Bu tür araştırmalarda, bir evren(alan) veya alandan seçilen örneklerle herhangi bir zamanda meydana gelen olaylar sebep sonuç ilişkisi içerisinde açıklanmaya çalışılır. (Mc Millan, 2000:196). Araştırma geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan betimsel çalışma niteliğindedir (Arlı ve Nazik,2001:5).

Alan araştırması olarak nitelendirdiğimiz bu alışma İmam Hatip Lisesi ğrencilerinin 2015-2016 Tutum ve davranışlar modeline örneklik etmiştir.Facebook ,fasfood temelli gençliğin imam hatipli halini derinlemesine inceledik.Aslında bizimde araştırmamızda fark ettiğimiz yeni bir sosyoloji modeline rastladık.İlk alışmamızda bizim tarafımızdan kullanılan bu modele **SERUM SOSYOLOJİSİ** adını verdik.Bağımlılık temelli bu sosyolojide kapitalizmin gençleri kendisine bağımlı kıldığı ve serumla bir yabancı madde alan bir birey gibi gençliği bir takım elektronik cihazlarla veya davranış ve giyim kalıbıyla hasta kıldığını fark ettik. “Glasgow niversitesi medya gurubu araştırmalarında ortaya konan modellemelerden bir tanesinde HİPODERMİK MODEL dir.Bu model izleyicinin (hastanın) mesajları edilgen bir biçimde ve doğrudan kabul ettiği ve onunla hiçbir biçimde eleştirel ilgilenmediği varsayımına dayanır.Frankfurt okulu ile ilişkilendirilen UYUşTURMA kavramı hipodermik modelden esin almaktadır.Bu görüşe göre,izleyicilerin daha geniş bir dünya ile ilgili eleştirel düşünebilme yeteneklerini tahrip eden medya,onlara uyururucu veren olarak görülür(marcuse 1964) Giddens,2012:655

1.ARAşTIRMA EVRENİ VE ÖRNEKLEM

Araştırmada Ankara’nın üç farklı semtinde bulunan ve sosyo-ekonomik durumları farklı olan üç ayrı okulda Hacı Bayram Anadolu İmam Hatip Lisesi,

Tevfik İleri Anadolu İmam Hatip Lisesi,Mamak Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencileri evreni üzerinde yapılmıştır.Toplamda 261 öğrencinin katıldığı bu araştırmada öğrencilerin tablo listesi ve kız erkek varyantları tablolarla verilerek üzerinde değerlendirmeler yapılmıştır..Araştırmamızda 9 .sınıf öğrencilerini daha henüz okula alışma safhasında oldukları için muaf tuttuk.Bunun yanında 12 sınıf öğrencilerini ise üniversiteye hazırlandıkları ve tam istediğimiz sonuçları alamayacağımız için dışarıda tuttuk.Araştırma evrenimize 10 ve 11 sınıf imam hatip öğrencilerini aldık .Bu sınıftaki öğrenciler bize istediğimiz sonucu verecek yeterlilikte ve eğilimdeydiler.

2.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmada İmam Hatip Öğrencilerinin boş zaman eğilimlerini öğrenmek için **ANKET** uygulanmıştır. Ayrıca **GRUP MÜLAKATI VE SORU CEVAP TEKNİĞİ** uygulanmıştır.Öğrencilerin serbestçe cevaplayabilmeleri için serbest bir şekilde okul dışı zamanlarını alışkanlıklarını ve eğilimlerini yazmalarını istedik.Bu konuşmayı sevmeyen veya çekingenlik gösteren öğrencilerimize uyguladığımız bir yöntemdi.Böylelikle bu öğrencilere kendilerini rahatça ifade etme imkanı sunduk.Araştırmamız 2015-2016 Eğitim ve Öğretim Yılı içerisinde Ankaradaki üç imam hatip lisesinde uygulandı ve sonuçlarını spss release 11 programına aktardık ve sonucunda da verileri analiz ettik.

Soruları hazırlarken Ankara Üniversitesi İlahiyat fakültesi öğretim üyesi aynı zamanda danışman hocam Doç.Dr M. Cem ŞAHİN ile birlikte hazırladık .Danışman hocam Alış veriş mekanları (AVM) ile ilgili sorular hazırlamamı bana tavsiye etmişti.Bu tarz sorular 2015-2016 Yılı Türkiye'sinde Boş zaman kurumlarının

irdelenmesinde bana ışık tuttu.Özetle bahsedecek olursak **.İnternet paketi ve sosyal medya, TV.Dizileri ve program Alışkanlıkları,AVM Kültürü ve Sinema Alışkanlıkları,Boş zaman eğlenceleri.**gibi konu başlıkları adı altında sorular sorduk ve cevaplar aldık.

E.ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Karmaşık ve çok nedenli işleyen sossal süreçler üzerine yapılan sosyolojik çalışmalarda, toplumsal yapının karmaşıklığından başka bir de araştırmacının bu karmaşık yapıya nüfuz edebilme yeteneği ve imkânı bir sorun ve sınırlılık olarak ortaya çıkmaktadır. Araştırmacıyla, araştırma nesnesi arasında ortaya çıkabilecek nesnellik sorunu da sosyolojik çalışmaların bir başka açıdan sınırlılıklarının olabileceğini ortaya koymaktadır.(ŞAHİN,2007:22)

Bu araştırma Ankara’da üç önemli imam hatip olan Hacı Bayram Anadolu İmam hatip lisesi ,Mamak Anadolu İmam hatip lisesi ,Tevfik İleri İmam hatip lisesi 10 ve 11 Sınıf öğrencileriyle sınırlandırılmıştır.Sosyal bilimlerde araştırmacıdan kaynaklanan sınırlılıklar olabileceği gibi odak gruptaki bireylerin vermiş olduğu cevaplarda sınırlıdır.Zaman açısından sınırlılıkları da mevcuttur.Öğrencilerin yazı yoluyla kendilerini ifade etmesi de sınırlılıklar arasında sayılabilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

A.ZAMAN KAVRAMI

1.ZAMAN VE SOSYOLOJİ İLİŞKİSİ

Boş zaman kavramının incelenmesine ve tanımına geçmeden önce zaman mefhumunu ilk başta ele almak daha doğru olacaktır. İnsan yaşamının yerine göre uzun veya kısa süreli ,tekrarı imkansız, başlangıcı ve sonu belli, saatlerle ölçülebilen bir bölüme zaman denir. (Weber E, 1973:83) Bu süreçte birey de fiziksel hareket, şuurlu olma hali ,akıl kullanma ve iradi seçimler söz konusudur. Birey sosyal hayattaki konumuna göre zamanını değerlendirir. Bireyin elinde olup olmasına göre kişi bazen zamanın öznesi bazen nesnesi konumundadır. Birçok düşünür zamanın tanımını, tanımsızlık olarak nitelendirmiştir, St. Augustinus;zaman nedir sorusunu zor bir sorunsal olarak ifade ederek “Eğer biri bana bu soruyu sorarsa, biliyorum; ama eğer açıklamaya çalışmamı isterse,bilmiyorum” Başka bir sözünde de " Zaman bir muammadır (gizemdir). Geçmişin var olması daha fazla olamaz, gelecek henüz var olmadı. Zaman sadece şu an mıdır? Eğer zaman sadece şu an ise, o zaman "zaman" bir sonsuzluk mudur? yani sonsuz an mıdır? Fakat zaman öyle bir andır ki, geleceğe uzanırken, geçmişin içinde uzaklaşır. Zaman bir şeyin oluşu ama henüz bitmemiş bir şeydir. Bu aynı var olmamak gibidir. O zaman biz, zaman şudur diye nasıl söyleriz?” şeklinde zamanı tanımlamaya çalışmıştır.(Çüçen Ka,1996:73) Zamanla alakalı bizim tecrübelerimiz sabittir. Yani üzerimizde sürekli devri daim olan bir kavram vardır. Biz bunu yaşantımızla tecrübe etmekteyiz .Örneğin güneşin doğuşuna şahit olmakta, kışın kar örtüsünün varlığını görmekte, gece gündüz

hareketleri, güneş ve ayın döngüsünden içinde yaşadığımız alemin içinde bir başlangıç ve son olduğunu sezmekteyiz. Zaman muammasını çözmek için bir hayli girişimin olduğunu görmekteyiz.

Bir çok bilim adamının zaman üzerinde çalışma yaptığını biliyoruz. Bir çok şairin ve edebiyatçının bu konuda başka şeyler kaleme aldığını da biliyoruz. Ne var ki bizim yeterli zamanımız olmadığından dolayı bu kavrama kısaca değinip daha ayrıntılı çalışmalar yapmak isteyenleri de bu özel zaman muamması ile baş başa bırakmak isteriz. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın dediği gibi “Ne içindeyiz zamanın nede büsbütün dışında .yekpare geniş bir anın parçalanmaz akışında“(Tanpınar Şiirler,1962)“

Zaman kavramı ile ilgili detaylı araştırmaları diğer araştırmacı ve bilim adamlarına bırakmak istesekte bu konuyla alakalı alıntılar ve çalışmaları burada hatırlatmak istiyoruz. Zaman sosyoloji ve İslam filozoflarının üzerinde durduğu bir konudur. Toplum zaman ilişkisi hele de sanayi devrimi ile ortaya çıkan “boş zaman kavramı sosyolojinin ilgi alanına giren konulardır. Zaman-toplum ilişkisi, başka bir ifadeyle toplumsal bir fenomen olarak zaman, gerçekten de sosyolojide yadsınamaz bir önemi haizdir. Çünkü insan hayatı, doğumundan ölümüne kadar zaman içinde gerçeklik bulur.(Okumuş,2010:S 2) Sosyal hayata dair olaylar ve sosyolojinin inceleme alanı olan değişkenler zamanla irtibatlı olduklarından dolayı sosyoloji biliminde zamana odaklanma ve bu konuda çalışmalar yapma söz konusudur. Örneğin “polislerin vardiyalı çalışma sistemlerinin onların gündelik ve aile yaşantılarına etkisi “adlı bir araştırma konusunu araştırdığımızı varsayalım. Burada bizim araştırmamıza kaynaklık eden bağımlı değişkenlerden bir tanesi zamanın yani akşam yada gündüz çalışmanın polislerin psikososyal durumuna etkisidir. Dolayısıyla zaman kavramı bizim araştırmamıza kaynaklık etmektedir. Bu yüzden

sosyologların zamana ilgi duymalarında, toplumun zamanla sürekli olarak ilişki halinde olması temel bir rol oynar. Toplum zamanla o derece irtibatlıdır ki, toplum sadece değişim geçirirken zamansallık sergilemez. Toplumun zamansallığı, toplumsal değişimle sınırlandırılmayacak derecede toplumla geniş boyutlarda ilişkilidir.(John Urry 1999:94)

Zamanın derinlikleri ve sınırlılıkları insan aklının ötesinde olacağı için bu konuda ortaya atılan teoriler bu konuyu izaha çalışmışlardır. Bizim araştırma konumuz İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin boş zaman değerlendirmelerinde dinin etkisi olduğundan dolayı zaman kavramı bizim araştırmamızın da bir konusudur. Biz burada imam hatip öğrencilerinin zaman içerisinde davranışlarına etki eden amilleri araştırıp daha detaylı araştırmalara bir girizgah aralamak istiyoruz. Bu konuda konumuzun kendince sınırlılıkları ve bir çerçevesi olduğundan ötürü zaman konusunu başlı başına sadece zaman konusuna ayıran çalışmalara havale etmek istiyoruz. Gene de zamanla alakalı bazı tanım ve kavramlara değinip İslam bilginlerinin de bu konudaki tarif ve tanımlarını aktararak boş zaman kavramı ve kullanımına geçmek istiyoruz. Küreselleşen dünyada zaman konusu bir çok sosyologumuzun araştırma alanı olduğu bir gerçektir. Zamanı sosyolojik açıdan incelemeyi önemli kılan bir nokta da, toplumun sosyo-kültürel yapısını tarihsel, antropolojik ve sosyolojik planda zaman boyutu aracılığıyla anlamaktır. Kültürün zamanla sıkı bağlantısı dikkate alındığında, farklı kültür ve toplumları zaman yönünden eş-zamanlı ve art-zamanlı düzlemlerde karşılaştırmak suretiyle toplumların kültürel yapısının özellikleri açığa çıkarılabilir(Stephen Kern, Londra 2003)Toplumun zamanın değişik evrelerinde geçirdiği değişimler kültürlerin karşılıklı etkileşimi yapılan savaşların, tarihsel etkileşim ve toplumlar arası

uzaklaşma ve yakınlaşmanın zaman içerisinde nasıl bir hal aldığını gözlemliyoruz. Örneğin sanayi devriminde yapılan incelemeler toplumların yapısı ve yapısal değişikliği .Birinci ve İkinci Dünya savaşına neden olan sebepleri sanayi devriminin ham madde ihtiyacı sonucu eksenli araştırdığımızda bize zaman kavramının toplum-değişim-etkileşim paralelinde nasıl önemli bir başrol oynadığını ortaya koymaktadır.

Zamanın özelde din sosyolojisi açısından da dikkate değer bir yeri bulunmaktadır. Zaman sosyolojisi, esasen din, ritüeller ve kutsalla ilgili çalışmaların içinde köklü bir biçimde yer almaktadır.(G. Pronovost, 1989:92) Geleneksel toplumların zamanını dini dışta tutarak ele almak, tahlil etmek veya anlamak mümkün değildir. Modern zamanlarda da sekülerleşme olgusu temelinde zaman dinden soyutlanarak ele alınamaz. Ayrıca büyük din sosyologlarının çalışmalarında zaman önemli bir yer tutmaktadır. Pek çok din sosyologunun büyük kuramsal perspektifler içinde, örneğin sosyal değişim-din ilişkisi veya Protestanlık-kapitalizm ilişkisi çerçevesinde zaman konusuna girdikleri bilinmektedir. Bütün bunlar da zamanın, din sosyolojisi açısından önemli bir fenomen olduğunu ortaya koymaktadır. Zamanın din sosyolojisi açısından önemini ortaya koyan hususlardan biri de, dinlerin belli zaman dilimlerine diğerlerinden farklı ve artı bir takım değerler yüklemeleridir. Bu değer yüklemeler de zamanın sosyal boyutunun öne çıkarıldığı söylenebilir. Bu çerçevede Kur'an'da bazı gece ve ayların, örneğin Kadir Gecesi ve Ramazan Ayı'nın diğerlerinden daha üstün olduğunun belirtilmesi, toplumsal zamana işaret olup İslam'ın insanlardan o zamanlarda daha anlamlı aktiviteler içinde bulunmalarının istenmesini ifade etmektedir. Dinlerde zaman konusunda daha da önemlisi, dinlerde dünya hayatının anlamlı hale getirilmesinin zamanı tanzim etme ve yönetmeyle ilgili olmasıdır; ibadetlerin düzenli oluşu ve belli zamanlarda düzenli olarak yerine

getirilmesinin istenmesi ve dindarlarında öyle yapması, insanın zaman planlaması yapma zorunluluğunu getirmektedir. Dindarlığın gerçekleşmesi doğrudan zamanla bağlantılıdır. Dindarlık, aynı zamanda bir disiplin ve planlamadır. Disiplin ve planlama ise zamanla mümkündür. Bu noktada İslam Dininin kendi inanç, davranış, ahlak ve değerlerine dayalı toplum inşa etmede zamana birinci derecede önem verdiği söylenebilir. Şehri ve şehirliliği önceleyen bir din olarak İslam'ın zaman yaklaşımına bakıldığında bu açıkça görülür.(Okumuş ,2010:S 2) Din zamanı kullanmada kendisine bağlı bulunan kişi yada kişiler etki altına alır. Bu süreçte zamanın değer kazandığı yada kabile dinlerinde olduğu gibi yas içerikli geçirildiği ayinler ve ritüeller yer alır .Bu tarihler o dinin mensubiyeti açısından önemlidir. Kurban ibadetinin olduğu İslam dininde kurban kesileceği zaman ve günlerde insanların dini hisleri yoğunluk arz etmektedir. İnsanların ibadet esnasındaki tavır ve davranışları birbirleriyle olan ilişkileri din sosyolojisinin konusunu içerir. Kutsala bağlanma ve kutsal günü yakalama ve ondan feyiz alma hemen hemen bütün dinlerde mevcuttur.O halde bahsi geçen kutsaldan zevk alma ve haz söz konusudur.Birazcık da Din Psikolojisinin konusu olan zaman kavramının tanımını İslam alimlerinin tanımıyla da tanımaya çalışacağız.

2. ZAMAN KONUSUNA DAİR İSLAM FLOZOFLARININ YAKLAŞIMI

İslam flozoflarından Kindî'ye (801?-866?) göre “ zaman alemin süreci olup zamansız cisim yoktur. Zaman her şeyde bir şekilde bulunur. Başlangıcı ve sonu olan bir nicelik olarak zaman hareketle vardır ve dolayısıyla zamanın varlığı hareketin varlığıyla anlaşılır. Zaman, feleğin hareketinin sayısından ibarettir, başka bir ifadeyle hareketi sayan bir sayıdır. Hareket ise bir değişimdir ve cismin hareket etmesiyle vardır. Değişim de cismin, yani değişenin değişme sürecini belirleyen, yani gösteren sayıdır ve her değişim bir zamana bağlıdır.

Mahmut Kaya ya göre Hareket, değişenin sürecini sayandır. Zaman, hareketin saydığı bir süreçtir. Yani hareket varsa zaman vardır, hareket yoksa zaman da yoktur. Anlaşıldığı kadarıyla Kindî'nin zaman yaklaşımında, zaman cisimlerle birlikte düşünülmektedir. Ona göre zaman cismin varoluş sürecidir. Hareketsiz zaman ve cisim olmadığı gibi cisimsiz hareket ve zamansız cisim de olmaz. Cisim asla zamandan önce gelemez. Cisim, hareket ve zaman kavramlarından hiçbirisi, diğerinden önce değildir.(M.Kaya,2002:150)Buradan anlaşılmaktadır ki zaman kavramı cisim ve hareket kavramı ekseninde dönmektedir.cismin yada zamanın yada hareketin önceliği ya da sonra oluşu tartışılarda zaman insanlıkla beraber ve iç içedir.

Ebû Hâtim er-Râzî⁴(ö. 277/890) de zaman üzerine fikir beyan etmiştir. O, zamanla ilgili bazı hususlardaki görüşünü Ebû Bekir er-Râzî (864-925) ile zaman, mekan ve hareket hakkında yaptığı bir tartışmada ortaya koymuştur. Tartışmadan anlaşıldığı kadarıyla Ebû Hâtim er-Râzî'ye göre gökkürelerinin hareketini, gün ve gecelerin geçmesini ve saatlerin bitip tükenmesini bir an için unutacak olsak zaman diye bir kavramdan söz edemeyiz. Kainatın ömrü zamanın çalışmasına, zamanın

⁴Hadis hafızı ve münekittir. 195'te (810-11) Rey'de doğdu. Rey'in Derbû Hanzale mahallesinde oturduğu için Hanzalî nisbesiyle de anılır.

çalışması da gökkürelerinin hareketine bağlı birer olaydır. Zaman kainatla ilgili olarak ortaya çıkan bir kavram olduğuna göre kainat gibi yaratılmış demektir. Kainat gibi zaman da sonludur. Dolayısıyla zaman, gökcisimlerinin hareketiyle, yılların ve ayların gelip geçmesiyle ortaya çıkan bir gerçekliktir. Bunlar olmazsa zamandan söz edilemez. Ebû Hâtim er-Râzî, Ebû Bekir er-Râzî'nin mutlak ve ezeli zaman görüşüne katılmamakta ve ona karşı çıkmaktadır.(M.Kaya,2003:91) Bize göre ise zaman ezeli ve mutlak değildir.Mutlak ve ezeli olan yalnızca Allah tır.Onun dışındakiler sonradan yaratılmıştır.

Ebû Bekir er-Râzî (864-925), iki türlü zaman olduğunu, bunlardan birinin mutlak zaman, diğerinin ise izafî zaman olduğunu belirtmektedir. Ona göre göreceli zaman, Ebû Hâtim er-Râzî'nin yukarıda söylediği gökkürelerinin hareketine bağlı olarak tasarlanan zaman,mutlak zaman ise müddet ve dehir adındaki başlangıcı olmayan,hareket ve sürekliliği ifade eden zamandır. Eğer dehrin hareket ve süreklilik demek olduğu anlaşılırsa, mutlak zaman da anlaşılır. Ebed ve sermed denen şey de budur.(Er- Razi:90)

Farabî'nin⁵ (870-950) zaman görüşüne gelince; O zamanı hareketle ilgili olarak ele alır. “ Farabî'ye göre zamanın kesitine an denir. Zaman bakımından hareketin bir başlangıç ve sonunun bulunması mümkün değildir. Bu durumda hareket eden ve onu hareket ettiren birinin bulunması gerekir. Hareket ettirenin kendisi de hareket ediyorsa, onun da bir hareket ettirene ihtiyacı var demektir; çünkü hareket eden hareket ettirensiz düşünülemez ve hiçbir şey kendiliğinden hareket edemez. Şu halde sonsuz hareket mümkün değildir ve bu hareket zincirinin, kendisi hareket etmeyen bir hareket ettiricide son bulması gerekir. Aksi halde bu durum, iki

⁵ Farabî ya da Batı'da bilinen adıyla Alfarabi, 8. ve 13. yüzyıllar arasındaki İslam'ın Altın Çağı'nda yaşamış ünlü filozof ve bilim adamı. Aynı zamanda gökbilimci, mantıkçı ve müzisyendir.

sonsuz hareket eden ve ettirenin bulunduğu düşüncesine götürür ki, bu da imkansız bir şeydir. Kendisi hareket etmeyen hareket ettiricinin, bir olması, uzanımlı ve cisim olmaması, bölünmemesi ve kendisinde hiçbir şekilde çokluk bulunmaması gerekir. Farabî'ye göre dairevî hareketin dışında hiçbir hareket sürekli değildir. Zaman kavramı da bu hareketle ilgilidir. Doğrusal hareketin ne bir yöne yönelişinde ne geri dönüşünde, ne de geri dönerken bir açı meydana getirişinde süreklilik söz konusudur. “(M.Kaya,2003:172)

İhvan-ı Safa'nın zaman kavramını Sarıkavak şu şekilde ifade eder (onuncu asır) zaman yaklaşımında zaman, feleğin (gök küresinin) hareketlerinin sayısı ve gece ile gündüzün tekrarıdır. Bu tanımla İhvân'ın zamanı doğrudan doğruya hareketle ilişkisi çerçevesinde ele aldığı görülmektedir. Bu tanımla onlar,zamanın, gök küresinin hareketinin sayısını bildirdiği gibi, gece ile gündüzün tekrar olduğunun bilinmesini de sağladığını ifade etmeye çalışmaktadırlar. Ayrıca bu tanım bize Aristo'nun "zaman nedir?" sorusuna verdiği cevabı hatırlatmaktadır. Şöyle ki, Aristo bu soruya "... Zaman, öncelik ve sonralığa göre hareketin sayısıdır..." şeklinde cevap vermekteydi. Görüldüğü gibi, İhvanın zaman tanımı, Aristo'nun tanımıyla, zamanın hareketle olan ilişkisi açısından büyük bir benzerlik, hatta aynılık içindedir. Yalnız Aristo'dan fazla olarak İhvan-ı Safa, zamanın gök küresinin hareketiyle gece ile gündüzün bilinmesine yaradığına işaret eder.(K. Sarıkavak, “a.g.m.”, s. 56)

İbn Sina (980-1037), zamanı farklı görüşleri de eleştirerek genişçe ele almıştır. İbn Sina'ya göre ancak sürekli olarak yenilenen bir durumun varlığı ile birlikte var olan zaman, öncelik ve sonralıkta hareketin ölçüsüdür. Zaman, ancak hareket ile tasavvur olunur. Hareket hissedilmezse zaman da hissedilmez. Hareket ve değişim yoksa zaman da yoktur(Şişman ,1985:251)

Zaman hakkında Birunî'nin (973-1048) de önemli görüşleri bulunmaktadır.Ebû Reyhan el-Birunî'ye göre zaman ezeli değildir, sınırlı ve sonludur. Yani zaman Allah tarafından yaratılmış ve dolayısıyla Allah tarafından belirlenmiş bir sonla son bulacaktır.(Şişman ,1985:133-137)

Gazzali'ye (1058-1111) göre ise zaman, öncelik ve sonralık yönünden işaretlenen hareketin ölçüsüdür. Ne hareket ne de zaman ezeli ve kadimdir; ikisi de sonradan yaratılmıştır. Zamandan önce asla bir zaman yoktur. “Allah, âlem ve zamandan öncedir”.(M.Kaya,2009:32) Eğer zamanda cereyan eden olaylar veya değişen şeyler, bir başlangıca sahipse, zaman da hareket ve değişimin bir ölçüsü olarak bir başlangıca sahip olmalıdır. Dolayısıyla sadece Tanrı evrenin başlangıcına takaddüm eder. (K. Sarıkavak, s. 68)

İbn Rüşd(1126-1198) de zamanı hareketle izah edenlere katılmaktadır. Ona göre mekan gibi zaman da yalnızca doğasında hareket ve değişimin bulunduğu varlıklar hakkında söz konusu olabilir. Böyle düşünmekle birlikte İbn Rüşd, zaman bilincinin Oluşması için hareketin varlığının mutlak bir zorunluluk taşımadığı görüşündedir. Ayrıca İbn Rüşd'e göre idrak edilsin veya edilmesin hareket de zaman da insan idrakinden bağımsız olarak vardır.(Sarioğlu ,2003:71)

İbn Haldun'a (1332-1406) gelince, İbni Haldun'un zaman yaklaşımında anahtar kavramlar, değişim olarak tespit edilebilir. İbni Haldun, “sosyolojik” yaklaşımı sayesinde zaman fenomenini daha orijinal ele alabilmiştir. Onun zamana bakışının orijinalliği, zamanı sosyal zeminde ele almasında yatmaktadır; hatta tarihi de sosyal temelde ele aldığını söylemek mümkündür. Gerçekten de İbn Haldun, zamanı, tarihi ve tarih ilminin konusunu, beşerî umran ve insanî içtimâ' temelinde işlemektedir.(Okumuş,2009:36) öncelikle genel bir esas olarak toplumsal değişimin

önemine değinir. Nitekim İbn Haldun’a göre çağların değışmesi ve günlerin geçmesi ile millet ve kavimlerin durumlarının da değışmesi kaçınılmazdır. Milletlerin ve alemin halleri, cemiyetlerin adetleri , dindarlıkları bir tek vetire ve istikrarlı bir yol üzere devam etmez. Bu cihet zaman geçtikçe meydana gelen bir değışiklik ve bir halden diğeri hale intikalden ibarettir. Bu husus şahıs, vakit, şehir, bölge, zaman ve devletlerde de böyledir. Kulları arasında Allah’ın geçerli sünneti ve kanunu budur.(İbni Haldun,1996:35) Okumuş İbni Haldun ve zaman kavramına denemesinde genişçe yer vermiştir.Detaylar için kendi makalesine bakılabilir.

Yukarıdaki zaman tariflerinde olduğu gibi zaman bir çok dönemde bir çok filozof ve İslam filozofu tarafından üzerine bir takım anlamlar yüklenilmeye çalışılmış ve çeşitli tarifler yapılmıştır. Zaman gerçekliği ve objesine günümüzde de farklı anlamlar yüklenmektedir. Hayatımızın zamanla bir anlamı olduğu zamanın iyi değerlendirilmesi bize kadim kültürümüz tarafından aktarıla gelen bir husustur. Bu yüzden atalarımız derler ki “vakit nakittir. “ Bunu anlamı şudur zaman para gibi değerlidir, harcadığımız her dakika geriye getirilemeyen harcanan bir hazinedir. Yukarıdaki zaman tariflerini verdikten sonra bizim asıl konumuz olan boş zaman kavramı üzerinde durmak istiyoruz.

B. BOŞ ZAMAN KAVRAMI

Boş zaman kavramını etraflıca tanımlarını hangi dönemde ortaya çıktığını bu kısımda bahsetmek istiyoruz. Tanım ve kavramları ortaya koyduktan sonra imam hatip lisesi öğrencilerinin bu tanımlara yüklediği anlamı ve kavramları daha iyi tanımlayacağız. Bu tezde bizim odaklandığımız grup İmam Hatip Lisesi öğrencileridir. Çalışmamızın sonraki kısımlarında imam hatip 10-11 sınıf

öğrencilerinin mülakatlarına yer verilecektir. Burada şu hususu aktarmak istiyoruz 9.sınıf imam hatip öğrencileri okula yeni başladıklarından dolayı bizim araştırmamızın gerçekliğini tam yansıtmayacağından dolayı 9.sınıfı bu guruba dahil etmedik. Okula yeni başlamaları ve uyum aşamasında olmaları elde etmemiz gereken bilimsel verileri yansıtamayacağından uzun istişareler sonucu dışarıda tuttuk.

Boş zaman kavramı tanımını yaparken ve zaman içerisinde kullanım şartlarını daha iyi anlayabilmek için, batılı kaynakları taramamız gerekiyordu. Bu konuda işimizi kolaylaştıran bir çalışmaya rastladık. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında (2013) Taki Can Metin tarafından hazırlanan sience dergisindeki makalelerin bir derlemesi ve tercümesi olan “Boş Zaman Literatürünün Dünyadaki Gelişimi “adlı çalışma bize bu konuda ışık tuttu.⁶ Boş zaman kavramı, genellikle işten arta kalan zaman olarak tanımlanmaktadır. Bu yüzden boş zaman olgusunun ilk ortaya çıkışı, insanların yerleşik düzene geçip düzenli iş hayatlarına sahip olmalarına dayandırılmaktadır. Boş zaman kavramının gelişim süreci literatürde endüstriyel dönem öncesi ve sonrası şeklinde adlandırılarak, iki aşamalı olarak incelenmektedir.(Bull, Hoose ve Wheet, 2003)Taki Can literatür dergisini incelerken bu kişilere bu şekilde atıfta bulunmuştur.

⁶ Çalışmada 1997-2012 yılları arasında Leisure Science Dergisinde yayımlanan 349 makalenin künye ve kaynakçalarına ilişkin bilgiler veri olarak kullanılmıştır.

1.ENDÜSTRİ ÖNCESİ VE ANTİK YUNANDA BOŞ ZAMAN

Endüstriyel dönem öncesinde boş zamanın ilk olarak ortaya çıkışı, insanların göçebe hayatından yerleşik düzene geçmelerinde ortaya çıkmaktadır. Yerleşik düzende temel ekonomik aktivitenin tarım olması dolayısıyla iş hayatı tarım faaliyetleri çerçevesinde şekillenmiş ve boş zaman olgusu da tarımsal faaliyet dışı zamanlar olarak görülmüştür. Bu dönemde belirli işleri kendi arasında paylaşan insanların, birey olarak kendi payına düşen kısmını yerine getiren kişi boş zamana, yani serbest zamana kavuştuğu gözlenmiştir.(Ken: 2006)

Antik Yunan döneminde ise boş zaman daha çok aristokratlara ait olan bir ayrıcalıktı. Vücut ve zihnin geliştirilmesine çok önem veren Yunanlı filozoflar ve soylular boş zamanlarını sanat, bilgi ve güzelliklerle uğraşmaya ve fiziksel ve sosyal olarak gelişmeye harcamışlardır. Antik tiyatrolar, heykeller, olimpiyatlar gibi spor etkinlikleri bu dönemin boş zaman değerlendirme faaliyetleri olarak görülmektedir.(Bull, Hoose ve Wheet, 2003)

2.ANTİK ROMA DÖNEMİNDE BOŞ ZAMAN

Antik Roma döneminde ise boş zaman değerlendirme faaliyetleri siyasal amaçlarla kullanılan bir araç haline dönüşmüştür. Bu dönemde boş zaman faaliyetleri halka açık genel bir faaliyet olarak gerçekleşmektedir. Roma imparatorları boş zaman faaliyetlerini halkı eğlendirerek yatıştırmak ve böylece kendi hükümdarlıklarını korumak için bir politik araç olarak kullanmışlardır. (Bull, Hoose ve Wheet, 2003)

Burada şunu hatırlatmak faydalı olacaktır. Ülkelerin yaşadığı ekonomik ve siyasi çalkantılı dönemlerde halkın neşesini artırmak ve iyi vakit geçirmelerini

sağlamak amacıyla çeşitli dönemlerde televizyonlar programlarında ve kanallarda bir takım kişiler ve artistler halkın gözbebeği olmuş ve bir nebze olsa halka acısını unutturmuştur..Roma'daki gibi siyasi otoritenin bu yayınlarda bir müdahalesi olup olmadığı bilinmez ama bir dönemin Kemal Sunal filmleri bu vazifeyi görmüştür.

Kemal Sunal filmlerindeki tipler, Kemal Sunal'ın ağız ve mimik hareketleri ,ortaya koyduğu karakter figürleri 1975-1990 yılları arasında halkın bir nebze olsa hoşça vakit geçirmesine sebep olmuştur. Örneğin Kibar feyzo filmi bunlardan birtanesidir.⁷

Film esasında otoriteye başkaldırmayı amaçlayan bir hikaye vardır.O dönemdeki hiç olmazsa ihtilal yılına yakın olmasını da düşünürsek halkın hoşça vakit geçirmesini sağlamak amacıyla yapılan bir yapımdır .Burada yönetmen ve oyunculara herhangi bir olumsuz eleştirimiz söz konusu değildir .Belki bir nebze halkı bilinçlendirme amacı vardır ama sonuçta bu tür filmler sosyal patlamaya mani olan bir eğlence aracıdır. Burada Antik Roma dönemindeki gladyatörlerin Arenada halkı eğlendirmesiyle 1980 yıllarında Kemal Sunal filmlerini seyreden insanlar arasında sosyolojik bir bağ olduğunu düşünüyoruz. Birinde krala veya soylular meclisine

⁷ “Kibar feyzo filmi yönetmenliği Atıf Yılmazın yaptığı Adile Naşit ,Müjde Ar, ve İlyas Salman gibi oyuncuların oynadığı 1978 yapımı bir komedi filmidir. Konusu şöyledir Feyzo askerden döndükten sonra Gülo'ya talip olur. Köyde Gülo'ya başka talipler olduğu için babası başlık parasını açık arttırmaya koyar. Ve on bin peşin, on bin senet karşılığı Gülo, Feyzo'nun üstünde kalır. Feyzo borcunu ödemek için kente gidip çalışmaya başlar. Kentten her dönüşünde köylülere artık şehirlerde ağılık düzeninin olmadığını, başlık parasının kalktığını anlatarak ağaya karşı cephe oluşturur. Filmin çekimleri Hatay-Reyhanlı'da yapılmıştır.(Harran)” (http://tr.wikipedia.org/wiki/Kibar_Feyzo)

başkaldırıcıyı engellemek için Arenadaki eğlenceler aracı kılınmış olabilir yada halk böylelikle kralı sevmiş olabilir diğesinde ise 1980 ihtilalinin acılarını Kemal Sunal filmleri bir nebze de olsa unutturmuş olabilir.

3.ORTAÇAĞDA BOŞ ZAMAN KAVRAMI, LUTHER YORUMU

Orta Çağda ise Katolik Kilisesi'nin tembellik ve israf olarak gördüğü boş zaman olgusu yerini tamamen tanrıya adamaya ve çalışmaya bırakmıştır. İnsanların sanat, müzik, dans gibi boş zaman faaliyetlerinde bulunması pagan öğeler taşıdığı için yasaklanmıştır. İnsanlar Katolik Kilisesi'nden uzaklaşıp Protestanlığa yönelmeleri ile boş zaman faaliyetlerinde yeniden artışlar yaşanmıştır (Chick, 1984:623-26)

Luther'in dinsel yorumu etrafında şekillenen Püriten iş etiği⁸ de bu dönemde aylaklığı, hedonizmi, harcamayı günah ve boş vakti başıboşluk ve israf dönemi olarak nitelendirmiştir. Bu dönemde de boş zaman toplumsal olarak kabul görmeyen bir olguya dönüşmüştür. (Shivers ve Deisle, 1997)

İş-çalışma alanındaki dönüşümler 18. yüzyılla büyük bir ivme kazandı. 1700'ler boyunca Püriten iş etiği, iş ve aile sorumluluğu Luther'in dinsel yorumu ekseninde yeniden yapılandı. Boş vakti "başıboşluk" ve "israf" zamanı olarak gören püritenizm, aylaklığı, hedonizmi, harcamayı, başıboşluğu günah olarak nitelendirdi. Çalışmaya, tasarrufa, çileciliğe, hazzı ertelemeye kutsiyet atfederek sermaye oluşumunu teşvik eden Protestan iş etiğinin, çalışma ilişkilerini belirlemesi, dolaylı

⁸ XVI, ve XVII. yüzyıllarda İngiltere'de yaşamış bir Hristiyan mezhebi. Bu mezhep, başlangıçta bir doktrin değildi. Mensupları, kutsal kitaba aşırı derecede bağlılıktan, alın yazısına saygı göstermekten ibaret bir tavrı benimsiyordu. Püritan etiğe göre, tutumluluk ile çalışkanlık maddi başarıya ve ruhsal doyuma açılan kapının anahtarlarıdır. "Tanrı kendi kendine yardım edenlere yardım eder. Kaybedilen zaman asla bir daha ele geçmez. Bugün yapabileceğin işi asla yarına bırakma." gibi söylemler püritan etiğinin ilkeleridir. (Lasch, 2006: 95-98)

olarak iş dışı alanı (özel/sosyal alanı) da püriten öğeler doğrultusunda reorganize etmiş oluyordu. Endüstri devrimi, çalışma saatlerinde kayda değer bir artış getirdi. Ana hedef üretimi artırmak olduğundan, işçilerin sömürülmesi, güç ve elverişsiz koşullara maruz kalmaları bu dönemde yaygınlık kazandı (Juniu, 2000: 70)

4 .ENDÜSTRİYEL DÖNEM SONRASI BOŞ ZAMAN

Endüstriyel Dönem sonrasında ise boş zaman çok farklı biçimlerde algılanan bir olguya dönüşmüştür. Başlangıcı İngiltere’de Sanayi Devrimi ile başlayan bu süreçte Taylorist⁹ yaklaşımın boş zaman kavramını şekillendirdiği gözlenmektedir. Taylorist anlayışla iş hayatı giderek kuralcı, eşgüdümlü, metodik ve baskıcı bir niteliğe kavuşmaktadır. Bu anlayışlar sayesinde çalışmadan kazanç sağlayan, kar elde eden çıkar grupları ve patronlar kitlesel çalışmayı organize ederek toplumu bir çalışma kampına dönüştürmüşlerdir. Uzun mücadeleler ve sendikal hareketler sonucunda işçilerin durumunda görece iyileşmeler olmuştur. Bu sayede tarihsel olarak ilk defa boş zaman net bir anlama kavuşmuş ve iş ve iş-dışı olmak üzere ikili bir sosyal alan oluşmuştur (Juniu vd., 2000:70)

5.TAYLOR’UN BOŞ ZAMAN YAKLAŞIMI

“İŞÇİLER YERİNE MAKİNALAR VE HER DAİM KAR ZARAR HESABI “

Bu arada Taylorizm’in kavramına kısaca değinmek istiyoruz. . Taylorizm dendiğinde ilk akla gelen iş düzeni ve işin yerine getirilmesini düzenleyen

⁹ Taylorizm; Frederick William Taylor’ın oldukça etkin ve tartışmalı yazıları üzerine kurulmuş bir çalışma davranışı kuramıdır. 1911’de yayınlanan bilimsel iş yönetiminin ilkeleri adlı kitabında Taylor iş üretkenliğinin her iş sürecinin ayrı hareketlere bölünmesi ve bu bölünmüş işlerin zaman ve hareket araştırmasının katı standartlarına uygun olarak düzenlenmesi yoluyla nasıl radikal biçimde artırılabilirliğini anlatmıştır (Harvey, 1999:147).

sistemdir. Frederick Winslow Taylor (1856-1915) tarafından, iş (üretimde) düzeni ve işin yerine getirilmesi süreçlerini düzenleyen sistemi ortaya çıkartmış ve ondandır ki üretim sürecini düzenleyen sisteme Taylorizm adı verilmiştir. Taylorizme göre; üretimi düzenlenmenin en önemli yanı, işin hazırlanmasıdır; el-kol-beden hareketlerinde sistemli bir tasarruf sağlanmalı, böylece en uygun tek yol bulunmalıdır; makineden en yüksek ölçüde yararlanılmalıdır (Volan kayışı sistemi). ABD’de, 1800’lü yılların sonlarında “sistematik yönetim hareketi” ortaya çıkmış; Frederick Winslow Taylor, bu akımı geliştirmiş ve kapitalist üretim organizasyonunda dünya çapında etkilere ulaşmıştır. Taylor’un yaklaşımı elbette sınıfsal, yani ideolojiktir. İşin örgütleniş biçimini ise deneylerle geliştirip 1911 yılında *Bilimsel Yönetim İlkeleri* adlı kitabında toplamıştır. 20. yüzyılda kapitalist işletmelerin hızla büyümesiyle birlikte emeğin kontrolü sorunu ile karşı karşıya gelinmiştir. Taylorizm, soruna, üretim teknolojisinden bağımsız olarak uygulanabilecek yöntemler geliştirme çabasının ürünüdür. Taylor, işçilerin doğuştan “aptal” olduklarına inanır. Ona göre, işçiler, yaptıkları işleri bilimsel bir biçimde geliştirerek en iyi yapılaş biçimini bulmak için yeterli zekaya sahip değildirler. Bununla birlikte işçilerin doğal içgüdüleri ve eğilimleri, işi kolaydan alma ve kaytarma yönündedir ki, çalışıyor görünüp dalga geçerler. Bu nedenle işçiler pasifize edilmeli ve makinelerin basit bir uzantısı durumuna indirgenmelidir. Böylece Taylorizm “kapitalist emek sürecinde yabancılaşmış emeğin en iyi nasıl kontrol edileceği” noktasına odaklanmıştır.boş vakit konusunu ilgilendiren tanımını ise şu şekildedir.

Taylorist/fordist çalışma düzeninin sınır tanımaz yayılmacılığı, işlik dışı alanı da kendi ölçeğinde disipline ederek rasyonel bir örgütsel işleyişe açmaktadır.

Taylorizm sadece üretim süreciyle sınırlı kalmadı, üretim dışı boş vakit alanları, eğlence, tüketim aktiviteleri vs. taylorcu mantık tarafından reorganize olmaktadır. Bir başka deyişle Taylorizm üretim kadar tüketimi de düzenlemekte, boş vakit ve tüketim etkinlikleri taylorcu kâr/maliyet hesaplarına göre işlemektedir.

(Webster-Robins, 1989: 334)

6.AMERİKADA DEVLET MERKEZLİ BOŞ ZAMAN ÇALIŞMALARI

“ ABD BÜYÜK BUHRAN SONRASI HALKINI EĞLENDİRMEK İSTEDİ VE BOŞ VAKİT ALANLARI OLUŞTURDU “

Bugünkü anlamda örgütlü boş zaman değerlendirme faaliyetlerinin gelişimi ise Birinci. Dünya Savaşı’ndan sonra 1929 yılında ortaya çıkan ve “Great Depression” adıyla anılan ekonomik krize dayandırılmaktadır. (Currel, 2005:51)

Pek çok aile üzerinde trajik etkileri olan Büyük Buhran’ın sonrasında, Amerikan hükümeti hem insanlara iş sağlamak, hem de insanlara moral kazandırmak amacıyla rekreasyon tesisleri ve boş zaman değerlendirme hizmetleri oluşturmuştur. Ülke çapında yapılan bu faaliyetler sonucunda organize bir şekilde boş zaman hizmetleri sunan işletmeler ortaya çıkmıştır. Bu nedenle boş zaman hareketinde 1929 Ekonomik Krizi’nin önemli bir dönüm noktası olduğu söylenebilir. (Currel, 2005:51)

Buradan şunu açık yüreklilikle söylemek gerekir ki bütün devlet yönetimleri ve otoriteler çıkan bir ekonomik ve siyasi krizlerde yada bir devrim yata ihtilal sonucunda vatandaşlarının yüzlerinin gülmesini ve devletin sürekli olmasını isterler .Bundan dolayıdır ki vatandaşlar hoşça vakit geçirmeli ,onlar için boş zaman alanları oluşturulmalı ve yıkıcı etkilerin azaltılması gerekir 2014 te Ukrayna Kiev’de yaşanan yönetim değişikliği ve sokak olayları sonucu toplum iyice gerilmiş ve bir devlet

yetkilisi halkın iyice bunaldığını kendilerinin ise epey yorulduğunu „artık televizyonlara büyük iş düştüğünü ikili bir sohbetimiz esnasında aktarmıştı

7.BOŞ ZAMAN TALEBİ VE SENDİKAL ÇALIŞMALARIN ARTMASI

“ÇOK ÇALIŞTIRIP AZ PARA ÖDEYEN PATRONLARA SENDİKA İSYANI “

Çalışma saatlerinin artırılması, kadın, yaşlı ve çocukların çok güç koşullarda çalışmaya zorlanması ve artan sömürü, sonuçta daha az çalışma saati ve daha çok ücret talep eden işçi hareketine yol açtı. Uzun mücadeleler ve sendikal hareketler sonucunda işçilerin durumunda görece iyileşmeler gözlemlendi. Çalışma saatleri azaltılmaya (ki o dönemlerde bir işgünü 16-17 saati buluyordu) çalışıldı, ücret dengesizlikleri ve ücret artışı yoluna gidildi. Bu gelişmeler, çalışmadan eksiltelen bir artık zamanın oluşmasına, kişinin kendince tasarruf edeceği zamanın oluşumuna yol açtı. Tarihsel olarak boş zaman, net bir anlama kavuştu. İş ve iş-dışı diye ikili bir sosyal alan oluştu. Yunan’da, Roma’da, gösterişçi Ortaçağ’da ve püritenlerin döneminde bu anlam, boş vaktin net ayrımından uzaktı ve iş ile iç içe geçmişlik söz konusuydu. Kapitalist gelişmeyle birlikte, boş vakit, işten çıkartılan bir zaman ve işin yeniden üretimi için gerekli zaman olarak bir açıklığa kavuştu. Dolayısıyla boş zaman, işe bağımlı ve iş’in ikamesi için gereksinilen bir alan olarak tasarımı olarak yine işin uzantısı bir alan olarak kaldı. Hemingway, boş zamanın, “artan metalaşma ve tüketimcilikle deforme olduğunu” belirtmektedir. Boş zamandaki özgürlüğün tarihsel anlamı tüketimcilikle kaybolmuştur. Boş zaman artık ne kişisel gelişme ve derin düşünümsellik zamanı ne de sosyal fayda/yararlanma zamanıdır. (Hemingway, 1996; Juniu, 2000: 70).

8. ENDÜSTRİYEL DÖNEMDE BOŞ VAKİT TALEBİ ÜZERİNE OLUŞTURULAN REKREASYON VE TURİZM ALANLARI

Applebaum'a göre, modern dönemle birlikte boş zaman kavramı başlı başına bir sorun haline geldi. Kullanıma açılan zamanın geçirilmesi gerçekte bir demokrasi sorunu olarak görülmeye başlandı. Bu zamanın kurulu düzene katılma ya da onu sorgulama, değişim talepleri için entelektüel temel oluşturma fırsatı olarak kullanılacağı ise açık değildir. 1960 ve 1970'lerde daha fazla ücrettense daha fazla boş vakit talep eden güçlü bir toplumsal hareket mevcuttu. Ancak, Roberts ve Olszewka'nın da belirttiği gibi, 1980'lerden itibaren iktisadi ve siyasi sorunların boş vakti ve daha fazla serbestiyi gözden çıkarma pahasına yadsınmasına neden oldu. Boş vakti niçin, nasıl ve kim için, ne derece tadına vararak geçirdiğimiz tartışmalıdır. İş haftası ve saatler bu yüzyılın başından itibaren azalma gösterdiyse de, son yirmi yıl içinde radikal değişiklik beklentisi gerçekleşmiş değildir (Hemingway, 1996; Juniu, 2000: 70)

Endüstri çağı ve modernite döneminde yeniden şekillenen bir hayat tarzıyla karşı karşıyayız. Makinelerin, işçilerin yerini aldığı bu yeni dönemde patronlar burada zengin ve tembel sınıfı oluştururken bunun yanında işçilerin daha fazla çalışmasını ve az ücret almasını istiyorlardı. Buna mukabil işçi sınıfı da emeğinin karşılığını almak ve kendilerine zaman ayırmak istiyorlardı Bu dönemde sendikal çalışmalar önem kazanmıştır.

Boş zamanın içeriklendirilmesine ilişkin farklı kuramsal yaklaşımlardan söz edilebilir. Örneğin, bir yandan, boş zamanın çalışmanın bir ürünü, onun tamamlayıcısı ve çalışmaya bağımlı bir zaman dilimi olduğu, bundan dolayı da bağımsız bir serbest zaman teorisinin düşünülemeyeceğini, ancak genel bir çalışma

teorisi içinde varlığının makul görülebileceğini savunan “anakronistik çalışma” teorisine karşılık, bir boş zaman uygarlığından sözeden, “çalışmanın sonunun geldiğini” ileri süren, üretim, emek ve işçi sınıfı gibi kavramların önceliğini yadsıyan ütopyik yaklaşımlar bulunmaktadır (Argın, 1992:30)

Boş zaman ve çalışma dışı etkinlikleri endüstri döneminde farklı bir kimliğe büründü ve kurumsallaşmaya gitti. Artık patronlar dinlenen işçiden daha çok verim alınacağı kanısına vardılar, bununla beraber eğlence ve dinlenme amaçlı yeni bir sektör ortaya çıktı. Turizm ve rekreasyon alanları patronların iş kolu için yeni bir cazibe haline geldi. Dolayısıyla bu alanda yeni yatırımlar yapıldı ve eğlence, kumara ve değişik alanlara dair dinlenme alanları para kazanma düşüncesinden dolayı teşkil etti¹⁰

Boş zaman çalışmalarında Fırat üniversitesi sosyal bilimler dergisi cilt 12 sayı 1’de yayımlanan Ömer Aytaç hocamızın çalışmalarından istifade ettik kendisine buradan teşekkürlerimizi sunarız

9. MARX VE BOŞ ZAMAN

Marksist kuram için boş zaman, toplumun temel bir sorunsalını oluşturmak yerine daha çok alt yapısal sorunların çözümü ile gerçeklik kazanacak bir boyutunu içerir. Çalışmaya yönelik sorunların aşılması dolaylı olarak bağımlı sınıfın lehine sonuçlanacaktır. Marx’a göre, “artı-emek yaratmak için gerekli emek-zamanı azaltmak değil, toplumun gerekli emeğini belirli bir asgari dereceye düşürmek söz konusudur artık. Bu azalmanın dolaylı sonucuysa, toplumun tüm üyelerinin, herkese

¹⁰ Boş zaman çalışmasıyla ilgili akademik çalışma örneği Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt 12 Sayı 1 olarak Ömer Aytaç tarafından yapılmıştır. Detaylar için bakılabilir.

tanınmış olan boş zaman ve olanaklar sayesinde, sanat, bilim vb. alanlardaki eğitimlerini geliştirebilmeleridir. (Marx,1997: 26)

Marx, boş vakti insan gelişiminin alanı olarak görür. Ona göre, “boş zamanı olmayan, tüm yaşamı uyku, yemek ve benzeri şeylerin getirdiği fiziksel kesintiler dışında kapitalist için çalışmakla geçen kişi, yük hayvanından bile aşağıdır. Sadece dışına yönelik zenginlik üreten bir makinedir. (Marx, 1997: 27)

“MARX BOŞ ZAMANI İKTİDARLA MÜCADELE İÇİN BİR GÜÇ DEPOLAMA ARACI OLARAK GÖRMÜŞTÜR”

Marx’ın işin insancıllaştırılmasına ilişkin savları, daha çok yönetsel düzeyde, işçi-patron ilişkisi özelinde yoğunlaşıyor. Bundan dolayı, boş zaman hakkının işçilerin yaşamsal hakkı olması gerçeği çoğu kez yadsınmıştır. Oysa, bireysel özgürleşimin, kendini gerçekleştirmenin ve yerleşik/kurulu iktidarla boy ölçüşmenin bir yolu da boş zamanın, bireyin kendi varoluşu üzerinde düşünmesini sağlayıcı bir yüklemle içeriklendirilmesine bağlıdır. (Argın, 1992: 34)

10.BİR BOŞ ZAMAN MANİFESTOSU: LAFARGUE'NUN

"TEMBELLİK HAKKI"

Lafargue, “*Tembellik Hakkı*” (1883) adlı eserinde çalışma denilen çılgınlığa karşı insanoğlunun karşı koyması gerektiğini savunur. Çalışmanın tümüyle yadsınması yerine herkesin çalışmasını, buna karşın çalışma sürelerinin günde en fazla 3 saatle sınırlı tutulmasını önerir. Geriye kalan zaman ise, insanların yaratıcı etkinliklerde bulunmaları için serbest bırakılmalı, baskıcı ve müdahaleci etkilerden arındırılmalıdır. Burjuvazinin ancak çalışanın yaşamaya hakkı olduğu şeklindeki “çalışma hakkı” prensibine karşı koyan Lafargue, “*Tembellik Hakkı*” adı altında “boş

zaman hakkı'nı savunur. Lafargue'ya göre emekçiler günde 14-16 saat, çok güç koşullarda çalışmak suretiyle tüm insani, moral ve sanatsal yaratıcılıklarını yitirmekteler, Bu durum emekçilerin varoluşsal bilinçlerinin aşınmasına ve yönetici seçkinlerin onlar üzerindeki denetim ve eşgüdüm erkinin kurumlaşmasına yol açmaktadır. Lafargue'nun temel amacı bireyin fiziksel ve zihinsel potansiyelini başkası için tüketmesi yerine kendine özgü yaratıcılıklarını sergileyebilecekleri faaliyetler içine girmek suretiyle bilinçleri üzerinde denetimi ortadan kaldırmak ve bireyin kendisini ikamesine olanak tanımaktır (Lafargue, 1999:112)

Lafargue'nin bu görüşünü bazı ülkeler eğitim modeli olarak kullanmaktadır .Norveç ve Finlandiya gibi bazı ülkeler aslında sınav sisteminin çok fazla başarıyı getirmediğini ve daha özgür bir ortamın oluşturularak sınavsız eğitim veren modeller üzerinde çalışmaktadırlar.Bizce de sınav sistemi ülkemizde fazlasıyla abartılmış yaratıcılığı geliştirmeyen ve zihne sınav stresi vermekten öteye gidemeyen bir yapıya dönüşmüştür. Bu kadar formül ve teorinin ezberletildiği günümüz Türkiye'sinde ezberci metodu pedogoglar sorgular olmuştur.

Ezberci sistemde bir formül yada kural bir ürüne ulaşmak için kullanılmaz.Halbuki bunlar bir vasıtaadır. .Dolayısıyla ezber sonucunda bir ürün çıkmalıdır.bu yeni bir icat yada önceki icadın daha geliştirilmiş hali olmalıdır.

Lafargue, makinenin insana özgürlüğünü bahşeden bir tanrı olduğunu, onu zor ve yıkıcı çalışma koşullarından uzaklaştırdığını, özgürlük ve boş zaman olanağı sunduğunu belirtmektedir. Lafargue'ya göre makinelerin etkili kullanımı sonucu, çalışma süreleri en fazla 3 saatle sınırlı tutulacak ve bu durumda “toplumsal hiyerarşi, bölüşüm ve organizasyonda radikal değişmeler” meydana gelecektir (Lafargue,1999:112)

LAFARGUE KİLİSENİN PATRONLARDAN DAHA İNSAFLI OLDUĞUNU SAVUNUYORDU “kilise hiç olmazsa 90 gün tatil veriyordu”

Lafargue, burjuvazinin emekçi kitleyi tümüyle çalışma kölesi olarak tutmak için kilise geleneğinden uzaklaştırdığını ileri sürer. Çünkü kilise emekçilere yılda 90 gün dinlenme hakkı tanıyordu. Burjuvazi, üretimi ve kazancı artırmak için tatilleri kaldırarak, dinlenceyi en aza indirdi. Burjuvazinin yükselmesi ile birlikte çalışma günleri ve saatleri kilisenin kutsalı ön planda tutan düzenlemelerine göre değil kâr ve kazancı ön planda tutan bir düzenlemeler ağına göre gerçekleşmeye başladı. Burjuvazinin yükselişi ve kapitalist ahlakın yaygınlaşması ile birlikte boş zaman sürekli yadsınan bir olgu haline geldi (Lafargue, 1997: 11-22)

11.GÜNÜMÜZ TÜRKİYESİ VE ÇALIŞANLARIN SORUNLARI

Günümüz Türkiye’sinin problemlerinden birtanesi de insanlar çok çalışmasına karşılık asgari ücret alıyor olmalıdır.Söz konusu durum çalışanlar tarafından endişeyle karşılandığı bir gerçektir.Sendikaların yaptığı çalışmalar sonucunda açlık sınırı ile asgari ücret arasında epey fark vardır.Asgari ücret açlık sınırının epey altındadır.Bizim bu çalışmayı yaptığımız sıralarda en son 1404 TL olarak açılan asgari ücret işçi kesiminde hayal kırıklığına yol açmıştır.Söz konusu durumun özetini ve çözümlerini aşağıda sunmak istedik.

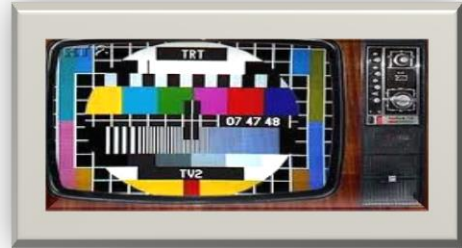
- ✓ Yasal düzenlemeler işçinin lehine ağır basmalıdır.asgari ücret azdır.Standart değere çekilmelidir.
- ✓ İşçi hakları ve sendikal faaliyetler artırılmalı ,emeğe değer verilmelidir.?
- ✓ İş güvenliğiyle alakalı yasa ve bunların uygulamada denetimi artırılmalıdır.?
- ✓ Sanayiye ve teknolojiye dönük yatırımlar artmalı,arge çalışmaları desteklenmelidir.

C.1980 SONRASI DÖNEMDE BOŞ ZAMAN DEĞERLENDİRME ARAÇLARI

Mahmut Özgener'in hocamızın yazmış olduğu 1977 yılı tarihli “Boş zamanlar sosyolojisi” adlı kitap bizim tezimizin ana kaynağını oluşturmaktadır .Fakat bu yıldan günümüze tam 38 yıl geçmiştir .dolayısıyla insanların toplumların boş zaman anlayışı algısı ve araçları da değişmiştir .biz burada 38 yıl boyuca neler değişti bunu burada maddeler halinde belirtmek istiyoruz ki çalışmamıza tam ışık tutabilsin.

1. TV KANALLARINDAKİ ARTIŞ ,REYTING YARIŞLARI , HOLLYWOOD SİNEMASININ DÜNYAYA YAPTIĞI ETKİ

Ülkemizdeki ilk kanal devlet kurumu olan TRT dir. “ *Türkiye Radyo Televizyon Kurumu* (kısaca **TRT**), *Türkiye'nin kamu yayıncılığı yapmakla görevli tek kuruluşudur. 1 Mayıs 1964 günü çıkan TRT yasasıyla kuruldu. 1990'ların başında ilk özel televizyon kanalı ve özel radyo kanalı yayına başlayana dek Türkiye'de radyo - televizyon yayıncılığı yapan tek kurum olarak hizmet vermiştir.*

TRT den sora bir çok özel kanal çıkmıştır .Çıkan ilk özel kanal STAR tv dir“*Star TV, 1989 yılında Ahmet Özal ve Cem Uzan tarafından kurulan, Türkiye'nin ilk özel televizyon kanalı. 17 Ekim 2011'den beri Doğuş Yayın Grubu bünyesinde*

bulunmaktadır. Tüm Türkiye'ye yayın yapan ulusal kanal, özellikle dizileri,yarışma programları ve UEFA Şampiyonlar Ligi maç yayınlarıyla öne çıkmaktadır.
(<https://tr.wikipedia.org/wiki/TRT>)

Bu tarihten sonra TRT ve çıkan diğer kanallar arasında bir reyting yarışı başlamıştır.İzleyiciye ulaşmak için yapım sayısı artmış ve medya sektörü özel kanallar sayesinde epey mesafe kat etmiştir.Bu özel kanalların yaptığı yapımlara TRT ayak uydurmak zorunda kalmış ve rekabete cevap vererek konumunu almıştır.Yapımların eleştirilen yönü ise Türk Aile yapısına uygun olmaması noktasındadır.Daha sonraki dönemde dini içerikli yapan kanallar ortaya çıkmış ve insanların din anlayışına uygun yapımlar ortaya koymuşlardır.Kanallardaki dizi sayısı artmış Türk dizileri dünyada karşılık bulmuş ve bir çok ülke vatandaşları tarafından izlenir hale gelmiştir.Bizim araştırmamızın konusu olan İmam Hatip öğrencisi de bu dizileri izlemekte ve yaptığımız anket çalışmasında ve taramalarda ilginç sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan Hollywood filmlerinin dünyayı sarmalayan bir etkisinin olduğu gerçeğini kabul etmek gerekiyor. ABD toplum hayatının izlerini taşıyan bu filmler Amerikan toplum kültürünü dünyaya tanıtmakta, belki de empoze etmektedir. Pahalı bütçeli yapımlar hele de dijital ortamda kurgulanan yapımlar dünya seyircisinin beğenisine sunulmaktadır. Dünya genelinde gösterime giren bu filmler çok iyi gişe hasılatı elde ederek bazı ülkelerin bütçesini de geçmiştir. Örneğin “17 Aralık 2003 tarihinde gösterime giren *Yüzüklerin Efendisi Kralın Dönüşü*, tüm zamanların en çok gişe hasılatı kazanan filmlerinden biri oldu. Film toplamda 1.119.110.941 Amerikan doları kazandı. Ayrıca onbir dalda Akademi Ödülü'ne aday olan film, aday olduğu bütün kategorileri kazandı ve *Ben-Hur* (1959) ve *Titanik* (1997) ile birlikte bunu başaran filmlerden biri oldu. Ayrıca En İyi Film dalında Akademi Ödülü kazanan tek fantasti türündeki film oldu. Filmin sinemalarda

gösterilen kurgusuna 52 dakika daha eklenerek hazırlanan Uzatılmış Özel Versiyon 14 Aralık 2004 tarihinde DVD olarak dağıtıldı. “([https://tr.wikipedia.org/wiki/kıralın dönüşü](https://tr.wikipedia.org/wiki/kıralın_dönüşü))

Sinema kültürü ülkemizde de epey mesafe kat etmiştir. Seyirci pahalı yabancı yapımlara duyarsız kalmamış ve filmlere rağbet göstermiştir. Bizim araştırmamızın odak noktasında yer alan imam hatip öğrencisi de boş zaman dinlencelerinde sinemaya gitmiş ve yaptığımız anketlerde hangi tarz filme gitmek istediğini belirtmiştir. Türk seyircisi yerli yapımlara da kayıtsız kalmamıştır özellikle komedi filmlerine ilgi artmış sinemalardaki yapımların çoğunu komedi filmleri oluşturmuştur. Buradan şu anlaşılmaktadır ki Türk haklı gülmek istemektedir.¹¹ gişe rakamları bunu göstermektedir. Aşağıda en fazla hasılat yapan dört filmin üçü komedidir.

¹¹ En çok gişe yapan Türk filmleri (Wikipedi en çok hasılat yapan filimler)

Adı	hasılat
Recep İvedik	30.172.530
Kurtlar Vadisi Irak	27.434.893
G.O.R.A.	25.398.617
Eyvah Eyvah 2	36.678.019

2.BİLGİSAYARIN İCADI VE İNTERNETİN HAYATIMIZA GİRMESİ

Kökeni 1931 yılına kadar giden ve gelişim süreci IBM şirketi tarafından 1985 yılında tamamlanan bilgisayarlar günümüz hayatına girdi.Bilgisayarın içinde bulunan ana kart fonsiyonu geliştirilerek tüm şirketlerin kullanabileceği bir hal aldı.Modemler tarayıcılar ve bilgisayarın diğer ara kart ve bileşenleri mağazaları doldurdu ve bugün dünyayı sarmalayan bir bilgisayar endüstrisi ve tüketim toplumu oluştu.Buna ilaveten 1960 yılında ilk askeri amaçla internet kullanılmaya başlandı ve 1983 yılına internet DNS (Domain Name System) ye geçti ve 1990 yılında iyice yaygınlaştı .Bir ağ sistemiyle tüm bilgisayarlar birbirine rahatlıkla bağlanıyordu.Bu yıldan sonra internet ve bilgisayar .televizyon ve telefondan sonra hayatımıza iyice girmiştir.İnternet ve bilgisayarın icadı ile hayatımızda şunlar değişmiştir

A)Bilgiye erişmek daha kolay hale gelmiştir

B)Dünya global bir köy haline gelmiştir

C)Sosyal Ağlar sayesinde (facebook ve twitter) insanlar kendini ifade etmişlerdir

D)Medyaya alternatif sosyal ağlar aracılığı ile insanlar bir anda popüler olabilmekte yada bilmediğimiz gerçekler bir anda gün yüzüne çıkabilmektedir.

E)Dev şirketler den tutunda bireyler ürünlerini artık internet ortamında pazarlayabilmektedir.

F)Sanal bir gerçeklik ortaya çıkmış filmler internet üzerinden izlenir hale gelmiş ve bilgisayar oyunları çıkmış ve oyun sektörü ortaya çıkmıştır.

Yukarıda maddeler halinde bahsettiğimiz gibi insanlık bilgisayarın ve internetin icadıyla büyük bir adım atmıştır.1960 yılında Neil Armstrong'un ***“Benim için küçük ama insanlık için büyük bir adım*** “dediği ilk ay yürüyüşünden sonra

insanlık çok büyük bir ilerleme kaydetmiştir.Bu icat ile boş zaman algısı anlayışı ve uygulama alanı tamamen değişmiştir.insanlar günün bir bölümünü internette sosyal ağlarda geçirmekte ,haber sitesi okumakta yada oyun oynayarak geçirmektedir.Bizim araştırmamızın ana nesnesi olan imam hatip öğrencisi de buna dahildir.(https://tr.wikipedia.org/wiki/Neil_Armstrong)

3.CEP TELEFONU VE AKILLI TELEFONLARIN İCADI

Cep telefonunun mucidi Amerikalı Martin Cooper'dır. Motorola şirketinde mühendis olarak çalışırken 1973'te ilk cep telefonunu geliştiren Martin Cooper,"İlk cep telefonları bir kilo'dan ağırdı,bataryası 20 dakikadan fazla dayanmıyordu ancak bu, telefonların uzun süre elde tutulmaması açısından iyiydi" demiştir.(https://tr.wikipedia.org/wiki/Cep_telefonu)Daha sonraki yıllarda cep telefonu iyice küçülmüş ve şekil değiştirmiştir.Daha sonraki yıllarda ise dokunmatik telefonlar hayatımıza girmiştir.bu telefonların içinde internet paketi de vardır.

Yukarıdaki sıralı resimde ise cep telefonunun geçirdiği evrim gözükmektedir.En son örnek dokunmatik telefondur.Sonraki yüzyılda nasıl bir hal alacağı tahminimiz dışındadır.

Aşağıda resmi görülen sim kart denilen mekanizma cep telefonlarına takılmış ve sim kart yardımıyla iletişim sağlanmıştır.Ayrıca cep telefonlarına internet paketi de yüklenmiştir.500 Megabayttan 1 gigabyte,3 gigabyte kadar hatta sınırsız paketlerde mevcuttur.

4.SOSYAL MEDYA AĞI İLE BAŞLAYAN İLETİŞİM MODELİ

İnternet üzerinden başlayan yeni iletişim modeli sosyal ağlardır.Bunun ilk örneği facebook tur Günümüzde facebook tan yararlanarak kullanıcılar eski arkadaşlarını bulmakta ,yıllardan sonra bulamadıkları kişilere burada rastlamaktadırlar.Ayrıca kullanıcılar kendi fotoğraflarını yükleyip duvarında kendine ait sözler yazıp,dilediği gibi paylaşımlar yapmaktadır.Kullanıcılar bu platformda guruplar kurarak organize olmakta ve etkinlik duyuruları yapabilmektedir.Medyanın hiç bahsetmediği bazı gerçekler sosyal medyada yer almakta ,bazı olayların fitili bu ortamlarda yakılmaktadır.Nitekim Arap baharı dediğimiz gösteriler mısırdı ve bir çok yerde sosyal medya üzerinden insanlar birleşerek bir araya gelmişlerdir.

Sosyal ağların en önemlilerinden bir tanesinde Twitter dır. 2008'deki ABD seçimlerinde özellikle Barack Obama tarafından sıklıkla kullanılan Twitter'dan Türkiye'deki son yerel seçimlerde de yararlanılmıştır. Ayrıca Twitter, sosyal medyanın en popüler araçlarından biri olarak gösterilmektedir. “(<https://tr.wikipedia.org/wiki/Twitter>)

İntanlar Twitter üzerinden istediği ünlüye yada devlet adamına ulaşip onlara mesaj gönderebilmektedirler. Ayrıca bu kişileri takibe alabilmektedirler.Bizim araştırmamızın konusu olan imam hatip lisesi öğrencileri de bu platformu kullanmakta ve okul dışı etkinlik ve dinlencelerinde bu uygulamalardan istifade etmektedirler.

Başka ve önemli bir sosyal iletişim aracı ise Youtubedir. **YouTube**, Youtube ‘u farklı kılan özellikle kullanıcılar kendine ait videoları yüklemektedir. Hiç kimsenin bilmediği bir takım videolar bu platformda yayınlanmaktadır. Güncel olaylarla ilgili birey kendi videosunu buradan yayına vermektedir. Hiç umulmadık şekilde bazı videolar fenomen haline gelmektedir. Milyonlarca tıklama alan bazı videolar içeriğindeki olayı yada kişiyi bir anda ülke gündemine taşımaktadır. Hatta ülke ile sınırlı kalmayıp dünyanın gündemine taşımaktadır. Videoların alt kısmında kullanıcı yorumları mevcuttur. Tehlikeli tarafı sanal bir ortam olduğu için ve bilgilerin doğruluğu teyit edilemediği için kaygan bir zemin olmasıdır. Herkes kendi düşüncesi ve yorumuna göre sübjektif bakış açısıyla video hazırlayıp yüklemekte bazen karşı tarafa hakarete kadar varan içerikler yüklemektedir. O yüzden bazı devletlerde yasal sınırlılıklar vardır ve bu şirketlerden hükümetler bu konuda duyarlı olmalarını istemişlerdir. Bizim araştırmamızın nesnesi olan imam hatip öğrencisi de bu platformları kullanmakta kendi dünya görüşüne göre videolar yüklemektedir.

Yukarıda bahsedemediğimiz daha bir çok platform ve sosyal medya alanı vardır. Tüm bu araçlar günümüz boş zaman sosyolojisi çalışmalarının bir ögesidir. Kişiler bu alanda serbest zaman ve boş zaman etkinliği yapmaktadır. Günümüz gençliği hatta ve hatta yetişkin bireyleri sosyal paylaşımlarda epey zaman harcamakta, günün önemli bir kısmını bu platformlarda geçirmektedir. Bireyler maalesef bu alışkanlıklarını kontrol edememektadırlar. Dolayısıyla hastanelerde bununla alakalı internet bağımlılığı tedavi merkezleri açılmıştır. İmam Hatip Lisesi gençliği de bu platformların mağdurlarındandır. Gece saat üç de uyuduğunu söyleyen öğrencilerimiz mevcuttur. Bu

konuda çözüm bu sorunla alakalı eğitim vermek ve yasal düzenlemedir.Gerekirse 18 yaş altı gençlerden interneti ve akıllı telefonu uzak tutmak gerekir.

5.AVM (Alış Veriş Merkezi) KÜLTÜRÜNÜN YAYGINLAŞMASI

Alışveriş merkezi, çeşitli ürünlerin satışı konusunda genelde bir firma bünyesinde bazen de kooperatif olarak faaliyet gösteren büyük satış mağazası. Mağaza, büyüklüğüne göre reyonlardan oluşabileceği gibi bir mağazalar topluluğu şeklinde de olabilir.

En büyük alışveriş merkezi 1986'dan bu yana faaliyette olan ve dünyanın en büyük alışveriş merkezi olup rekorlar kitabına giren Kanada Edmonton, Alberta'daki West Edmonton Mall'dır. (<https://tr.wikipedia.org>)

Türkiye’de son yıllarda yaygınlaşmış olan AVM binaları özellikle hafta sonları kış mevsiminde insanımızın uğrak yeri olmuştur.Yiyecek katı mağaza katı gibi katlara ayrılan AVM ler serbest zaman etkinlik araçlarındandır.burada birey istediği bütün mağazayı aynı bina içerisinde yan yana bulabilmekte ve tüm ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir.özellikle büyük markaların yer aldığı AVM ler AVM çağı dediğimiz yeni bir hayat tarzının başladığı mekanlar olmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

GENÇLİĞİN TANIMI VE SINIFLANDIRILMASI

A.GENÇ VE GENÇLİK

1.GENÇLİK TANIMI

Genç sözlükte, "yaşı ilerlememiş ", "gelişmesini tamamlamamış ", "gençlikteki özelliklerini koruyan", "zihin bakımından yeterince gelişmemiş toy", ve "yeni gelişmekte olan, kısa bir geçmişi olan", şeklinde tanımlanmaktadır (TDK,1988: 537-538). Yine, Çelebi (1990:391) genci, "15–25 yaş arasında ve hızlı bir sosyalleşme dönemi geçirmekte olan kişi" olarak tanımlamaktadır. UNESCO'nun bir yayınında ise gençlik şu üç şekilde tanımlanmaktadır:

- 1."Gençlik 15–25 arasındakilerden meydana gelen bir yaş grubudur.
2. Genç, öğrenim yapan, hayatını kazanmak için çalışmayan ve kendine ait bir konutu bulunmayan kişidir.
3. Genç, geniş hayal gücüne sahip olan, cesaretin çekingenliğe ve macera isteğinin rahatlık duygusuna üstün geldiği insandır" Aristo da, duygusal bir yaklaşımla gençliğin; *"ölçü tanımamak, ihtirasla hareket etmek ve her şeyde aşırılığa kaçmak"* olduğunu; Michel Saint-Pierre de, gençliğin, bir yaş meselesi olmayıp bir *hal* olduğunu belirtmektedir (Gökçe, 1971:15).

Köknel (1970:3) ise, gençliği, "belirli ve sınırlı bir yaş dilimi içinde, duygu, düşünce, davranış ve tutum olarak gelişme çabası harcayan kişi"; Tütengil (1967: 9), "insanı genç yapan biyolojik yapı ve fizyolojik işleyişin yanı sıra o insanın düşünceleri ve hayat karşısında takındığı tavır" olduğunu belirtmekte, Gökçe, *"Gecekondu Gençliği"* adlı eserinde, gençliği "bireyi sosyal olgunluğa hazırlayan bir geçiş dönemi olarak" tanımlamaktadır (1971:15-17).

Bu tanım ve açıklamalardan hareketle denebilir ki, gençlik; bireyin, bedensel, zihinsel, duygusal sosyal, ahlaki, kültürel ve ekonomik yönden gelişimini sağladığı; çocukluk ile erişkinlik arasında yer alan, ergenlik ve delikanlılık özelliklerinin bütünleştiği, cesaret ve macera duygularının ağır bastığı, duygu, düşünce, davranış ve tutum bakımından kişiliğini geliştirip, hızlı bir gelişme gösterdiği; bireyi sosyal olgunluğa hazırlayan, 14-24 yaş grubu içinde yer alan bir geçiş dönemidir. (Kır,2007:307)

Dolayısıyla, gençlik bir değişim ve gelişim dönemidir. Bu değişim ve gelişim nedeniyle genç bazı bunalımlara düşebilmektedir. Bu yüzden boş zamanın değerlendirilmesinin gençliğin hayatında önemli bir yeri vardır. Çocukluk çağından çıkıp ergenlik dönemine girildikten sonra boş zaman uğraşısı olarak kitap, dergi, gazete okuma, sporla uğraşma yaygın olarak görülmektedir. 18 yaşına doğru parti, dans, halk oyunları gibi toplumsal etkinliklere karşı ilgi artmaktadır. Genç genellikle romantik kitapları okumayı, aşk ve macera filmlerini seyretmeyi, amaçsız gezme ve yürümeyi müzik dinlemeyi sevmektedir (Tezcan, 1982:161-163)

Gençlik, psiko-sosyal yönden bazı özelliklere sahiptir. Örneğin, heyecanlı, sabırsız, hareketli, bağımsız hareket etme eğilimli, takdir edilme, kendini gösterme isteği duyan, bununla birlikte, öğrenimini tamamlama çabasında olan, belli bir gelire sahip olmayan bir grup/kategori olma özelliğine sahiptir (Tezcan, 1982:164)

Günümüzde genç olmak bir çok yönüyle zor diyebiliriz.İletişim ve enformasyon çağında gençlerin zihinleri dağınık ve bitkin düşmektedir..Günümüz gençliğini bu durumdan kurtaracak olan onlara verilen sağlam bir irade eğitimi ve güzel ahlakıdır.Onlara doğru hedefler göstererek yönlendirmek biz büyüklere düşen görevdir.İmam Hatip Lisesi gençliği de bu popüler kültürden nasibini almaktadır.Din eğitimi veren böyle kurumlarda öğrencilere

moral değerleri aşılanmalı ve maneviyat hissi kazandırılmalıdır.Onların sorunlarıyla yakından ilgilenmek herkese düşen bir görevdir.Sorunlarını doğru tespit etmek ve çözümü konusunda imkanları seferber etmek bizlerin asli görevidir.

2.GENÇLİĞİN SINIFLANDIRILMASI

Gençlik, araştırmacılar tarafından çeşitli ölçütlere göre sınıflandırılmaktadır: Yerleşme biçimi göz önüne alınarak köy, şehir, metropoliten, kasaba, gecekondu gençliği biçiminde gruplandırılırken; cinsiyete göre, kız erkek; uğraşı alanına göre, çalışan, okuyan ve işsiz gençlik diye sınıflandırılmaktadır (Tezcan, 1982: 164-165).

Birçok ölçüt göz önünde bulundurularak yapılan daha yaygın ve daha çok kabul gören bir başka sınıflandırma ise şöyledir (Erkal, 1992: 63-64; Aksu,1992: 197-198)

1-Öğrenci Gençlik (Ortaöğretim Gençliği, Yüksek Öğretim Gençliği)

2-Okul Dışı Gençlik (Çalışan Gençlik, Kır Alanı Gençliği, İşsiz Gençlik, Asker Gençlik, Gecekondu Gençliği)

3-Özel Durumlu Gençlik (Fiziki ve Zihni Özürlü Olan Gençlik, Hükümlü ve Tutuklu Gençlik)

4-Yurt Dışındaki Türk Gençliği

Yukarıdaki sınıflandırmalarda yer aldığı gibi, gençliğin içinde bulunduğu ve yetişmiş olduğu ortam, uğraşı alanı, eğitim seviyesi, fiziki ve ruhi yapısı gibi hususlar gencin boş zaman değerlendirme biçimini etkilemektedir. Bu açıdan konunun daha açık ve sade bir şekilde getirilmesi için, gençlik diğer kesimleri de içerecek şekilde iki temel grupta toplanarak irdelenmeye çalışılmıştır.(Kır,2007:307)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYEDE DİN EĞİTİMİ VE İMAM HATİP LİSELERİNİN TARİHİ ARKA PLANI

A .OSMANLI ZAMANINDA EĞİTİM VE EĞİTİM KURUMLARI

İmam hatip liselerinin doğuşu ve gelişimini anlamak için biraz geriye Osmanlı tarihine ve sonrada cumhuriyet tarihine gelmek doğru olacaktır.Osmanlı eğitimi ve cumhuriyetin ilk yıllarındaki eğitim günümüz eğitiminin temelidir.Günümüzde sürekli değişen eğitim sisteminden şikayet etmekteyiz.Siyasi durumlara göre değişen eğitim sistemi yap bozlarla kanayan yaramız haline gelmiştir.Eğitimin müfredatı ve değişen sınav sistemleri her sene güncellenmekte ve çözüm olamamaktadır. O halde bize ne lazımdır bize istikrar lazımdır. Yani önümüzdeki elli sene hiç değişmeyecek bir eğitim planı ve sistemi gerekmektedir. Çünkü bir milleti felç etmek isterseniz önce eğitim sisteminden başlamanız gerekmektedir. İmam Hatip Liselerinin bugününü anlayabilmek içinde bu bölümde imam hatip tarihine bir yolculuk yapıyoruz. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı'nın devlet geleneğinden istifade edilerek kurulup geliştiği gibi, eğitim sistemi de özellikle son dönem Osmanlı eğitim geleneğinden istifade etmiştir. Osmanlı Devleti'nin en temelli ve geleneksel eğitim kurumu medreselerdir. Okuma yazma ve basit matematik işlemlerinin öğretildiği ilkokul konumunda Sıbyan mektepleri vardır. XVIII. ve XIX. yüzyıllarda çeşitli meslek okulları ve genel eğitim ve öğretim yaptıran rüştiyeler, idadiler, sultaniler ile muallim mektepleri açılıp geliştirilmiştir. Bütün bu okullar isim veya bazı program değişiklikleriyle Cumhuriyet dönemine intikal etmiştir.

Onun için Osmanlı Devleti'nin genelde bütün eğitim kurumlarına özelde ise bu çalışmanın konusu olan dini eğitim öğretim yaptıran kurumlarına ve okullardaki dini nitelikli derslere kısaca bir göz atarak Cumhuriyet dönemine geçiş gerekmektedir(Öcal,2008:399)

Yukarıda her ne kadar Cumhuriyet dönemi eğitim sistemi Osmanlı eğitim sisteminin bir devamı olarak verilmek istense de bize göre cumhuriyet dönemi eğitim politikaları genel itibariyle batı endekslidir.Bunun sonucunda da batı eğitimine uyum sağlanarak bu doğrultuda kendini entegre etmiştir.

1.MEDRESELER

Osmanlı Devleti, medrese kurmaya ve geliştirmeye Anadolu Selçukluların tecrübesinden yararlanmak suretiyle başlamıştır. Orhan Gazi 1330 yılında İznik'teki bir manastırı medreseye çevirerek ilk Osmanlı medresesini burada faaliyete geçirmiştir.Ondan sonraki dönemde, Bursa, Edirne ve daha sonra da İstanbul ile fethedilen bütün bölgelerde çok sayıda medrese inşa ettirilmiştir.(Neşri, 1949: 163)

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'da inşa ettirdiği ve 1470 yılında öğretime başlattığı Salın-ı Seman'la Osmanlı medreseleri olgunluk dönemine ulaşırken, Kanuni Sultan Süleyman'ın 1557'de öğretime açtığı Süleymaniye Medreseleri ile bu alanda zirveye ulaşılmıştır (Öcal, 1983:205)

Sonraki asırlarda da padişahlar, hanedan mensupları, devlet adamları ve imkanı olan hayırseverlerce medrese yapma anlayışı ve geleneği sürdürülmüştür. Yapılan bir araştırmada XV. ve XVI. asırlarda Osmanlı toprakları üzerinde 500'e yakın yeni medresenin inşa edildiği tespit edilmiştir. Ancak tapu ve evkaf kayıtları

tetkik edildiğinde Osmanlılardan önce yapılmış olup, bu devirde de aynı maksatla kullanılanlarla birlikte medrese sayısının 1000 (bin)'i bulacağı tahmin edilebilir denilmektedir(Baltacı ,1988:19)

Osmanlı Devleti'nin son döneminde Maarif vekili ve şeyhülislamlarca üç ayrı medrese ıslah nizamnamesi hazırlanıp yürürlüğe konulmuştur. Bunlardan birincisi Maarif vekili Emrullah Efendi tarafından 1910'da ikincisi Şeyhülislam Mustafa Hayri Efendi tarafından 1914'te, üçüncüsü ise Şeyhülislam Musa Kazım Efendi tarafından 1917'de gerçekleştirilmiştir (Öcal,2008:400)

1921 yılında ise TBMM bir Medaris-i ilmiye Nizamnamesi kabul etmiştir. Söz konusu nizamnamelerle medrese programları arasına yeniden kültür ve fen dersleri konulmuştur.

Ayrıca Tevcih-i Cihat (Cihat) Nizamnameleri ile daha yetkin vaizler yetiştirmek amacıyla 1912'de Medresetü'l-Vaizin ,1913'te ise imam ve hatipler yetiştirmek amacıyla Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba açılmıştır. Bu iki medrese 1919 yılında Medresetü'l-İrşad adıyla birleştirilmiştir. (Öcal,2008:401).

Ancak Cumhuriyet'in ilanından birkaç ay sonra 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanununun kabulünden sonra kanunla değil, Maarif Vekaletinin bir genelgesi ile- 11 Mart 1340/1924 tarihinde medreseler kapatılmıştır. Kapatıldığı sırada Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde 465 medrese olduğu tespit edilmiştir. (ceride-i ilmiye,1338:1639)

2.MEKTEPLER

XVIII. asırdan itibaren Osmanlı Devleti'nde medresenin yanında bir de genel ifadeyle rnektepler (okullar) açılmaya başlanmıştır. İlk olarak I. Mahmut zamanında 1734'te İstanbul'da Humbara Ocağı adıyla ve matematik ilimlerinin okutulduğu bir hendesehane açılmıştır. 1773'te Mühendishane-i Bahri-i Hümayün, 1795'te Mühendishane-i Berri-i Hümayün öğretime başlamıştır. Ondan sonraki yıllarda ise, bugün bazı üniversitelerimizin nüvesini oluşturan ve çeşitli mesleklere eleman yetiştiren rnektepler açılmıştır.(Öcal, 2008:401)

1824'te Padişah II.Mahmut'un fermanıyla ilköğrenim mecburi hale getirilmiştir.1839'da rüştiyeler, 1845'te idadiler, 1848'de Darul mualliminler (öğretmen okulları) ve 1868'de Sultaniler açılmaya başlamıştır ki bu okullar bugünkü ilk ve ortaöğretim kurumlarının nüvelerini oluşturmuştur. (Öcal, 2008:401)

Görünen şudur ki Osmanlı devletinin son dönemine doğru gerek eğitimde, gerek askeriyede, gerekse maliyede bir takım değişiklikler öngörülmüş ve gerçekleştirilmiştir.Bunda Batının bu alanlarda başarı sağadığı gözlemlenmiştir.Bunun yanısıra Osmanlı devlet sistemi içerisinde aşırı özenti sonucu bu politikaları destekleyen siyasi akımlar da mevcuttur.Tarihi verilerden şu anlaşılmaktadır ki.Osmanlı bu politikalarıyla ömrünü beklide uzatmıştır.Yenilenme çabaları az da olsa Osmanlıya tesir etmiştir.İmam Hatip Liseleri de Cumhuriyet döneminin bir sonucu olarak Osmanlıdan son döneminde başlayan yenileşme ve batılılaşma hareketinin bir sonucu diyebiliriz.

B.CUMHURİYETİN İLANINDAN SONRA AÇILAN EĞİTİM KURUMLARI

1.İLAHİYAT FAKÜLTELERİ

Cumhuriyetin ilanından sonra 3 Mart 1340 (1924)'te TBMM tarafından kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu, 6 Mart 1340 (1924)'te 430 sayılı kanun olarak yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Tevhid-i Tedrisat Kanununun ilk üç maddesi gereği, Osmanlı Devleti dönemini de açılıp Cumhuriyet dönemine intikal eden ve yukarıda haklarında kısa bilgiler verilen bütün medrese ve mektepler bütçeleriyle birlikte Maarif Vekaletine (Milli Eğitim Bakanlığına) bağlanmışlardır. Dördüncü maddesi ile 1933 yılında İstanbul Üniversitesi adını alacak olan Daru'l-Fünun çatısı altında bir İlahiyat Fakültesi ve ayrıca din görevlileri yetiştirmek için de ayrı okulların açılması kesinleşmiştir. Madde aynen şöyledir: “ *Maarif Vekaleti, yüksek diniyat mütehassısları yetiştirmek üzere Darulfünun'da bir ilahiyat Fakültesi tesis ve imamet ve hitabet gibi hıdemat -ı diniyyenin ifası vazifesi ile mükellef memurların yetişmesi için de ayrı mektepler küşat edecektir* “ (Resmi ceride ,1340:322)

Tevhid-i Tedrisat Kanununun nakledilen maddesi gereği 1924 yılında Cumhuriyet döneminin ilk ve tek üniversitesi olan Daru'l -fünun bünyesinde bir ilahiyat fakültesi açılmıştır. Toplam 9 yıl süreyle eğitim ve öğretim faaliyetinde bulunabilmiş olan İlahiyat Fakültesi onuncu yılında iken, 31.5.1933 tarih ve 2252 sayılı kanunla Daru'l- fünun'da, İstanbul Üniversitesi adıyla isim değişikliğine gidildiği sırada öğrencisizlik(!) bahane gösterilerek kapatılmıştır. Onun yerine İslam Tetkikleri Enstitüsü kurulmuştur. Bu enstitü de bazı hocalarının emekliye ayrılması veya re'sen emekli edilmesi, bazılarının başka görevlere atanması sonucu 1936'da kapatılmıştır. (Ülgen,1961:7)

Daru'l- fûnun ilahiyat Fakültesi'nin kapatılmasının üzerinden 16 yıl geçtikten sonra; *"Din meselelerinin sağlam ve ilmi esaslara göre incelenmesini mümkün kılmak, mesleki bilgisi kuvvetli ve düşünüşünde ihatalı din adamlarının yetişebilmesi için gerekli şartları hazırlamak..."* gibi amaçlarla, 9 Mayıs 1949 günü TBMM tarafından kabul edilen bir kanunla Ankara Üniversitesi ilahiyat Fakültesi'nin açılması kesinleşmiştir. 21 Kasım 1949 günü İlahiyat Fakültesi öğretime başlamıştır.(Resmi gazete,1949:5424 kanun)bu tarihlerden sonra çeşitli yıllarda ilahiyat fakülteleri açılmıştır ilk başta adları islam enstitüsü olan ilahiyat fakülteleri daha sonra ilahiyat fakültesi olarakta devam etmiştir.İlahiyat fakültelerine öğrenciler genellikle imam hatip liselerinden yetişmektedir.Dolayısıyla ikisi ayrılmaz bir bütündür.Bu lise ve fakültelerden yetişen kimseler ülkemizde din hizmetleri vermekte ve değişik iş kollarında da çalışmaktadır.

2.İMAM HATİP LİSELERİ

İmam-Hatip Liseleri Tevhid-i Tedrisat Kanununun yukarıda naklettiğimiz 4. maddesinin devamında yer alan ifadeler gereği, Mart 1924'te yerleşim merkezinde İmam ve Hatip Mektebi açılmıştır. Sonraki yıllarda açılanlarla birlikte mektep sayısı toplamı 34'e(veya 38'e) ulaşmıştır. Ancak bu mektepler öğrenci yokluğu gerekçesiyle daha açılışının üzerinden 2-3 ay geçmeden kapatılmaya başlanmış, 1925-1926 öğretim yılı sonuna gelindiğinde İstanbul ve Kütahya'dakiler hariç tamamı kapatılmıştır. En sona bırakılan bu iki ilimizdeki İmam ve Hatip Mektebi ise 1930'da kapatılarak tarihe intikal ettirilmişlerdir.(Öcal mülakat,1991:125)

İlahiyat Fakültesi için olduğu gibi İmam ve Hatip Mekteplerinin kapatılış gerekçesi olarak da öğrenci yokluğu bahane edilmiştir. Ancak sonradan yapılan

araştırmalar neticesinde bu iddianın pek de inandırıcı ve doğru olmadığı gerçeğine ulaşılmıştır. Anlaşılan o ki; o dönemin Bakanlık mensupları bu mekteplerin gelişmesine pek sıcak bakmamış ve gerekli tedbirleri alarak kendiliğinden kapanmaları sağlanmıştır. (Öcal,2003:51)

Oysa, daha Tevhid-i Tedrisat Kanununun zihni hazırlıklarının yapıldığı dönemde Mustafa Kemal İzmir'de yaptığı bir konuşmasında şu ifadeyi kullanmıştı: *Efendiler, bizim dinimiz akla en uygun ve en tabii bir dindir ve ancak bundan dolaydır ki son din olmuştur. Bir dinin tabii olması için akla, fenne, ilme ve mantığa uygun olması gerekir. Elbette her fert dinini, diyanetini öğreneceğı bir yere muhtaçtır, orası da mekteptir “* (Gürtaş-söylev 1952:98)

Aradan 21 yıl geçtikten sonra Tevhid-i Tedrisat Kanununun 4. maddesine dayanarak 17 Ekim 1951 tarihinde 7 ilimizde yeni İmam-Hatip Okulları öğretime açılmıştır. Sonraki yıllarda bu okulların sayısı artmıştır. Bilhassa 1973'te Milli Eğitim Temel Kanunu yürürlüğe girip okulun adı "İmam-Hatip Lisesi “ne çevrilip mezunlarına üniversiteye giriş hakkı tanındıktan sonra okul sayısı yüzlerle ifade edilirken öğrenci sayısı da yüzbinlere ulaşmıştır 1985 yılına gelindiğinde ise, İstanbul Beykoz'da Almanya'dan getirilecek işçilerinizin çocukları için Almanca eğitim yaptırmak üzere bir Anadolu İmamHatip Lisesi (AİHL) açılmıştır. Bu okul bir müddet sonra Kartal'a taşınmıştır. Bu AİHL'nin 1989'da İngilizce şubesi de devreye girmiştir. Sonraki yıllarda Anadolu İmam Hatip Liselerinin de sayıları çoğalmıştır.(Öcal,2008:405)

İmam Hatip Okullarının 1997-2010 Yılları Arası Öğrenci ve Okul Sayısı

Dönem	Öğrenci	Okul
1997-1998	396.677	604
1998-1999	192.786	612
1999-2000	134.224	504
2000-2001	91.620	500
2001-2002	77.389	458
2002-2003	71.100	450
2003-2004	90.606	452
2004-2005	96.851	452
2005-2006	108.064	453
2006-2007	120.668	455
2007-2008	129.274	456
2008-2009	143.637	458
2009-2010	198.581	465

Kaynak: (MEB, 2010)

3.28 ŞUBAT MGK DA ALINAN KARARLAR

28 Şubat 1997 tarihli Milli Güvenlik Kurulu toplantısında alınan

1: Tarikatlarla bağlantılı özel yurt, vakıf ve okullar, devletin yetkili organlarınca denetim altına alınarak Tevhid-i Tedrisat Kanunu gereği Millî Eğitim Bakanlığı'na devri sağlanmalıdır.

2: Genç nesillerin körpe dimağlarının öncelikle cumhuriyet, Atatürk, vatan ve millet sevgisi, Türk milletini çağdaş uygarlık düzeyine çıkarma ülkü ve amacı doğrultusunda bilinçlendirilmesi ve çeşitli mihrakların etkisinden korunması sağlanmalıdır.

3: 8 yıllık kesintisiz eğitim, tüm yurtda uygulamaya konulmalıdır,

4: Temel eğitimi almış çocukların, ailelerinin isteğine bağlı olarak, devam edebileceği Kur'an kurslarının Millî Eğitim Bakanlığı sorumluluğu ve kontrolünde faaliyet göstermeleri için gerekli idari ve yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

4.28 ŞUBAT SONRASI İMAM HATİPLERİN DURUMU

28 Şubat sürecinde yaşanan olumsuzluklardan sonra günümüzde yeniden canlanan İHL'nde, 2009-2010 eğitim öğretim yılı itibarıyla 94.242'i erkek, 104.339'u kız, toplam 198.581 öğrenci öğrenim görmektedir. Bunun yanında İHL öğrencilerin yükseköğrenime geçişleriyle ilgili de yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bilindiği gibi 1998 yılından bu yana, meslek lisesi mezunları kendi alanlarından başka bölümleri tercih ettiklerinde ortaöğretim başarı puanları 0.3, diğer liselerde öğrenim görenlerin ortaöğretim başarı puanları ise 0.8 katsayısı ile çarpılmaktaydı. Bu durum, üniversiteye giriş sınavında kullanılan toplam puanda, diğer öğrencilerle meslek lisesi öğrencileri arasında 50 puanlık bir fark oluşturmakta ve neticede meslek lisesi öğrencilerin alanları dışında tercih yapmaları imkânsız hale gelmekteydi. 8 Aralık 2007'de görev süresi dolan Yükseköğretim Kurulu (YÖK)

Başkanı Erdoğan Teziç'in yerine, Yusuf Ziya Özcan atanmış ve yeni YÖK başkanı göreve başlamasının ertesinde yaptığı basın toplantısında, üniversitelerde her türlü yasağın kalkacağını açıklamıştır. Buna rağmen üniversitelere giriş sınavında uygulanan meslek liseleri ve liseler arasındaki farklı puanlama sistemiyle ilgili kararı yaklaşık iki yıl sonra (21 Temmuz 2009) alabilmiştir. Danıştay ise söz konusu kararın iptali için dava açmış ve dava olumlu sonuçlanmıştır. Bu gelişme üzerine YÖK, 17 Aralık 2009'da aldığı yeni bir kararla, lise ve meslek liseleri arasındaki puan farkını oldukça aza indirgeyen bir çözüm önerisinde bulunmuştur. Yeni düzenlemeyle ortaöğretim başarı puanının, alan içi tercihlerde 0.15, alan dışı tercihlerde ise 0.13 ile çarpılmasına karar verilmiştir. Bu gelişmeler sürerken MEB, 2010 yılında aldığı bir kararla liselerde uygulanan alanları kaldırmış, böylece tüm lise ve meslek lisesi mezunları eşit şartlarda üniversite sınavına girme hakkı elde etmişlerdir(Öcal ,ders notları: 278-280.)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

OKULLARDAKİ NİTEL BULGU VE YORUMLAMALAR

A.OKUL MÜLAKATLARI SÖYLEŞİLER VE GRUP MÜLAKATLARI

İmam hatiplerle alakalı yaptığımız çalışmalarda üç adet okul seçtik. Bunları seçme nedenlerimiz şu şekildedir. Birinci okul Hacı Bayram Anadolu İmam Hatip Lisesi sosyo ekonomik boyut itibariyle düşük gelirli aileleri ve öğrencileri içeriyor. Fakat araştırmamıza etki eden değişken burasının tasavvufi tarihi açısından önemli bir semt olmasıydı. “Acaba Hacı Bayram Veli gibi bir zatın bu muhitte yaşamış olması öğrencilerin din algısını ve boş zaman etkinliklerini değiştirir mi?” sorusuna cevap aramaktı. Yaptığımız okul ziyaretinde böyle bir havayı gözlemledik. Ekonomik açıdan aynı özelliklere sahip Mamak Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerine göre daha mazbut ve dindar bulduğumuzu buradan itiraf edelim. Sosyo- ekonomik çevre ve veli profili gibi faktörler etki olduğu için grup mülakatlarını okul okul vermeyi düşünüyoruz. İlk mülakatı Yaptığımız benimde 1990-1993 yılları arasında ortaokulu okuduğum Hacı Bayram Anadolu İmam Hatip Lisesi ile başlamak istiyorum.

1.HACI BAYRAM İMAM HATİP LİSESİ GRUP GÖRÜŞMELERİ

a. KIZ ÖĞRENCİ ÖRNEKLEM TABLOSU

AD:HM	SINIF:11	BABANIN	GELİR
CİNSİYET:KIZ	HARÇLIK	EĞİTİMİ:ÜNİVERSİTE	DURUMU:
	MİKTARI:10TL	MEMLEKET:TRABZON	20000-3000

NOT:HARÇLIK MİKTARI HAFTALIK RAKAMLARDIR

AD:ASABI KIZ	SINIF:11	BABANIN EĞİTİMİ:LİSE	GELİR
CİNSİYET:KIZ	HARÇLIK	MEMLEKET:BAYBURT	DURUMU:
	MİKTARI:70TL		1500-2000

AD:GÜZEL KIZ	SINIF:11	BABANIN EĞİTİMİ:LİSE	GELİR
CİNSİYET:KIZ	HARÇLIK	MEMLEKET:GEREDE	DURUMU:
	MİKTARI:20TL		1500-2000

AD: ASİYE	SINIF:11	BABANIN EĞİTİMİ:İLK	GELİR
CİNSİYET:KIZ	HARÇLIK	OKUL	DURUMU:
	MİKTARI:10TL	MEMLEKET:ÇANKIRI	1500-2000

AD: GENÇ	SINIF:11	BABANIN EĞİTİMİ:İLK	GELİR
İHL'Lİ	HARÇLIK	OKUL	DURUMU:
CİNSİYET:KIZ	MİKTARI:25TL	MEMLEKET:KIRŞEHİR	1500-2000

b. ERKEK ÖĞRENCİ ÖRNEKLEM TABLOSU

AD: EBYAD	SINIF:10	BABANIN EĞİTİMİ:ORTA	GELİR
CİNSİYET:ERKEK	HARÇLIK	OKUL	DURUMU:
	MİKTARI:70TL	MEMLEKET:ÇORUM	1000-1500

AD: KAYIBOYU	SINIF:11	BABANIN EĞİTİMİ:LİSE	GELİR
CİNSİYET:ERKEK	HARÇLIK:20	MEMLEKET:ÇANKIRI	DURUMU:
			1500-2000

AD: OSMANLI	SINIF:11	BABANIN EĞİTİMİ:LİSE	GELİR
CİNSİYET:ERKEK	HARÇLIK	MEMLEKET:	DURUMU:
	MİKTARI:20TL	KIZILCAHAMAM	1500-2000

AD: SAMET	SINIF:11	BABANIN	GELİR
CİNSİYET:ERKEK	HARÇLIK	EĞİTİMİ:ÜNİVERSİTE	DURUMU:
	MİKTARI:30TL	MEMLEKET:ANKARA	1500-2000
		ÇUBUK	

AD: FUTBOLCU	SINIF:11	BABANIN EĞİTİMİ:LİSE	GELİR
CİNSİYET:ERKEK	HARÇLIK	MEMLEKET:YOZGAT	DURUMU:
	MİKTARI:25TL		1500-2000

c. OKUL DIŞI ETKİNLİKTE POPÜLER İLETİŞİM ARAÇLARI

OKUL DIŞI ZAMANLARINIZI DEĞERLENDİRİRKEN ÖNCELİKLERİNİZ NELERDİR, KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ (İTERNET FACEBOOK,TELEFON VB) BOŞ ZAMANINIZI DEĞERLENDİRİRKEN SİZE OLUMLU YADA OLUMSUZ ETKİLERİ VAR MIDIR ?

d.KIZ ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI

HM:*Var tabiki. Dersin başından kalktığında ben kendimi koşullarım .Mesela 10'a kadar oynucam diye ama 11 olur ,11 :30 olur geçer zaman iyice ve ben ders çalışmadan yatarım.*

ASABİ KIZ:*facebook' 'un olumlu etkileri arkadaşlarımla konuşurum,Akrabalarım ile konuşurum.olumsuz etkileri ise bazı insanların terbiye sınırını aşmaları.*

GÜZEL KIZ:*Düzenli olarak bakarsan yani belirli bir saat o zaman olumsuz etkileyeceğini düşünmüyorum.Yalnız hafta sonları çok oy alıyor*

ASIYE:*Evde dinlenirim,okul stresini atma gereksinimi hissederim.Kitle iletişim araçlarının zamanımı değerlendirirken kısmen olumsuz etkilediğini düşünüyorum.*

GENÇ İHL'Lİ: *Televizyona vakit ayırmıyorum.o yüzden bana etkisi yok.sadece Tv ye bakıyorum birkaç saat*

e.ERKEK ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI

EBYAD:*Fazla yorulmamaya dikkat ederim.Telefon elimden düşmez.lakin pek olumsuz olduğunu düşünmüyorum.*

KAYIBOYU:*İnternet olduğu zaman her şeyi olumsuz etkiler.Zaman hırsızdır internet.*

OSMANLI:*İnternet evde yok, telefonda da kontur yok.valla olumlu yada olumsuz etkilediğini bilmiyorum.*

SAMET:*Sosyal ağlarda takılırım ama önceliğim namazdır.kitle iletişim araçlarının kullanım şekline göre olumlu yada olumsuz olması değişir.*

FUTBOLCU:*Facebok ve telefonlar olumlu etkisini göremesem de olumsuz etkileri çok oldu.çok vakit harcıyorum.*

Sosyal ağların ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarının imam hatip öğrencisini vakit kaybı anlamında olumsuz etkilediğini yukarıdaki mülakatlardan anlıyoruz.Her ne kadar internetin faydalı tarafları olsa da ders çalışması gereken ve bir çok ezber yada ödevden sorumlu olan bu öğrenciler için internet bazı anlarda zararlı bir bağımlılık haline gelmektedir.Telefonu elinden düşürmediğini iddia eden Bir öğrenci belki de bağımlı olduğunun farkında bile değil..İmam hatip öğrencisi de zamanın kitle iletişim araçlarına kayıtsız kalmamıştır.Bir anda istediği bilgiye ulaşacağı gibi, gene bir anda kim olduğu belli olmayan zararlı kişilerle arkadaşlık kurabilmektedir.Bu yönüyle ebeveynler çocuklarını kontrol altında tutmakta zorlanmaktadırlar.

f. İMAM HATİP VE NORMAL LİSE ÖĞRENCİSİNİN FARKLARI

SİZE GÖRE İMAM HATİP ÖĞRENCİSİ İLE İMAM HATİP ÖĞRENCİSİ OLMAYAN AKRANINIZ ARASINDA GÖZLEMLENEBİLEN FARKLAR VAR MIDIR . BUNLAR NELERDEN OLUŞUR?

g. KIZ ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI

HM: *Vardır. ilk önce siz akrabalarınızın gözünde bir imam hatiplisiniz.Edepli ,ahlaklı ve dini onlara öğretecek insanlarsınız.insanlar size geleceğin hocası geleceğin vaizesi olarak bakıyor.Farka gelince Allaha şükürler olsun biz namazlarımızı kılan kuran'ı okuyan insanlarken diğerleri bu düşüncede olmayabiliyor.*

ASABİ KIZ: *Evet vardır.imam hatip öğrencisi kapalıdır.imam hatip dışı olan açıktır.bizim okulun kızlarının işi gücü makyaj.kavga yapılacak yer ararlar.hocalarla ilgili dedikodular dersin hocalardan önce öğrencilerin haberi oluyor.Ayaklı gazete bildiğiniz.Hiç memnun değilim bunlardan.Birde sevgilime baktın diye sataşma ve kavgalar yaşıyor.*

h.ERKEK ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI

SAMET: *İmam hatip öğrencisi yaptığı davranışlarla imam hatip şuurunu yayar ve belli eder.Ama diğerinde bu özellikleri görmek mümkün değildir.Ama imkansızda değildir.İlla o davranışı sergilemek için imam hatipli olmak gerekmez ailenin verdiği eğitim de önemlidir.*

FUTBOLCU: *Var.Din konusunda ondan daha bilgiliyim. Ama bildiğim halde uygulama yapmıyorum.o da en büyük ayıbım.Farkım kalmıyor onlardan.*

İmam hatip öğrencisinin diğer lise öğrencilerinden elbette ki farkları vardır. .ancak beklentileri karşılamakta mıdır? bu konu üzerinde konuşmak gerekir.İmam hatip lisesinde yoğunlaştırılmış bir dini müfredat ve Kuran eğitimi vardır.Okul dışında kız öğrenciler kılık kıyafetinden ve başörtülü olmalarından hemen anlaşılmaktadır.Erkek öğrencileri bu konuda muaf tutabiliriz.Çünkü kıyafet anlamında aynıdırlar.İmam hatiplerde mescit vardır. Erkek öğrenciler Cuma namazı kılmaktadır .Okul dışında imam hatip öğrencilerinin karşılaşmış olduğu bir takım olumsuz durumlar vardır. Ancak bunlar diğer düz liselere göre azdır.Suça karışma oranlarına bakıldığında imam hatip öğrencisinin diğer liselere oranla bu konuda iyi bir grafik çizdiği görülecektir.Öğrencilerin okul dışı kavgaya karışmaları ve bir takım olumsuz ergen davranışları sergilemeleri rastlanabilen bir durumdur. Ancak bu suça karıştığı anlamına gelmemelidir.Bu tür küçük olumsuzluklar eğitim sürecinde karşılaşılabilen sorunlardır.Bir öğrenci *“Bildiğim halde uygulama yapmıyorum.o da en büyük ayıbım.Farkım kalmıyor onlardan. “* Cümlesiyle aslında İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin Zihinsel anlamda kendilerince bir farkındalık ve şuurlarının olduğunu ,bunu pratiğe dökemediklerini ifade etmektedirler.Bir başka öğrencide *“İlk önce siz akrabalarınızın gözünde bir imam hatiplisiniz.Edepli ,ahlaklı ve dini onlara öğretecek insanlarsınız “*İfadesinde toplumun İmam Hatip Lisesi öğrencilerine bir rol biçtiğini bu rolünde lider olma ve örneklik teşkil etme şeklinde olduğunu ifade etmektedir.

Hacı Bayram İmam Hatip lisesi anket ve mülakattan kareler. Okul binası 1990 11 yıllarda da aynı binaydı ve okulun adı Solfasol İHL idi

2.MAMAK ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ GURUP GÖRÜŞMELERİ

Mamak Anadolu imam hatip lisesi konumu itibariyle Mamak köprü ve tren yolu güzergahı üzerinde bulunan bir okuldur. Genelde gecekondu semtinden gelen öğrencilerin okuduğu bir yerdi.Okulun üst katında yer alan yatılı bölümü 2013 yılına kadar açık kalmıştır.Bu tarihten sonra kapatılan yatılıdan sonra okul binası yeni okul yapmak üzere yıkılmıştır.Mamak imam hatip lisesi halen eğitimine İmam Hatip olarak projelendirilmemiş yeni bir binada devam etmektedir. Mamak Anadolu İmam Hatip Lisesi Ankara'nın geleneksel ve köklü imam hatip liseleri arasında yer almaktadır.Burada yaptığımız mülakat sonuçlarını aktararak buradaki öğrenci profiline bir ışık tutmak istiyoruz.

a.KIZ ÖĞRENCİ ÖRNEKLEM TABLOSU

AD:ALEYNA CİNSİYET:KIZ	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:20TL	BABANIN EĞİTİMİ:İLKOKUL MEMLEKET:SİVAS	GELİR DURUMU: 1000-1500
---------------------------	-------------------------------------	--	-------------------------------

AD:RANA CİNSİYET:KIZ	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:BELİRSİZ	BABANIN EĞİTİMİ:İLKOKUL MEMLEKET:YOZGAT	GELİR DURUMU: 1000-1500
-------------------------	---	---	-------------------------------

AD:NACİYE CİNSİYET:KIZ	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:20 TL	BABANIN EĞİTİMİ:LİSE MEMLEKET:ERZURUM	GELİR DURUMU: 1500-2000
---------------------------	--------------------------------------	--	-------------------------------

AD:ÇİNGEN CİNSİYET:KIZ	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:BELİRSİZ	BABANIN EĞİTİMİ:BELİRSİZ MEMLEKET:ANKARA	GELİR DURUMU: 1500-2000
---------------------------	---	--	-------------------------------

AD:KİRAZ CİNSİYET:KIZ	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:20TL	BABANIN EĞİTİMİ:ORTAOKUL MEMLEKET:ANKARA	GELİR DURUMU: 2000-3000
--------------------------	-------------------------------------	--	-------------------------------

b. ERKEK ÖĞRENCİ ÖRNEKLEM TABLOSU

AD:ADSIZ CİNSİYET:ERKEK	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:25TL	BABANIN EĞİTİMİ:UNİVERSİTE MEMLEKET:YOZGAT	GELİR DURUMU: 2000-3000
----------------------------	-------------------------------------	--	-------------------------------

AD:BALTACI CİNSİYET:ERKEK	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:10TL	BABANIN EĞİTİMİ:İLKOKUL MEMLEKET:ANKARA	GELİR DURUMU: 1000-1500
------------------------------	-------------------------------------	---	-------------------------------

AD:MÜFTÜ CİNSİYET:ERKEK	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:30TL	BABANIN EĞİTİMİ:ORTAOKUL MEMLEKET:ANKARA	GELİR DURUMU: 1500-2000
----------------------------	-------------------------------------	--	-------------------------------

AD:SAMMURABI CİNSİYET:ERKEK	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:25TL	BABANIN EĞİTİMİ:İLKOKUL MEMLEKET:YOZGAT	GELİR DURUMU: 3000 ÜSTÜ
--------------------------------	-------------------------------------	---	-------------------------------

AD:İMAM66 CİNSİYET:ERKEK	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:20TL	BABANIN EĞİTİMİ:İLKOKUL MEMLEKET:YOZGAT	GELİR DURUMU: 1500-2000
-----------------------------	-------------------------------------	---	-------------------------------

c. İBADET SAATLERİNİN ETKİSİ VE TOPLUMUN BEKLENTİLERİ

İBADET SAATLERİNİN YA DA KENDİNİZCE ÖLÇÜT ALDIĞINIZ DİNİ İNANÇLARINIZIN OKUL DIŞINDA BİR ETKİSİ VAR MIDIR. AYRICA SOSYAL HAYATTA OKUL DIŞI ZAMANLARDA BİR TOPLULUĞA GİRDİĞİNİZDE İMAM HATİPLİ OLMANIN OLUMLU YA DA OLUMSUZ ETKİSİNİ HİSSETTİĞİNİZ ANLAR OLDU MU?

d. KIZ ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI)

ALEYNA:*(ibadet saatinin bir önemi olduğu öğrenci tarafından belirtilmedi)*

İHL'Lİ OLMANIN ETKİSİ:*Topluluk içinde olumlu oldu. Sohbet veren ablalarımız,teyzelerimiz İHL neslini övdü.Geleceğin güçlü neslinin bizim olduğumuzu söyledi.*

RANA:*Okul dışı zamanımızda bir tesiri vardır .Davranışlarımıza ve konuşmamıza yansması gerekir.*

İHL'Lİ OLMANIN ETKİSİ:*Olumsuz etkileri var.İmam hatipli olduğumuz için her soruyu bize soruyorlar .Birde yaptığımız küçük bir davranışın çok görülmesi var*

NACİYE:*Var.Ben her zaman ibadete önem veririm.Bu sayede mutluluğa ulaştığımı her işimin hayırlısı olduğunu düşünüyorum.İbadetin olduğu yerde zorluğun olmadığını düşünüyorum.*

İHL'Lİ OLMANIN ETKİSİ:*Olumlu etkisi var .teyzeler görünce bu kız imam hatipli diyorlar)).olumsuz yönü ise bir işi yapmayınca **BİRDE İMAM HATİPLİ OLCAKSIN** diyorlar*

ÇİNGEN:İbadet saatlerinin kesinlikle etkisi var.Bilmediğim şeyleri öğrendim ,öğrettimde

İHL'Lİ OLMANIN ETKİSİ:Oldu. Sohbetlerde yada aile arasında Kur'an okuduğumda olumlu etkisi oldu.

KİRAZ:İnaç veya ibadetlerin okul dışında bir etkisi yoktur.

İHL'Lİ OLMANIN ETKİSİ:Din konularında artı yanlarımız imam hatipli olarak var.Bazı dini ortamlara girdiğimizde bunun olumlu sonucunu görüyorum.

2.5 ERKEK ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI

ADSIZ:Tesiri vardır günü ibadete göre ayarlarım.

İHL'Lİ OLMANIN ETKİSİ:Saygı görüyorum.Dikkat çekici duruşumuz var.

BALTACI:Zaten vaktimi ibadetlerime göre ayarlarım

İHL'Lİ OLMANIN ETKİSİ:Olumlu anlarla çok karşılaştım.Mesela bir cenazede Yasin suresi okumuştum.

MÜFTÜ:Etkisi var

İHL'Lİ OLMANIN ETKİSİ:Evet imam hatipli olmak ayrıcalıktır.toplumun bizden beklentisi çok

SAMMURABİ:Vardır

İHL'Lİ OLMANIN ETKİSİ:Oldu .bir cenazeye veya bir hasta ziyaretine gidince benden bir şeyler okumamı istiyorlar.fakat ben utangaç biri olduğundan yapamıyorum .olumlu yönleri tabiki var.imam hatipli olmak ayrıcalıktır.

İMAM66:Evet gün içerisinde namaz kılma ve Kur'an okuma,risale-i nur okuma gibi tesirleri var.

İHL'Lİ OLMANIN ETKİSİ:*Din konusunda bana sorular soruyorlar bende cevaplıyorum.bu benim kendimi iyi hissetmemi sağlıyor.*

Öğrencilerimizin mülakatlarından da anlaşılacağı gibi dindar olup ibadet saatlerini dikkate alanlarla bu konuda esnek olan iki öğrenci tipiyle karşı karşıyayız.Öğrencilerin dindarlıklarını etkileyen unsurlardan bir tanesi tabîî ki okuldur.Ancak burada öğrencilerin imam hatip lisesine kendi istekleriyle mi gelmiş yoksa ailesi veya çevresinin etkisiyle mi gelmiş bunu bilmek gerek.Dini bir hayat yaşamak insanın kalıtım özellikleri kadar çevre muhit ve etkileşimle de ilgilidir.Burada sadece okuldan alınan eğitim yetmez devamlılıkta esastır.Dindar dediğimiz imam hatip öğrencisi bu özelliğini hem aileden alır, hem de toplumdaki dini gurupların yönlendirmesiyle elde eder.ancak gözlemlerimizde dini cemaatlerin görünenin aksine imam hatip liselerinde çok bir etkinliği yoktur.sınıfta dindar diyebileceğimiz kişiler iki yada üç kişiyi geçmemektedir.Buda alt ve üst dindarlık dediğimiz iki kategorinin varlığını bize göstermektedir.Mülakatını yaptığımız okul kentsel dönüşümün gerçekleştiği bir semttir.Bu konuda Prof .Dr. Niyazi Akyüz hocamızın gecekondü didarlığı adındaki çalışması bize ışık tutmuştur.Orda dindar kategoriler şu şekildedir.

Köyden kentlere göç eden gecekondü kentlisi.daha ziyade ekonomik kaygılarla kente gelmiştir.Tabii olarakta onu hangi olayların beklediğinden habersiz,hatta pembe rüyalar içindedir.Bu umutlarla kente gelen bu insanların karşısına önce barınacak bir yer bulma ve bir iş sahibi olma problemi çıkmaktadır.Daha ziyade kendi akrabalarının yanına yerleşmiş,iş problemini de yine akraba eş dost yardımıyla çözmeye çalışmaktadır.henüz iş ve barınacak yer problemini halledemediği ve aklının yoğun olarak dünya işleriyle meşgul olduğu bu

ortamda dini hayatın akışı,henüz köyünden getirdiği geleneksel dini anlayışın ve alışkanlıkların devamı yönünde cereyan etmektedir.(Akyüz,2007:199)

Akyüz gecekondualarda kadınların dindarlığının daha bir önde olduğunu vurgulamaktadır.Bize göre de kadın veliler çocuğun ve öğrencinin dindarlığında ve eğitiminde en önemli unsurdur. Cinsiyet özelliklerine göre dini ibadet ve inançlara bağlılık konusunda bir farklılaşma görülmemekle beraber.bazı dini tutum ve kanaatlerinde kadınlarla erkekler arasında farklılaşma ortaya çıkmaktadır.Mesela tarikatın İslami bir hayat yaşamak için gerekli olduğu görüşüne kadınlar erkeklerden daha fazla itibar etmekte ,aynı sonuç islam'ın ancak dini bir cemaate girerek ve bir mürşide bağlanarak yaşanabileceği konusunda da geçerli olmaktadır.Şu halde halk arasında yaşanan dinin cemaatçi karakteri ve geleneksel tarzının kadınlar arasında erkeklere oranla daha fazla kabul gördüğü görülmektedir.(Akyüz,2007:198)

Bize göre de gecekondu bölgeleri zeki çocukların olduğu ve içinde potansiyel barındıran insan kaynaklı merkezlerdir.Köylülükten kentliliğe geçişte bir köprü vazifesi görmektedir.Gecekondu ve dindarlık iç içedir diyebiliriz.Burada Anadolu'dan kente göçmüş çocuklarının eğitimi ile ilgilenen fakir aileler mevcuttur.Anadolu daki dindarlığın bu bölgelere göç sonucu taşındığını ve kent dindarlığı şeklini aldığını söyleyebiliriz.Özellikle 1990 sonrası İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin genelde gecekondu mahallerinden bu okullara geldiği ve mevcut sayılarının epey fazla olduğu bir gerçektir.Bu yüzden gecekondu bölgelerindeki dindarlık fotoğrafına aşağıda kısa bir ışık tutmak istiyoruz

e. GECEKONDU BÖLGESİNDEKİ DİNDAR TİPLEMELERİ

1: İnançları sağlam ve katı ibadetlerine çok bağlı olanları ihtiva eden koyu dindarlar.

2:inancı sağlam ibadetlerini mümkün olduğu kadar yerine getiren.hayatın meşgalesiyle bazen ibadeti aksatabilen dindarlar.

3:İnançlı olmakla birlikte hayatında ibadetlere çok az yer veren kişileri ihtiva etmektedir.Bunda ferdin içinde bulunduğu toplum ve sosyal baskının rolü vardır.

4:Fazla sağlam olmayan bir inanca sahip ve hiçbir ibadetini yerine getirmeyen kimseleri temsil eder.Bu tür insanlar dünyadaki haksızlık ve kötülöklere tepki göstererek isyan hali yaşarlar.

5:Dine karşı ilgisiz olanlardır .Bunlar dindar olarak görünen insanların yaptığı bazı haksızlık ve kötölöklere aşırı tepki göstererek dinle ilgilerini kesmişlerdir. (Akyüz,2007:199)

Ayrıca verilen cevaplara baktığımızda bazı öğrenciler toplumda imam hatipli olmaktan saygı gördüklerini ifade ederken bazıları ise kendilerinden fazla şey beklendiğini en ufak bir hatada eleştirildiklerini söylüyorlar.Namaz kılan öğrenciler namaz vakitlerine dikkat etmektedirler.Okul mescidinde de erkek öğrencilerin bazılarının vakitlere dikkat ettiğini ve mescidi namaz için kullandıklarını görmekteyiz.Özetle namaz konusunda dikkat eden ve vakitleri kollayan öğrenciler var. Fakat son yıllarda namaz kılma oranının imam hatip öğrencilerinde düşük seviyeler izlediğı bir gerçektir

f. TELEVİZYON YAPIMLARININ ETKİSİ

OKUL DIŞI ZAMANLARINIZDA SÜREKLİ TAKİP ETTİĞİNİZ TELEVİZYON KANALI VARMIDIR ÜÇ TANESİNİN İSMİNİ SÖYLERMİSİNİZ, TELEVİZYON BAŞINDA NE KADAR VAKİT GEÇİRİRSİNİZ VE GENELDE İZLEDİĞİNİZ PROGRAMLAR NELERDİR?

g. KIZ ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI

ALEYNA: Tv 8, FOX, Show. bu kanallarda belli sürelerde gezinirim. Sevdiğim programları kaçırmam. Gündelik diziler ve programlar (tarz, evlilik) seyrederim

RANA: Paramparça, ben bilmem eşim bilir. Akşamları 5 saat vaktim geçer

NACİYE: İşte benim sitilim, Beni affet, Evlenceksen gel)))

ÇİNGEN: Tv pek izlemem ama ATV de “Kara ekmek” severim seyrederim. çünkü dizideki kız kendimi yaşadıklarımı anlatıyor

KİRAZ: Aşk yeniden, Şeref meselesi, Beni böyle sev. canım sıkıldığında televizyon izlerim.

h. ERKEK ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI

ADSIZ: İzlediğim kanal yok Televizyon başında çok fazla vakit geçirmiyorum

BALTACI: Akşamları bir iki saat yarışma programları diziler vesaire izlerim

MÜFTÜ: TV5, TRT1, ATV. Dizi izlerim 3 saat kadar sürer.

SAMMURABİ: TV8, Kanal D, Star TV

İMAM66: MTVspor, A haber, Trt Okul

Akşam üstü dizi veya maç izlerim. Genelde kurtlar vadisi, diriliş, filinta izlerim

Televizyon yapımları anlamında da İmam hatip lisesi öğrencisinin büyük bir kısmı her izleyici gibi popüler kültür ürünlerinin bir tüketicisidir.Yukarıdaki örneklerden ÇİNGEN rumuzlu öğrenci dizideki bir karakterin hayatını kendi hayatıyla özdeşleştirdiği için izlediğini söylemektedir.Öğrencilerin din algıları yüksekse izledikleri kanal dini yayın yapıyor olabiliyor.Aslında genele baktığımızda imam hatip öğrencisi de herkes neyi tüketiyorsa onu tüketmektedir.Bu birazcık da imam hatip öğrencisinin gelenekle modern ve kapitalizm arasında sıkışıp kaldığının bir göstergesidir.Alternatif durumlar oluşturulabilir mi elbette ki oluşturulabilir.Dini referans alan ve içinde gençliğin kendisini bulabileceği yapımlar gerçekleştirilebilir.

3.TEVFİK İLERİ İMAM HATİP LİSESİ GURUP GÖRÜŞMELERİ

Tevfik İleri İmam Hatip Lisesi eski adıyla merkez imam hatip lisesi şehir merkezinde olup yeni dönemde Teog sınavından iyi puan alan öğrencilerin yerleştiği bir okuldur.Okul şu an proje okul kapsamında olup yeni binasıyla hizmet vermekte ve bünyesinde yatılı kısmını barındırmaktadır. Bizim anket çalışmalarımızda sosyal gözlemlerimize ¹² göre biraz daha idealist öğrencilerin bulunduğu bir okuldur.Öğrencilerin veli profilindeki eğitim düzeyindeki yükseklik öğrencilerin boş zaman algısını da diğer iki İmam Hatibe Lisesine göre farklı kılmaktadır.Ne istediğini bilen bir öğrenci profiliyle karşı karşıya geldiğimizi buradan itiraf etmek durumundayım.Bir çok veli ya bürokrat yada iyi eğitilmiş. sayısal verilerimizin yer aldığı ankette de üniversite mezunu velilerimizin bu okulda daha fazla olduğu görülecektir.Velilerin gelir seviyesindeki farklılıkta öğrencimizin boş zaman algısını değiştirmektedir.Örneğim Mamak bölgesindeki öğrencilerimizin AVM ye gitmeyi gereksiz yere para harcama olarak görüyor ve bazıları hiç gitmemiş iken.Bu okulda öğrencileri için alışveriş bir gereksinim sinemaya gitmek bir ihtiyaç halini almış gibi bir sosyolojik gözlemde bulundum.Ama bu benim sübjektif gözlemimdir.arştırmamızın ilerleyen kısımlarında sayısal veriler ve nicel arştırmamız bize ışık tutacaktır.

¹² Sosyolojide bir tür saha arştırma tekniğidir.Kişi sübjektif anlamda sahayı gözleyerek çıkarımlarda bulunur.

a. KIZ ÖĞRENCİ ÖRNEKLEMLEM TABLOSU

AD:BULEM CİNSİYET:KIZ	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:60TL	BABANIN EĞİTİMİ:LİSE MEMLEKET:ANKARA	GELİR DURUMU:3000 VE ÜSTÜ
--------------------------	-------------------------------------	---	---------------------------------

AD:PAMUK ŞEKERİ CİNSİYET:KIZ	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:AYLIK ALİYOR	BABANIN EĞİTİMİ:ÜNİVERSİTE MEMLEKET:ANKARA	GELİR DURUMU:BOŞ
------------------------------------	--	--	---------------------

AD:KIRMIZI CİNSİYET.KIZ	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:25TL	BABANIN EĞİTİMİ:İLKOKUL MEMLEKET:KIRIKKALE	GELİR DURUMU:2000- 3000
----------------------------	-------------------------------------	---	-------------------------------

AD: KURABİYA CİNSİYET:KIZ	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:20TL	BABANIN EĞİTİMİ:İLKOKUL MEMLEKET:ÇORUM	GELİR DURUMU:1500- 2000
---------------------------------	-------------------------------------	---	-------------------------------

AD: İNEK KAFASI CİNSİYET:KIZ	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:100TL	BABANIN EĞİTİMİ:İLKOKUL MEMLEKET:KIRŞEHİR	GELİR DURUMU:3000 VE ÜSTÜ
------------------------------------	--------------------------------------	--	---------------------------------

b.ERKEK ÖĞRENCİ ÖRNEKLEMLEM TABLOSU

AD: MURAT CİNSİYET: ERKEK	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:50TL	BABANIN EĞİTİMİ:İLKOKUL MEMLEKET:ANKARA	GELİR DURUMU:3000 VE ÜSTÜ
------------------------------------	-------------------------------------	--	---------------------------------

AD: EYYÜB CİNSİYET: ERKEK	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:30TL	BABANIN EĞİTİMİ:İLKOKUL MEMLEKET:KIRIKKALE	GELİR DURUMU:1500- 2000
------------------------------------	-------------------------------------	---	-------------------------------

AD: ZOTR CİNSİYET: ERKEK	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:50TL	BABANIN EĞİTİMİ:ÜNİVERSİTE MEMLEKET:KIRIKKALE	GELİR DURUMU:2000- 3000
-----------------------------------	-------------------------------------	---	-------------------------------

AD: TEVFİK11 CİNSİYET: ERKEK	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:15TL	BABANIN EĞİTİMİ:İLKOKUL MEMLEKET:ANKARA	GELİR DURUMU:1500- 2000
---------------------------------------	-------------------------------------	--	-------------------------------

AD: TEVFİK11 CİNSİYET: ERKEK	SINIF:11 HARÇLIK MİKTARI:15TL	BABANIN EĞİTİMİ:İLKOKUL MEMLEKET:ANKARA	GELİR DURUMU:1500- 2000
---------------------------------------	-------------------------------------	--	-------------------------------

c. İMAM HATİP LİSESİ VE GÜNDELİK YAŞAM

GÜN İÇERİSİNDE OKUL DIŞI ZAMANINIZI NASIL DEĞERLENDİRİRSİNİZ VE ARKADAŞLARINIZLA BİR ARAYA GELDİĞİNİZDE SOHBET KONULARI NELERDEN OLUŞUR?

d.KIZ ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI

BULEM:*Dershaneye gidiyorum.Kalan zamanımı ailem ve arkadaşlarımla geçiriyorum.*

SOHBET KONUSU:*Günlük olayları konuşuruz ve sıkıntılarımızı paylaşıyoruz*

PAMUKŞEKERİ:*Bu dönem kurslara kalıyorum. Eve gidip dinlenirim.Ders çalışırım veya ailemle birlikte vakit geçiririm.*

SOHBET KONUSU:*Karışık oluyor.Ailelerden okuldan,kendi aramızda geçen meselelerden.Siyaset ,Din her konu oluyor.*

KIRMIZI:*Okuldan eve servisle geçerim.Eve gidince ilk iş üzerimi değiştirip elimi yüzümü yıkarım.Akşam yemek yer ,toksam ve uykum varsa iki yada üç saat yatar kalkarım.Namaz filan yok tabi.sınavım varsa çalışırım sınavım yoksa internetle ilgilenirim.*

SOHBET KONUSU:*İyi giyinimli bir kız görürsek onun hakkında konuşuruz.Bazen canımız sıkınsa sorun hakkında konuşuruz.Bizim için sıkıntı değil her türlü konuyu konuşuruz.Namaz din hakkında da konuşuruz artık başlayalım diye.*

KURABİYA:*Okuldan sonra eve giderim.Hiç dışarı çıkmam.Dersim varsa çalışırım yoksa uyurum.Sevdiğim kitapları okur yada film izlerim.*

SOHBET KONUSU:*Günlük yaşanan olaylar,ödevler,sınavda çıkacak konular*

İNEK KAFASI:*Hafta içi özel dersler ve okul dışı genelde evdeyim.hafta sonları bazen annem yada babamla bazen de akrabalarla,genelde tumbir ve watsapta ve arkadaşlarımla olurum*

SOHBET KONUSU:*Çoğu şeyi konuşuruz fakat belli bir konumuz yok.O kadarda din konuşmayız.*

e. ERKEK ÖĞRENCİ MÜLAKATLARI)

MURAT:*Eve olabildiğince hızlı giderim.Saat 18'e kadar dinlenirim,plan yaparım*

Yatmadan önce kuran okurum.

SOHBET KONUSU:*Genelde boş zamanımı halı saha falan o işlerle değerlendirdiğim için çok sohbet ortamı olmuyor.*

EYYÜB:*Dersaneye giderim,dinlenirim*

SOHBET KONUSU:*Dini meseleler.*

ZOTR:*Uyuyarak geçiririm*

SOHBET KONUSU:*Oyunlar ve bilgisayar ,yazılım donanım kısmı*

TEVFİK11:*Kitap okuyarak,ders çalışarak,namazlarımı kılarak,okulun müzik faaliyetlerine katılarak değerlendiririm*

SOHBET KONUSU:*Tarih,dersler,meslek seçimi*

BEN:*Ders tekrar,test çözmek,yüzmek,futbol oynamak.bilim kurgu macera aksiyon filimleri izlemek,kitaplar okumak,*

SOHBET KONUSU:*Futbol maçları gizli örgütler,siyasal olaylar, arka planlar bize gösterilmemeye çalışılan şeyler*

BEŞİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA NİCEL BULGULARI VE YORUMLAMALARI

Tablo 5.1. Araştırmaya Katılan Öğrenci Profil ve Nitelikleri

MAMAK ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ	11 SINIF KIZ	11 SINIF ERKEK	11 SINIF KIZ	11 SINIF ERKEK	TOPLAM
	58	39			97
HACI BAYRAM ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ	10 SINIF KIZ	10 SINIF ERKEK	11 SINIF KIZ	11 SINIF ERKEK	TOPLAM
		22	34	26	82
TEVFİK İLERİ ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ	10 SINIF KIZ	10 SINIF ERKEK	11 SINIF KIZ	11 SINIF ERKEK	TOPLAM
		23	39	20	82
					GENEL TOPLAM:261

GELİR DURUMLARI		SAYI	YÜZDE
	İŞARETSİZ	8 KİŞİ	3,1
	4000 TL ÜSTÜ	71 KİŞİ	27,2
	2000-3000 TL ARASI	95 KİŞİ	36,4
	1500-2000 TL ARASI	66 KİŞİ	25,3
	1500 TL ALTI	21 KİŞİ	8,0
	TOPLAM	261 KİŞİ	100,0

ANNE EĞİTİM SEVİYESİ		SAYI	YÜZDE
	İŞARETSİZ	3	1,1
	OKUR YAZAR DEĞİL	8	3,1
	OKUR YAZAR İLKOKUL MEZUNU	121	46,4
	ORTA OKUL MEZUNU	59	22,6
	LİSE VE DENGİ OKUL MEZUNU	45	17,2
	ÜNİVERSİTE VE YÜKSEKOKUL	25	9,6
	TOPLAM	261	100,0

BABA EĞİTİM SEVİYESİ		SAYI	YÜZDE
	İŞARETSİZ	4	1,1
	OKUR YAZAR DEĞİL	1	3,1
	OKUR YAZAR İLKOKUL MEZUNU	63	46,4
	ORTA OKUL MEZUNU	52	22,6
	LİSE VE DENGİ OKUL MEZUNU	75	17,2
	ÜNİVERSİTE VE YÜKSEKOKUL	66	9,6
	TOPLAM	261	100,0

ANNE MESLEKLERİ		SAYI	YÜZDE
	İŞARETSİZ	4	1,5
	1-EV HANIMI	223	85,4
	2-BAŞKA	5	1,9
	3-MEMUR	7	2,7
	4-İŞÇİ	6	2,3
	5-ÖĞRETMEN	5	1,9
	6-DİN GÖREVLİSİ	7	2,7
	7-SERBEST MESLEK	3	1,1
	8-EMEKLİ	1	4
	TOPLAM	261	100

BABA MESLEKLERİ		SAYI	YÜZDE
	İŞARETSİZ	6	2,3
	1-ÇALIŞMIYOR	1	0,4
	2-BAŞKA	13	5,0
	3-MEMUR	60	23,0
	İŞÇİ	52	19,9
	DİN GÖREVLİSİ	8	1,5
	SANATKAR	7	2,7
	SERBEST MESLEK	81	31,0
	TÜCCAR	6	2,3,
	EMEKLİ	23	8,8
	TOPLAM	261	100

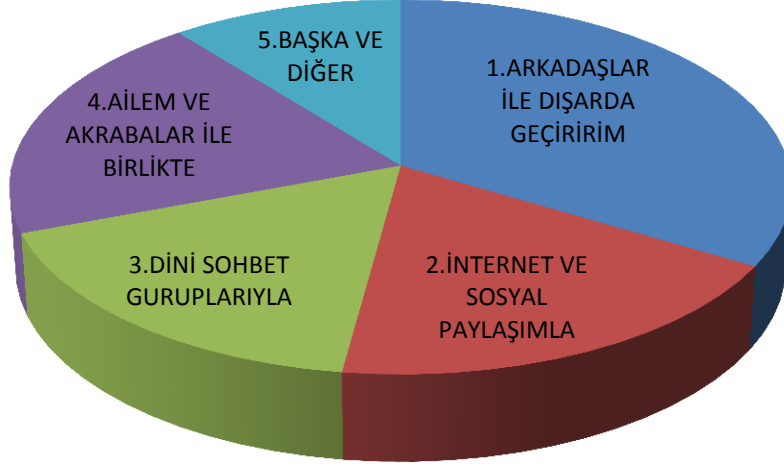
Tablo 5.2. İmam Hatip Liselerinde Okul Dışı Zaman

	ARKADAŞLARIMLA DIŞARDA GEÇİRİRİM		İNTERNET VE SOSYAL PAYLAŞIM		DİNİ SOHBET GURUPLARINA KATILIRIM		AİLE VE AKRABALARLA GEÇİRİRİM		BAŞKA	
	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET
ERKEK	%63.8 83 Kişi	%36.2 47 Kişi	%80 104 Kişi	%20 26 Kişi	%81.5 106Kiş<	%18.5 24 Kişi	%78.5 102 Kişi	%21.5 28 Kişi	%88.5 115 Kişi	%11.5 15 Kişi
KIZ	%72.1 93 Kişi	%27.9 36 Kişi	%62.2 88 Kişi	%31.8 41 Kişi	%94.6 122 Kişi	%5.4 7 Kişi	%59.7 77 Kişi	%40.3 52 Kişi	%89.9 116 Kişi	%10.1 13 Kişi
TOPLAM	%67.8 177 Kişi	%32.2 84 Kişi	%74.3 194 Kişi	%25.7 67 Kişi	%88 230 Kişi	%11.9 31 Kişi	%68.6 179 Kişi	%31.4 82 Kişi	%89.3 233 Kişi	%10.7 28 Kişi

Okul dışı zamanınızı nasıl değerlendirirsiniz?

- 1.Arkadaşlarımla dışarıda geçiririm
2. İnternet ve sosyal paylaşım ile geçiririm
3. Dini sohbet gruplarına katılırım
- 4 Aile ve akrabalarımla beraber geçiririm
- 5.Başka ve diğer

OKUL DIŞI ZAMANINIZI NASIL DEĞERLENDİRİRSİNİZ?

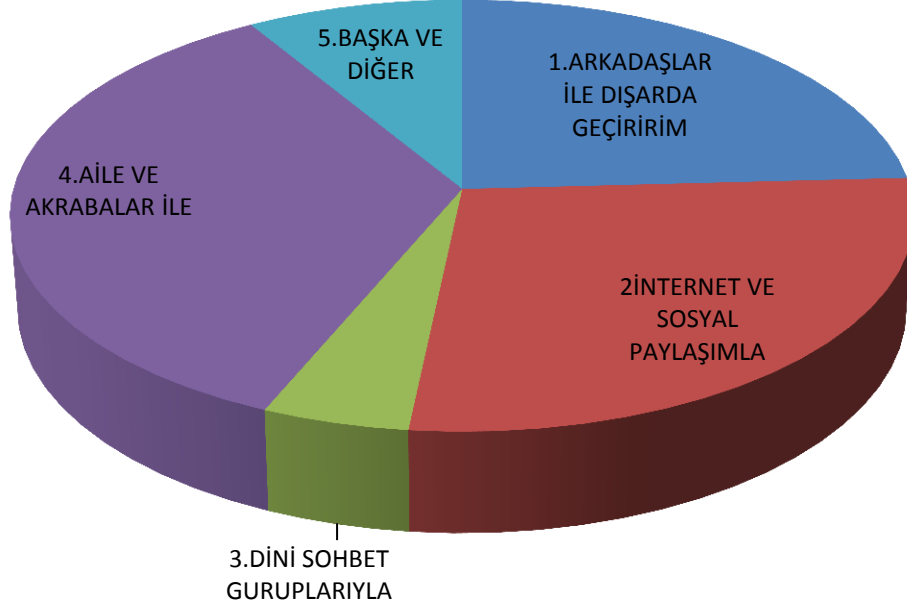

- 1. Arkadaşlarımla dışarda geçiririm %36
- 2. İnternet ve sosyal paylaşımla geçiririm %20
- 3. Dini sohbey guruplarına katılırim %18.5
- 4 Aile ve akrabalarımla beraber geçiririm %21.5

BAŞKA VE DİĞER %11.6

Şekil 5.1. Erkekler Tablosu

OKUL DIŞI ZAMANINIZI NASIL DEĞERLENDİRİRSİNİZ?

1.Arkadaşlarımla dışarıda geçiririm	%27.9
2. internet ve sosyal paylaşımla geçiririm	%31.8
3. Dini sohbət gruplarına katılırim	%5.4
4 Aile ve akrabalarımla beraber geçiririm	%40.3
BAŞKA VE DİĞER	%10.1

Şekil 5.2. Kızlar Tablosu

A. TABLOLAR ANALİZİ

OKUL DIŐIZAMANINIZI NASIL DEĞERLENDİRİRSİNİZ ?

Yukarıdaki tabloda erkek öğrencilerin okul dışı zamanını genelde %47'sinin o arkadaşları ile beraber dışarıda geçirdiğini, kız öğrencilerin ise %40'ının genelde aile ve akrabalarıyla birlikte vakit geçirdiği gözlemlenmiştir. Toplamda ise gene aile ve akrabalara %32 ,arkadaşlarla dışarıda vakit geçirme eğilimi ise %31.4 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu tabloda kızlar ailelerine daha çok vakit ayırırken, erkekler arkadaşlarıyla dışarıda vakit geçirmeye zaman ayırıyor diyebiliriz. **Çarpıcı sonuç ise kız öğrenciler erkeklerden daha fazla oranında internette zaman geçirme eğiliminde olmalarıdır.** Erkekler %20 oranında iken kızlarda bu oran %31.8 dir.Bu tabloda kızların dini sohbet gruplarına katılmada daha az eğilim gösterdiği görülmektedir. Erkeklerde bu oran %18 iken kızlarda % 5 tir.

Tablo 5.3. Okullar Bazında Bulgular

Okul dışı zamanınızı nasıl değerlendirirsiniz?

1. Arkadaşlarımla dışarıda geçiririm
2. internet ve sosyal paylaşım ile geçiririm
3. Dini sohbet guruplarına katılırım
4. Aile ve akrabalarımla beraber geçiririm

BAŞKA VE DİĞER

	ARKADAŞLARLA DIŞARDA GEÇİRİRİM		İNTERNET VE SOSYAL PAYLAŞIM		DİNİ SOHBET GURUPLARIY LA		AİLEM VE AKRABA İLE BİRKİLTE		BAŞKA VE DİĞER	
	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET
HACI BAYRAM İHL	%65.0 52 KİŞİ	%35.0 28 KİŞİ	%63.8 51 KİŞİ	%36.3 29 KİŞİ	%83.8 67 KİŞİ	%16.3 13 KİŞİ	%73.8 59 KİŞİ	%26.3 21 KİŞİ	%92.5 74 KİŞİ	%7.5 6 KİŞİ
MAMAK İ.H.L	%69.1 67 KİŞİ	%30.9 30 KİŞİ	%80.4 78 KİŞİ	%19.6 19 KİŞİ	%91.8 89 KİŞİ	%8.2 8 KİŞİ	%61.9 67 KİŞİ	%30.9 30 KİŞİ	%87.6 85 KİŞİ	%12.4 12 KİŞİ
TEVFİK İLERİ İ.H.L	%69.0 58 KİŞİ	%31.0 26 KİŞİ	%77.4 65 KİŞİ	%22.6 19 KİŞİ	%88.1 74 KİŞİ	%11.9 10 KİŞİ	%63.1 53 KİŞİ	%36.9 31 KİŞİ	%88.1 74 KİŞİ	%11.9 10 KİŞİ
TOPLAM	%67.8 177 KİŞİ	%32.2 84 KİŞİ	%74.3 194 KİŞİ	%25.7 67 KİŞİ	%88.1 230 KİŞİ	%11.9 31 KİŞİ	%68.6 179 KİŞİ	%31.4 82 KİŞİ	%89.3 233 KİŞİ	%10.7 28 KİŞİ

Yukarıdaki tabloya baktığımızda genelde araştırmasını yaptığımız bu üç okulda toplamda %32'sinin Boş vakitleri arkadaş çevresi ile ve gene toplamda %31'nin aile ve akrabalara ayrıldığını gözlemlemekteyiz. İnternet kullanım oranı Hacı Bayram İ.H.L de diğer okullara göre biraz daha önde olduğunu görmekteyiz. Diğer iki okulda internet ve sosyal paylaşım oranı nerdeyse aynıdır. Dini sohbet guruplarına ayrılan zaman diliminde okullar arasında anlamlı bir değişiklik görünmemektedir. **Burada ilginç diyebileceğimiz tek sonuç Hacı Bayram İ.H.L deki internet kullanım oranının diğer okullara göre biraz yüksek olmasıdır.** Bu okulun bulunduğu bölge gecekondu bölgesidir. Dolayısıyla göç almaktadır. Ailelerin eğitim seviyesi çocukları otokontrol altına alıp sağlıklı internet kullanımını teşvik etme noktasında yeterli olmayabilir. Kaldı ki internet paketleri çok ucuzdur. Her telefon kullanıcısı rahatlıkla erişmektedir.

Tablo 5.4. Ekonomik Veriler Bazında Bulgular

	ARKADAŞLARLA DIŞARDA GEÇİRİRİM		İNTERNET VE SOSYAL PAYLAŞIM		DİNİ SOHBET GURUPLARIY LA		AİLEM VE AKRABA İLE BİRKİLTE		BAŞKA VE DİĞER	
	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET
4000 TL ÜSTÜ	%66.7 4 KİŞİ	%33.3 2 KİŞİ	%100.0 6 KİŞİ	0% 0 KİŞİ	%83.3 5 KİŞİ	%15.7 1 KİŞİ	%83.3 5 KİŞİ	%16.7 1 KİŞİ	%66.7 4 KİŞİ	%33.3 2 KİŞİ
2000-3000 TL	%40.0 2 KİŞİ	%60.0 3 KİŞİ	%80.0 4 KİŞİ	%20.0 1 KİŞİ	%100.0 5 KİŞİ	%0.0 0 KİŞİ	%80.0 4 KİŞİ	%20.0 1 KİŞİ	%100.0 5 KİŞİ	%0.0 0 KİŞİ
1500-2000	%73.3 44 KİŞİ	%26.7 16 KİŞİ	%63.3 38 KİŞİ	%36.7 22 KİŞİ	%90.0 54 KİŞİ	%10.0 6 KİŞİ	%83.3 50 KİŞİ	%16.7 10 KİŞİ	%85.0 51 KİŞİ	%15.0 9 KİŞİ
1500 TL VE ALTI	%67.0 124 KİŞİ	%33.0 61 KİŞİ	%77.3 143 KİŞİ	%22.7 42 KİŞİ	%87.6 162 KİŞİ	%12.4 23 KİŞİ	%63.2 117 KİŞİ	%36.8 68 KİŞİ	%91.4 169 KİŞİ	%8.6 16 KİŞİ
TOPLA M	%68.0 174 KİŞİ	%32.0 82 KİŞİ	%74.6 191 KİŞİ	%25.4 65 KİŞİ	%88.3 226 KİŞİ	%11.7 30 KİŞİ	%68.8 175 KİŞİ	%31.3 80 KİŞİ	%89.5 229 KİŞİ	%10.5 27 KİŞİ

Bu tabloda araştırma gruplarımızın genelde 1500 TL altı ile 1500-2000 bandı aralığında yoğunlaştığını görüyoruz. 1500-2000 aralığındaki gelir grupları %36'sının verdiği cevaplarla genelde internet kullanımını tercih ederken ,1500 TL ve altı ise %36 oranında aile ve akrabalarıyla birlikte vakit geçirmeyi tercih etmişlerdir. Toplamda ise öğrenciler genelde %32 ile arkadaş çevresine ve %31 ile aile ve akrabalarına vakit ayırmışlardır.

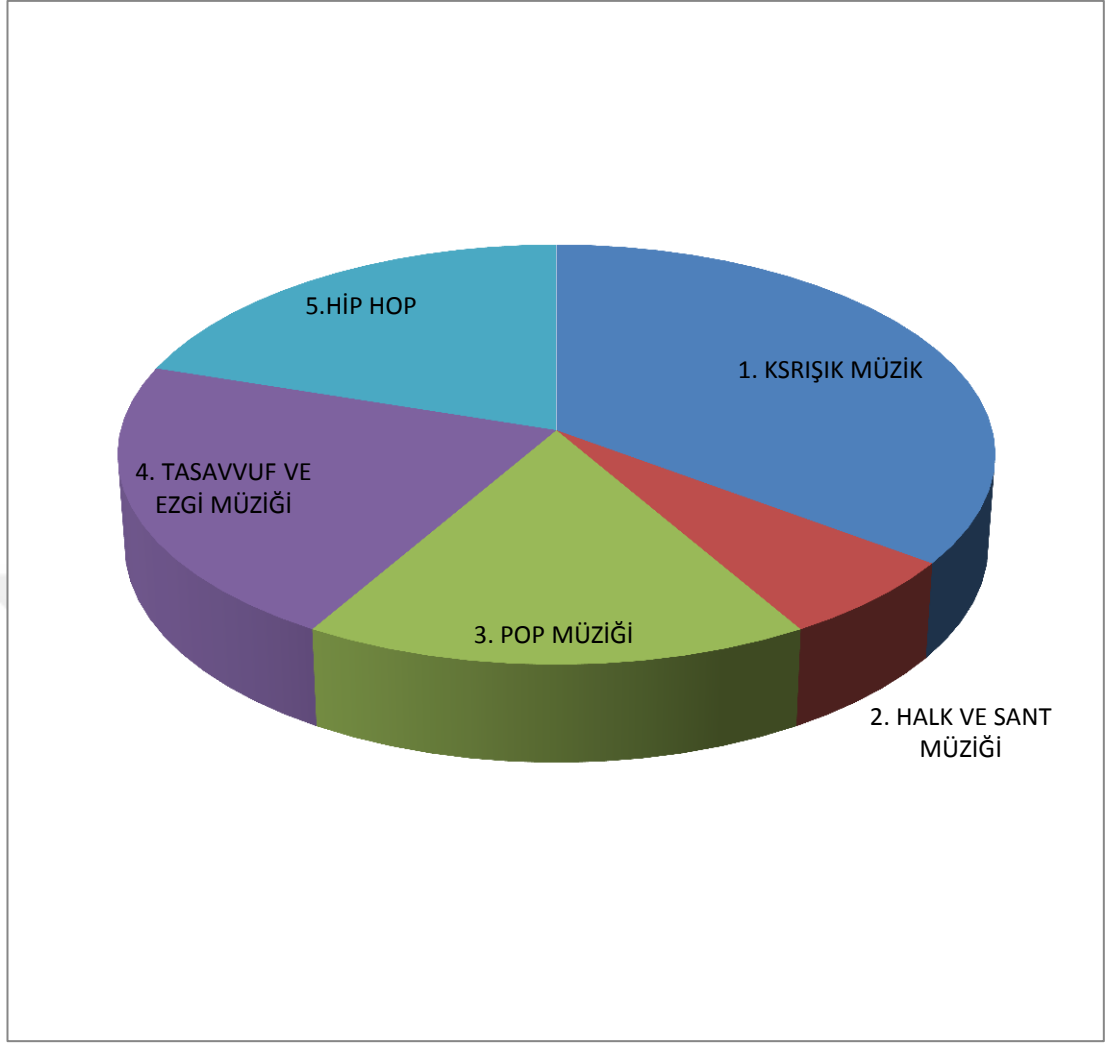
Tablo 5.5. İmam Hatiplerde Müzik Alışkanlıkları

Okul dışı zamanlarınızda hoşlanarak dinlediğiniz müzik türü hangisidir?

1. Karışık
- 2 . Halk müziği ve sanat müziği
- 3 . Pop müziği
4. Tasavvuf ,ilahi ezgi
5. Hip hop ve alternatif rock

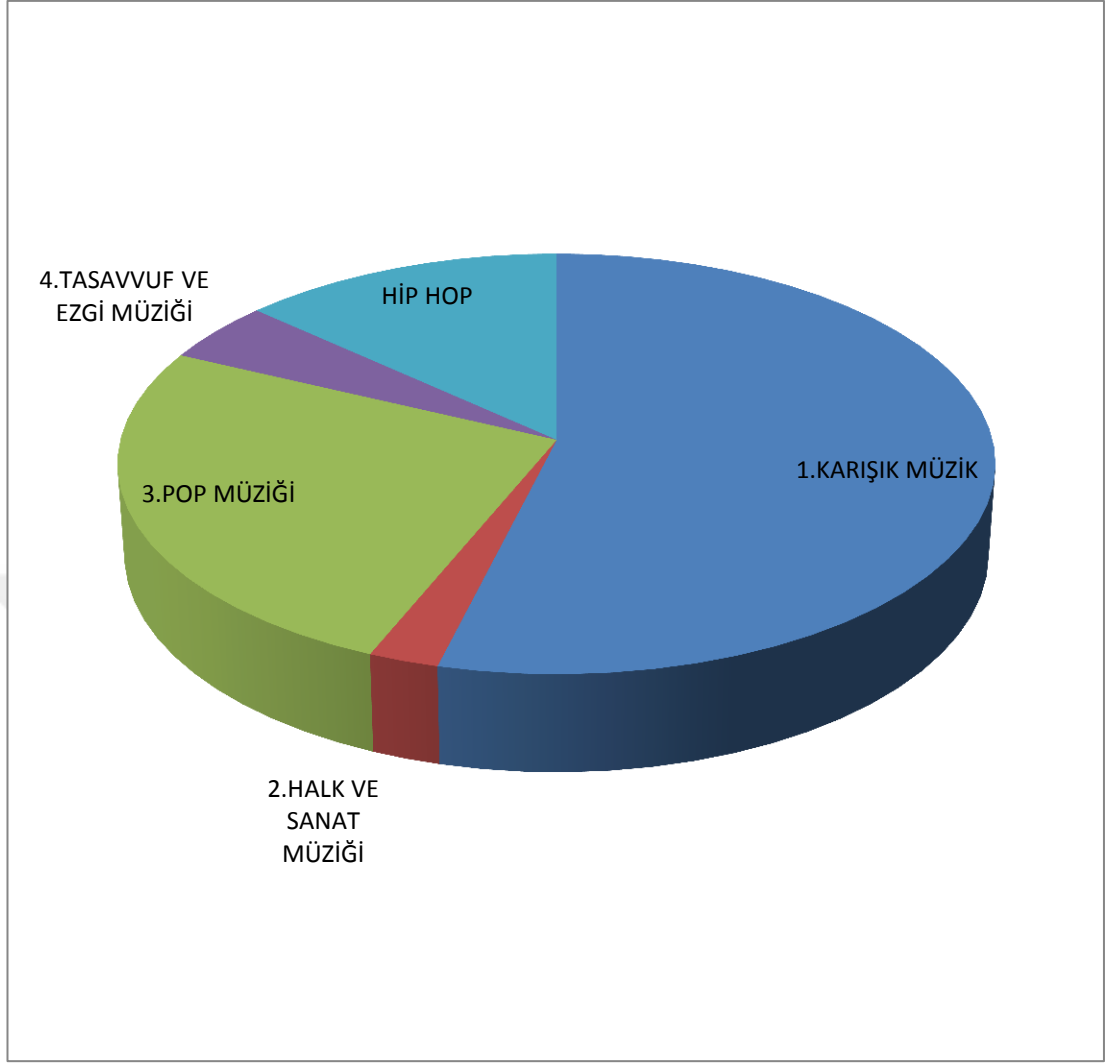
	KARIŞIK MÜZİK		HALK MÜZİĞİ VE SANAT		POP MÜZİĞİ		TASAVVUF İLAHİ ,EZGİ		HİP HOP VE ROCK	
	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET
ERKEK	%66.2 86 KİŞİ	%33.8 44 KİŞİ	%93.8 122 KİŞİ	%6.2 8 KİŞİ	%83.8 109 KİŞİ	%16.2 21 KİŞİ	%79.2 103 KİŞİ	%20.8 27 KİŞİ	%80.8 105 KİŞİ	%19.2 25 KİŞİ
KIZ	%46.5 60 KİŞİ	%53.5 69 KİŞİ	%97.7 126 KİŞİ	%2.3 3 KİŞİ	%74.4 96 KİŞİ	%25.6 33 KİŞİ	%95.3 123 KİŞİ	%4.7 6 KİŞİ	%86.8 112 KİŞİ	%13.2 17 KİŞİ
TOPLA M	%56.3 147 KİŞİ	%43.7 114 KİŞİ	%95.8 250 KİŞİ	%4.2 11 KİŞİ	%79.3 207 KİŞİ	%20.7 54 KİŞİ	%87.0 227 KİŞİ	%13.0 34 KİŞİ	%83.9 219 KİŞİ	%16.1 42 KİŞİ

Yukarıdaki tabloda öğrenciler genelde karışık müziği dinlediklerini belirtmişlerdir. bu oran erkeklerde %33 iken kızlarda %53 tür.Kız öğrencilerin karışık müziğe yoğunlaştıklarını söyleyebiliriz. Karışık müzikten sonra pop müziği tercih edilen durumundadır. Erkekler %16 ile dinlerken, kızlar %25 oranında dinler konumdadırlar. **Burada kızların Pop ve Karışık müziğe eğilimi erkeklerden fazla diyebiliriz.** Bir başka önemli sonuç ise **Halk ve Sanat müziğine eğilim azdır.**Hip Hop ve Rock tarzı müzik halk ve sanat müziğinden daha çok dinlenilmektedir . Çarpıcı bir sonuç ise şudur.**Kız öğrencilerin tasavvuf ve ezgi müziğine eğilimi çok düşük iken, erkek öğrenciler normal bir seviyededir.**

1. Karışık	%44
2. Halk müziği ve sanat müziği	%6
3. Pop müziği	%16.2
4. Tasavvuf ,ilahi ezgi	%20.8
5. Hip hop ve alternatif rock	%19.2

Şekil 5.3. Erkekler Tablosu

1. Karışık	%53.5
2. Halk müziği ve sanat müziği	%2.3
3. pop müziği	%25.6
4. Tasavvuf ,ilahi ezgi	%4.7
5. Hip hop ve alternatif rock	%13.2

Şekil 5.4. Kızlar Tablosu

Tablo 5.6. Okullar Bazında Bulgular

	KARIŞIK MÜZİK		HALK MÜZİĞİ VE SANAT		POP MÜZİĞİ		TASAVVUF İLAHİ ,EZGİ		HİP HOP VE ROCK	
	HAYR	EVET	HAYIR	EVET	HAYR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET
HACI BAYRAM İHL	%55.0 44 KİŞİ	%45.0 36 KİŞİ	%95.0 76 KİŞİ	%5.0 4 KİŞİ	%88.8 71 KİŞİ	%11.3 9 KİŞİ	%83.8 67 KİŞİ	%16.3 13 KİŞİ	%77.5 62 KİŞİ	%22.5 18 KİŞİ
MAMAK İHL	%51.5 50 KİŞİ	%48.5 47KİŞİ	%99.0 96 KİŞİ	%1.0 1 KİŞİ	%74.2 72 KİŞİ	%25.8 25 KİŞİ	%90.7 88 KİŞİ	%9.3 9 KİŞİ	%88.7 86 KİŞİ	%11.3 11 KİŞİ
TEVFİK İLERİ İHL	%63.1 53 KİŞİ	%36.9 31 KİŞİ	%92.9 78 KİŞİ	%7.1 6 KİŞİ	%76.2 64 KİŞİ	%23.8 20 KİŞİ	%85.7 72 KİŞİ	%14.3 12 KİŞİ	%84.5 71 KİŞİ	%15.5 13 KİŞİ
TOPLA M	%56.3 147 KİŞİ	%43.7 114 KİŞİ	%95.8 250 KİŞİ	%7.2 11 KİŞİ	%79.3 207 KİŞİ	%20.7 54 KİŞİ	%87.0 227 KİŞİ	%13.0 34 KİŞİ	%83.9 219 KİŞİ	%16.1 42 KİŞİ

Tablomuza baktığımızda aynı şekilde okulların karışık müzik ve pop müziğinde yoğunlaştığını görüyoruz.**Okullarımız bu tabloda da halk müziği ve sanat müziğine rağbet göstermemiş gözükmektedirler.** Bu oran toplamda %7 de kalmıştır.Hacı Bayram İ.H.L de pop müziği diğer okullara nazaran biraz daha az dinlenirken aynı okul Hip Hop ve Rock’u diğer okullara göre fazla dinlemişlerdir.Gene okullarımız Hip Hop ve Rock’u Tasavvuf müziğinden fazla dinlemişlerdir .Genel toplamda tasavvuf müziği %13 iken. Hip Hop %16 oranındadır.Buda sosyolojik anlamda bize ilginç gelebilecek sonuçlardan bir tanesidir.

Tablo 5.7. Ekonomik Veriler Bazında Bulgular

	KARIŞIK MÜZİK		HALK MÜZİĞİ VE SANAT		POP MÜZİĞİ		TASAVVUF İLAHİ ,EZGİ		HİP HOP VE ROCK	
	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET
4000 TL ÜSTÜ	%62.0 44 KİŞİ	%38.0 27 KİŞİ	%95.8 68 KİŞİ	%4.2 3 KİŞİ	%81.7 58 KİŞİ	%18.3 13 KİŞİ	%85.9 61 KİŞİ	%14.1 10 KİŞİ	%81.7 58 KİŞİ	%18.3 13 KİŞİ
2000-3000 TL	%53.7 51 KİŞİ	%46.3 44 KİŞİ	%92.6 88 KİŞİ	%7.4 7 KİŞİ	%82.1 78 KİŞİ	%17.9 17 KİŞİ	%87.4 83 KİŞİ	%12.6 12 KİŞİ	%86.3 82 KİŞİ	%13.7 13 KİŞİ
1500-2000	%54.5 36 KİŞİ	%45.5 20 KİŞİ	%98.5 65 KİŞİ	%1.5 1 KİŞİ	%77.3 51 KİŞİ	%22.7 15 KİŞİ	%84.8 56 KİŞİ	%15.2 10 KİŞİ	%83.3 55 KİŞİ	%16.7 11 KİŞİ
1500 TL VE ALTI	%42.9 9 KİŞİ	%57.1 12 KİŞİ	%100.0 21 KİŞİ	%0.0 0 KİŞİ	%76.2 16 KİŞİ	%23.8 5 KİŞİ	%95.2 20 KİŞİ	%4.8 1 KİŞİ	%85.7 18 KİŞİ	%14.3 3 KİŞİ
TOPLAM	%53.3 140 KİŞİ	%44.7 113 KİŞİ	%95.7 242 KİŞİ	%4.3 11 KİŞİ	%80.2 203 KİŞİ	%19.8 50 KİŞİ	%87.0 220 KİŞİ	%13.0 33 KİŞİ	%84.2 213 KİŞİ	%15.8 40 KİŞİ

Bu tablomuzda yukarıdaki tablolarla benzerlik göstermektedir. Yığılma genelde karışık müzik ve pop müziği olarak toplamda %44 Karışık, Pop %19 ile tercih edilmiştir..Halk ve Sanat müziği tercihleri %4.3 ile çok az iken, Hip hop %15 tercihle, %13 değerinde olan tasavvuf ve ezgi gurubunu geride bırakmıştır.Bu arada öğrenci yığılmalarının ekonomik anlamda 1500-2000 ile 2000-3000 arasında olduğunu gözlemlemekteyiz. Gelir seviyesi sosyolojide ölçüt alınan bir paradigmadır.Gelir seviyesi düşük öğrencilerin olduğu bölgelerde öğrenciler kendilerini daha rahat ifade eden ve içinde kendilerini buldukları bazı müzik türlerine yönelebilirler.Örneğin Hip Hop müziğinde gençler aykırı sözlerinden ötürü kendilerini bu dünyada bulabilir ya da bulunduğu şartlara kendince isyan söz konusu olduğundan bu müziği benimsiyor olabilirler.

,Tablo 5.8. Dini Kaynaklık Ve Referans Tercihleri

Okul dışı zamanlarınızda dini bilgileri daha çok hangi kurum ve kişilerden edirsiniz?

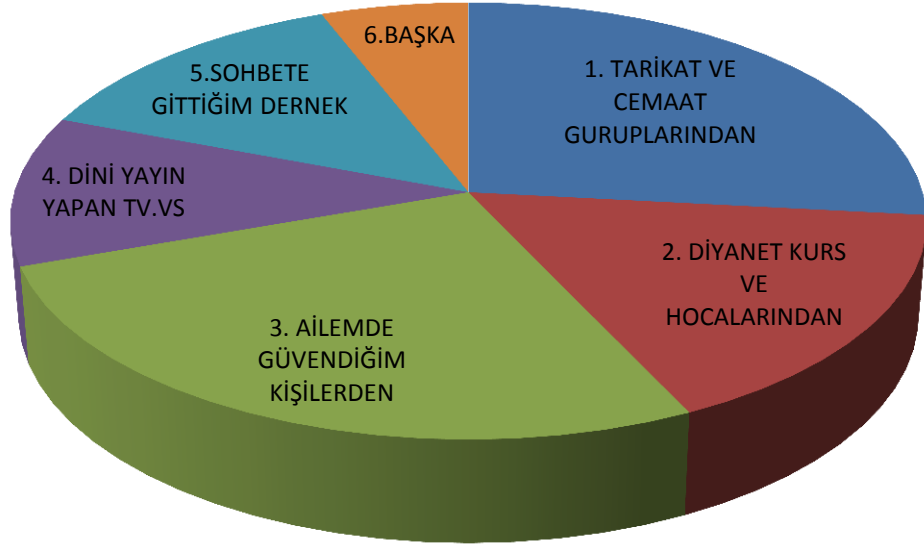
- 1- Tarikat ve cemaat gruplarından
- 2- Diyanete ait kurs ve hocalardan
- 3- Ailemde güvendiğim kişilerden
- 4- Dini içerikli yayın yapan Tv kanallarından
- 5- sohbete gittiğim derneklerden

6-Başka(Belirtiniz).....

	TARİKAT VE CEMAAT GURUPLARI		DİYANET KURS VE HOCALARINDAN		AİLEMDE GÜVENDİĞİM KİŞİLERDEN		DİNİ YAYIN YAPAN TV VE RADYOLARDAN		SOHBETE GİTTİĞİM DERNEKLERDEN	
	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET
ERKEK	%72.3 94 KİŞİ	%27.7 36 KİŞİ	%83.1 108 KİŞİ	%16.9 22 KİŞİ	%72.3 94 KİŞİ	%27.7 36 KİŞİ	%88.5 115 KİŞİ	%11.5 15 KİŞİ	%86.2 112 KİŞİ	%13.8 18 KİŞİ
KIZ	%81.4 105 KİŞİ	%18.6.9 24 KİŞİ	%76.7 99 KİŞİ	%23.3 30 KİŞİ	%57.4 74 KİŞİ	%42.6 55 KİŞİ	%88.4 114 KİŞİ	%10.9 14 KİŞİ	%92.2 119 KİŞİ	%7.8 10 KİŞİ
TOPLAM	%76.6. 200 KİŞİ	%23.4 61 KİŞİ	%80.1 209 KİŞİ	%19.9 52 KİŞİ	%64.4 168 KİŞİ	%35.6 93 KİŞİ	%88.5 231 KİŞİ	%11.8 29 KİŞİ	%88.9 232 KİŞİ	%11.1 29 KİŞİ

BAŞKA	
HAYIR	EVET
%93.8 122 KİŞİ	%6.2 8 KİŞİ
%98.4 127 KİŞİ	%1.6 2 KİŞİ
%96.2 251 KİŞİ	%3.10 10 KİŞİ

OKUL DIŞINDA DİNİ BİLGİLERİ DAHA ÇOK HANGİ KURUM VE KİŞİLERDEN EDİNİRSİNİZ?

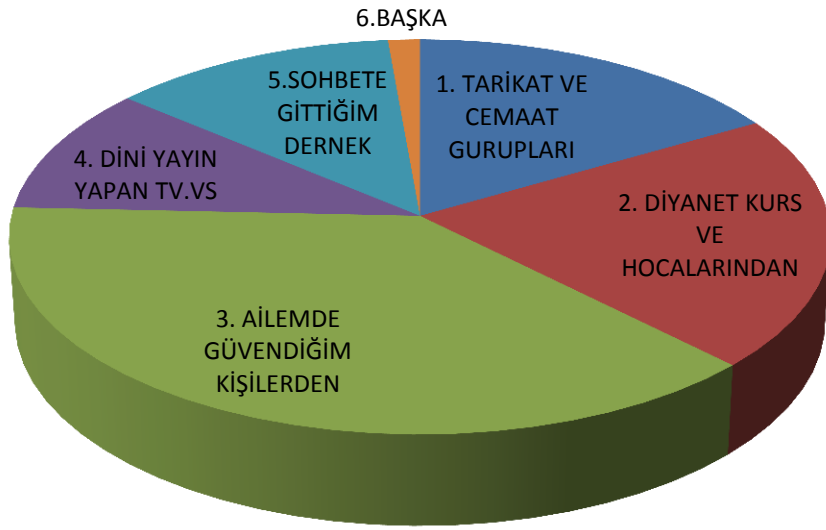

Okul dışı zamanlarınızda dini bilgileri daha çok hangi kurum ve kişilerden edirsiniz?

1- Tarikat ve cemaat gruplarından	%27.7
2- Diyanete ait kurs ve hocalardan	%16.9
3- Ailemde güvendiğim kişilerden	%27.7
4- Dini içerikli yayın yapan Tv kanallarından	%11.5
5- Sohbet gittiğim derneklerden	%13.8
6-Başka(Belirtiniz).....	%6.2

Şekil 5.5. Erkekler Tablosu

OKUL DIŞINDA DİNİ BİLGİLERİ DAHA ÇOK HANGİ KURUM VE KİŞİLERDEN EDİNİRSİNİZ?

Okul dışı zamanlarınızda dini bilgileri daha çok hangi kurum ve kişilerden edirsiniz?

1- Tarikat ve cemaat gruplarından	%18.6
2- Diyanete ait kurs ve hocalardan	%23.3
3- Ailemde güvendiğim kişilerden	%42.6
4- Dini içerikli yayın yapan Tv kanallarından	%10.9
5- sohbeta gittiğim derneklerden	%7.8
6- Başka(Belirtiniz).....	%1.6

Şekil 5.6. Kızlar Tablosu

ERKEK ÖĞRENCİLER

Yukarıdaki tabloya baktığımızda erkek öğrenciler dini referans konusunda **tarikât ve cemaatle birlikte ailede güvenilen kişileri %27.7 ile aynı oranda cevaplamışlardır.**Erkek öğrenciler en çok bu iki kurumu referans almışlardır.DİB'e ait kurs ve hocalar %16,9 ile üçüncü tercih edilen kurumdur.Bunu daha sonra dernekler %13.8 ile alırken,dini içerikli kanallar en son %11.5 oranıyla tercih görmüştür.

KIZ ÖĞRENCİLER

Kız öğrencilerde dikkat çeken husus ise kız öğrenciler büyük oranda % 42.6 gibi bir rakamla ailelerinde güvendiği kişilerden dini bilgiyi referans edinmeyi tercih etmektedirler.İkinci olarak %23. ile diyanete ait kurs ve hocaları tercih etmişlerdir.Burada şunu söyleyebiliriz kız öğrencilerin tarikât ve cemaat gruplarına eğilimi erkeklerden daha azdır.Bu oran tabloda da görüleceği üzere %18.6 da kalmıştır.dini içerikli yayınlar %10.9 da kalırken en düşük oran ise %7.8 ile dernekler olmuştur.Buradan şu sonuca ulaşabiliriz.kız öğrenciler **dini referans noktasında ailelerini tercih etmektedirler**

Günümüzde özellikler ailelerin din eğitimi konusunda hassas davrandığı bir gerçektir.Özellikle aileler bu din eğitiminin devlet eliyle gerçekleşmesini arzu etmektedirler. Tablodan ve araştırma bulgularından da bu anlaşılmaktadır.İmam hatip liseleri özellikle devlet eliyle gerçekleşen bu eğitimin merkezi konumundadırlar.Diyanet işleri başkanlığıyla Milli eğitimin yaptığı protokoller gereğince Diyanete ait kurumlar imam hatip liseleriyle iç içedir.

Tablo 5.9. Okullar Bazında Bulgular

	TARİKAT CEMAAT VE GURUPLARINDAN		DİYANET KURS VE HOCALARINDAN		AİLEMDE GÜVENDİĞİM KİŞİLERDEN		DİNİ YAYIN YAPAN TV VE RADYOLARDAN	
	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET
HACI BAYRAM İHL	%75.0 60 KİŞİ	%25.0 20 KİŞİ	%77.5 62 KİŞİ	%22.5 18 KİŞİ	%70.0 56 KİŞİ	%30.0 24 KİŞİ	%86.3 69 KİŞİ	%13.8 11 KİŞİ
MAMAK İHL	%77.3 75 KİŞİ	%22.7 22 KİŞİ	%78.4 76 KİŞİ	%21.6 21 KİŞİ	%64.9 53 KİŞİ	%35.1 34 KİŞİ	%89.7 87 KİŞİ	%10.3 10 KİŞİ
TEVFİK İLERİ İHL	%77.4 65 KİŞİ	%22.6 19 KİŞİ	%84.5 71 KİŞİ	%15.5 13 KİŞİ	%58.3 49 KİŞİ	%41.7 35 KİŞİ	%89.3 75 KİŞİ	%9.5 8 KİŞİ
TOPLAM	%76.6 200 KİŞİ	%23.4 61 KİŞİ	%80.1 209 KİŞİ	%19.9 52 KİŞİ	%64.4 168 KİŞİ	%35.6 93 KİŞİ	%88.5 231 KİŞİ	%11.1 29 KİŞİ

SOHBETE GİTTİĞİM DERNEKLERDEN		BAŞKA	
HAYIR	EVET	HAYIR	EVET
%86.3 69 KİŞİ	%13.8 11 KİŞİ	%96.3 77 KİŞİ	%3.8 3 KİŞİ
%90.7 88 KİŞİ	%9.3 9 KİŞİ	%99.0 96 KİŞİ	%1.0 1 KİŞİ
%89.3 75 KİŞİ	%10.7 9 KİŞİ	%92.9 78 KİŞİ	%7.1 6 KİŞİ
%88.9 232 KİŞİ	%11.1 29 KİŞİ	%96.2 251 KİŞİ	%3.8 10 KİŞİ

Okullar bazında dağılıma baktığımızda üç ayrı okulun verdiği **en yüksek cevap ise ailemden güvendiğim kişilerdir**. Burada Tefvik ileri imam hatip lisesinin oranının %41 ile biraz daha yüksek olduğunu görüyoruz. Sebebi ise bu okuldaki velilerin eğitim seviyelerinin yüksek kesimden oluşması diyebiliriz. Tarikat ve cemaatler ise her üç okulda da yaklaşık dağılımlı referans alınan, ikinci büyük kurum olmuştur. Toplamda ise %23 oranında tercih edilmiştir. Diyanet kurs ve hocaları %15 ile toplamda üçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 5.10. Ekonomik Veriler Bazında Bulgular

	TARİKAT VE CEMAAT		DİYANET KURS VE HOCALARIN DAN		AİLEMDE GÜVENDİĞİM KİŞİLERDEN		DİNİ YAYIN YAPAN TV VE RADYOLARDAN	
	HAYIR	EVT	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET
4000 TL VE ÜSTÜ	%83.3 5 KİŞİ	%15.7 1 KİŞİ	%83.3 5 KİŞİ	%16.7 1 KİŞİ	%33.3 2 KİŞİ	%66.7 4 KİŞİ	%100.0 6 KİŞİ	%0.0 0 KİŞİ
2000-3000 TL	%60.0.3 3 KİŞİ	%40.0 22 KİŞİ	%80.0 4 KİŞİ	%20.0 1 KİŞİ	80% 4 KİŞİ	20% 1 KİŞİ	%80.0 4 KİŞİ	%20.0 1 KİŞİ
1500-2000 TL	%83.3. 50 KİŞİ	%16.7.6 10 KİŞİ	%76.7 46 KİŞİ	%20.3 14 KİŞİ	%63.3 38 KİŞİ	%36.7 22 KİŞİ	%83.3 50 KİŞİ	%16.7 10 KİŞİ
1500 TL VE ALTI	%74.1 137 KİŞİ	%25.9 48 KİŞİ	%82.7 153 KİŞİ	%65.4 32 KİŞİ	%34.6 121 KİŞİ	%35.6 64 KİŞİ	%89.7 166 KİŞİ	%9.7 18 KİŞİ
TOPLAM	%76.2 195 KİŞİ	%23.8 61 KİŞİ	%81.3 208 KİŞİ	%18.8 48 KİŞİ	%64.5 165 KİŞİ	%35.5 91 KİŞİ	%83.3 226 KİŞİ	%11.3 29 KİŞİ

SOHBETE GİTTİĞİM DERNEKLERDEN		BAŞKA	
HAYIR	EVET	HAYIR	EVET
%100.0 6 KİŞİ	%0.0 5 KİŞİ	%100.0 6 KİŞİ	%0.0 0 KİŞİ
%100.0 5 KİŞİ	%0.0 0 KİŞİ	%100.0 5 KİŞİ	%0.0 0 KİŞİ
%91.7 55 KİŞİ	%8.3 5 KİŞİ	%96.7 58 KİŞİ	%3.3 2 KİŞİ
%87.0 161 KİŞİ	%13.0 24 KİŞİ	%96.2 178 KİŞİ	%3.8 7 KİŞİ
%88.7 227 KİŞİ	%11.3 29 KİŞİ	%96.5 247 KİŞİ	%3.5 9 KİŞİ

Bu tabloda ekonomik veriler bazında yığılmalar genelde 1500-2000 ve 1500 TL altında yığılma olmuştur. Bu veriler ışığında baktığımızda **ailemde güvendiğim kişiler seçeneği bu yığılmalarda en çok tercih edilen cevap olmuştur.** Gene aynı şekilde tarikat ve cemaat grupları ikinci sırada tercih edilen konumdadır.

Tablo 5.11. imam Hatip Öğrencilerinin Televizyon Yayın Tercihleri

Televizyon karşısında en çok hangi tür yayınları izlemeyi tercih edersiniz?

1. Yarışma programları

2.Yabancı film

3. Dini sohbet programları

4 . Eğlence ve komedi

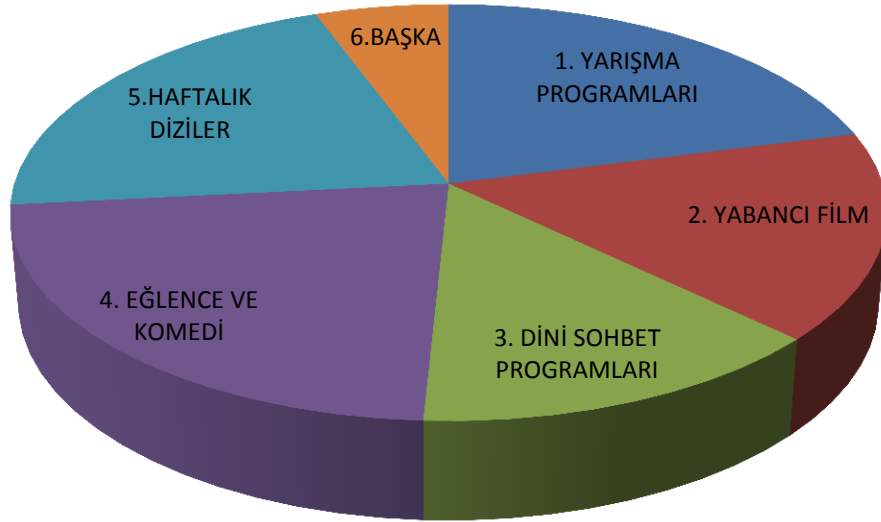
5. Haftalık diziler

6. Başka(belirtiniz)BAŞKA

NOT: Aşağıdaki 0 rakamının altındaki veriler bu soruyu boş bırakan öğrencilerin sayısını ifade eder.Diğer sıralı numaralar ise hangi şıkka hangi oranda cevap verildiğini ifade eder.

										Toplam
			0	1	2	3	4	5	6	
			0	0	0	0	0	2	0	2
			0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
	ERKEK		6 kişi	26 kişi	20 kişi	17 kişi	28 kişi	26 kişi	7 kişi	130
			4,6%	20,0%	15,4%	13,1%	21,5%	20,0%	5,4%	100,0%
	KIZ		3 kişi	35 kişi	10 kişi	4 kişi	29 kişi	41 kişi	7 kişi	129
			2,3%	27,1%	7,8%	3,1%	22,5%	31,8%	5,4%	100,0%
	TOPLAM		9 kişi	61 kişi	30 kişi	21kişi k	57kişi	69kişi	14kişi	261
			3,4%	23,4%	11,5%	8,0%	21,8%	26,4%	5,4%	100,0%

TELEVİZYON KARŞISINDA EN ÇOK HANGİ YAYINLARI İZLERSİNİZ?

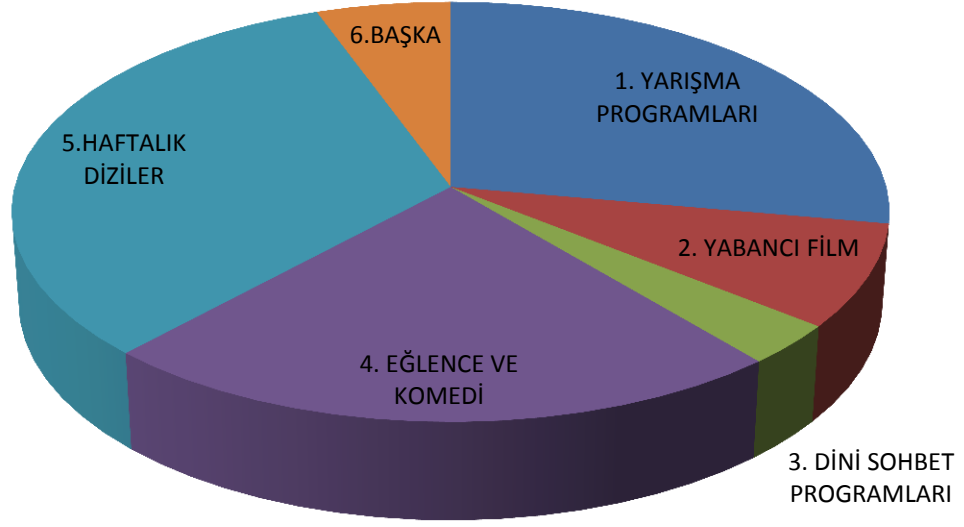

18:Televizyon karşısında en çok hangi tür yayınları izlemeyi tercih edersiniz?

- 1.Yarışma programları %20
- 2.Yabancı film %15.4
- 3. Dini sohbet programları %13.1
- 4.Eğlence ve komedi %21.5
- 5.Haftalık diziler %20
- 6 . Başka(belirtiniz)BAŞKA %5.4

Şekil 5.7. Erkekler Tablosu

TELEVİZYON KARŞISINDA EN ÇOK HANGİ YAYINLARI İZLERSİNİZ?

18:Televizyon karşısında en çok hangi tür yayınları izlemeyi tercih edersiniz?

1. Yarışma programları %27.1
- 2 .yabancı film %7.8
- 3 . Dini sohbet programları %3.1
4. Eğlence ve komedi %22.5
5. Haftalık diziler %31.8
6. Başka(belirtiniz)BAŞKA %5.4

Şekil 5.8.Kızlar Tablosu

Yukarıdaki tabloda **erkekler** yarışma programlarına%20 ,haftalık diziler%20,eğlence ve komediye%21.5 olarak yaklaşık aynı oranda cevap vermişlerdir.**KIZ** öğrenciler ise haftalık dizileri %31 oranla erkeklere nazaran daha çok tercih etmişlerdir.**Burada şaşırtıcı olan bir başka sonuç ise kızların dini sohbet programlarına %3.1 oranında eğilimi varken,erkekler %13.1 oranında dır. Arada %10 gibi bir fark vardır.buda kızların dini içerikli programlara erkeklerden daha az eğilim gösterdiği anlamına gelmektedir.**Başka önemli bir sonuç ise erkeklerin yabancı film tercihleri %15.4 iken, kızlarda bu oran%7.8 dir.Yani erkekler yabancı filmlere kızlardan daha ilgili diyebiliriz.Bu rakamın Yukarıda nerdeyse yarı yarıya olduğunu görmekteyiz.(%15.4 ve %7.8)

Tablo 5.12. Okullar Bazında Bulgular

									Toplam
		0	1	2	3	4	5	6	
OKUL	HACI BAYRAM VELİ İMAM HATİP LİSESİ	3	15kişi	8 kişi	6 kişi	23 kişi	23 kişi	2 kişi	80
		3,8%	18,8%	10,0%	7,5%	28,8%	28,8%	2,5%	100,0%
	MAMAK ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ	3kişi	25 kişi	8 kişi	8 kişi	23 kişi	25 kişi	5 kişi	97
		3,1%	25,8%	8,2%	8,2%	23,7%	25,8%	5,2%	100,0%
	TEVFİK İLERİ İMAM HATİP LİSESİ	3 kişi	21 kiş	14 kişi	7 kişi	11 kişi	21 kişi	7 kişi	84
		3,6%	25,0%	16,7%	8,3%	13,1%	25,0%	8,3%	100,0%
TOPLAM		9 kişi	61 kişi	30 kişi	21kişi	57 kişi	69 kişi	14kişi	261
		3,4%	23,4%	11,5%	8,0%	21,8%	26,4%	5,4%	100,0%

Okullar bazında bir tablo yorumlaması yaptığımızda **okullarımızın tercih olarak haftalık dizilerde yoğunlaştığını görüyoruz.**İkinci sırada ise yarışma programları gelmektedir.Gene düşük izlenme tercihi toplamda %8 ile dini yayın yapan programlardır.Araştırmada %5.4 lük grup ise başka ve diğer programları

seçmiştir.Tevfik İleri İmam Hatip Lisesinin yabancı film tercihleri %16.7 iken diğer okullar %8 ve %10 dur.Bu oranın fazlalığını Tevfik İleri İ.HL.si öğrencilerinin biraz daha seviye olarak yüksek ve İngilizce alt yazı anlayacak kapasitede bir dil bilgisine sahip olma ihtimallerinden ileri geldiğini düşünüyoruz.

Tablo 5.13. Ekonomik Veriler Bazında Bulgular

									TOPLAM
		0	1	2	3	4	5	6	
4000 TL ÜSTÜ		0	1	1	1	1	0	2	6
		0,0%	16,7%	16,7%	16,7%	16,7%	0,0%	33,3%	100,0%
2000-3000		0	1	0	0	2	2	0	5
		0,0%	20,0%	0,0%	0,0%	40,0%	40,0%	0,0%	100,0%
1500-2000TL		4	13	9	3	16	12	3	60
		6,7%	21,7%	15,0%	5,0%	26,7%	20,0%	5,0%	100,0%
1500 TL VE ALTI		5	44	19	17	38	53	9	185
		2,7%	23,8%	10,3%	9,2%	20,5%	28,6%	4,9%	100,0%
TOPLAM		9	59	29	21	57	67	14	256
		3,5%	23,0%	11,3%	8,2%	22,3%	26,2%	5,5%	100,0%

Bu tabloda da öğrencilerimizin 1500 TL ve altı ile 1500-2000 TL arasında yoğunlaşmaktadır.Burada da gene Toplamda haftalık diziler %26.2 ile ön sıradadır.Daha sonra%23 ile yarışma programları gelmektedir.**Gene en az tercihi %8.2 ile dini yayınlar almıştır.**

Tablo 5.14. Alışveriş Merkezlerinde İbadet

Alışveriş merkezlerindeki mescidi namaz kılmak için hangi sıklıkla kullanırsınız?

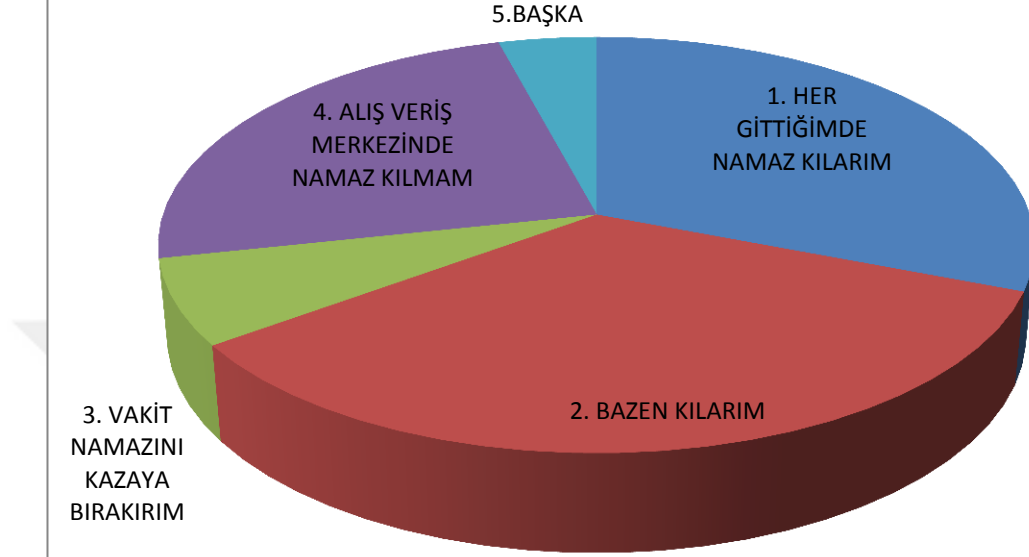
1. Her gittiğimde vakit namazı kılarım
2. Bazen kılarım
3. Vakit namazını kazaya bırakırım
4. Alışveriş merkezinde namaz kılmam
5. Başka(belirtiniz).....

NOT: Aşağıdaki 0 rakamı hiç cevap vermeyenlerin oranını ifade etmektedir.

							TOPLAM
	0	1	2	3	4	5	
ERKEK	0	0	1	0	1	0	2
	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	100,0%
	9 KİŞİ	37 KİŞİ	41 KİŞİ	8 KİŞİ	29 KİŞİ	6 KİŞİ	130
	6,9%	28,5%	31,5%	6,2%	22,3%	4,6%	100,0%
KIZ	4 KİŞİ	22 KİŞİ	32 KİŞİ	6 KİŞİ	62 KİŞİ	3 KİŞİ	129
	3,1%	17,1%	24,8%	4,7%	48,1%	2,3%	100,0%
TOPLAM	13 KİŞİ	59 KİŞİ	74 KİŞİ	14 KİŞİ	92 KİŞİ	9 KİŞİ	261
	5,0%	22,6%	28,4%	5,4%	35,2%	3,4%	100,0%

İmam hatip lisesi öğrencilerinin okul dışı etkinliklerinden bir tanesi de alışveriş merkezi gibi yerlerde gezme alışkanlıklarıdır. Bizde öğrencilerin bu mekandaki seküler baskının vermiş olduğu durumun namaz kılma alışkanlığına nasıl yansıdığını öğrenmek istedik ve öğrencilerimize böyle bir soru yönelttik.

Alışveriş merkezlerindeki mescidi namaz kılmak için hangi sıklıkla kullanırsınız?

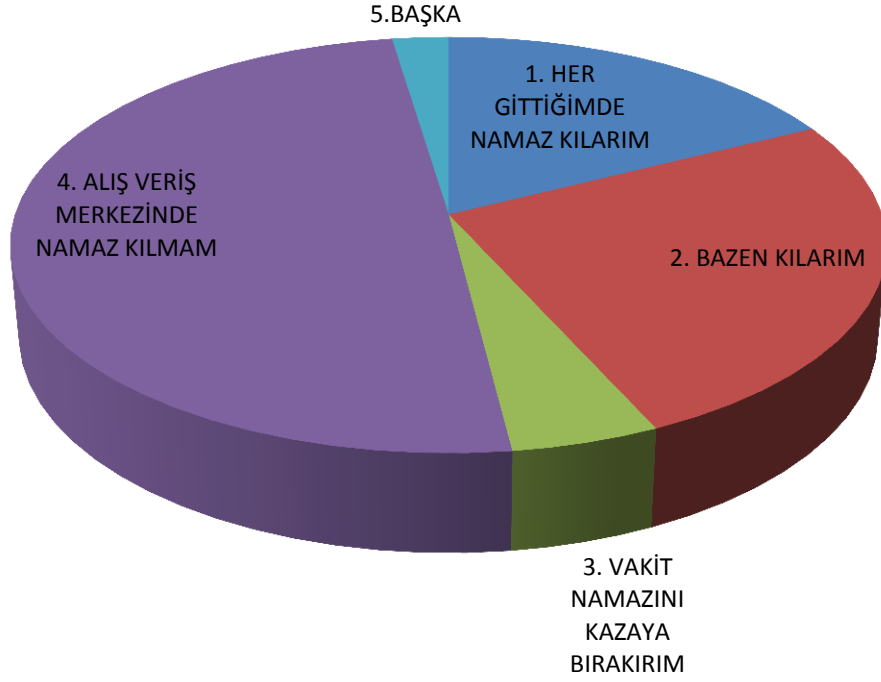

Alışveriş merkezlerindeki mescidi namaz kılmak için hangi sıklıkla kullanırsınız?

1. Her gittiğimde vakit namazı kılarım	%28.5
2. Bazen kılarım	%31.5
3. Vakit namazını kazaya bırakırım	%6.2
4. Alışveriş merkezinde namaz kılmam	%22.3
5. Başka(belirtiniz).....	%4.6

Şekil 5.9. Erkekler Tablosu

Alışveriş merkezlerindeki mescidi namaz kılmak için hangi sıklıkla kullanırsınız?

Alışveriş merkezlerindeki mescidi namaz kılmak için hangi sıklıkla kullanırsınız?

1. Her gittiğimde vakit namazı kılarım	%17.1
2. Bazen kılarım	%24.8
3. Vakit namazını kazaya bırakırım	%4.7
4. Alışveriş merkezinde namaz kılmam	%48.1
5. Başka(belirtiniz).....	%2.3

Şekil 5.10. Kızlar Tablosu

Yukarıdaki tabloda Erkeklerin çoğunluğu %31 oranında Alışveriş merkezlerinde bazen namaz kılarım bölümünü işaretlerken ,Kızlar ise %48 oranında çoğunluk cevap olarak AVM de namaz kılmam seçeneğini işaretlemişlerdir. Erkekler AVM de namaz kılmam cevabını %22. 3 oranında cevaplamışlardır.Buradan da şunu görüyoruz ki, kız öğrenciler dışarıda alışveriş merkezinde namaz kılmaya daha az

eğilim göstermektedir.Kızların nerdeyse yarısı AVM de namaz kılmayı tercih etmemektedirler.Buda şunu göstermektedir ki.AVM’ nin kızlar üzerindeki seküler baskısı daha ileri boyuttadır.Erkeklerin %28.5’ lik kısmı her gittiğinde namaz kılarken bu oran kızlarda %17 dir.Buradan bir kez daha AVM ler de kızların mescidi kullanma ve namaz oranı daha düşüktür diyebiliriz.Genel itibariyle AVM de kızlar üzerinde seküler baskının fazla olduğunu ve burada genelde alışverişe erkeklerden daha fazla yoğunlaştıklarını söyleyebiliriz.

Tablo 5.15. Okullar Bazında Bulgular

									TOPLAM
			0	1	2	3	4	5	
OKUL	HACI BAYRAM VELİ İMAM HATİP LİSESİ		5 kişi	19 kişi	18 kişi	3 kişi	34 kişi	1 kişi	80
			6,3%	23,8%	22,5%	3,8%	42,5%	1,3%	100,0%
	MAMAK ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ		1 kişi	15 kişi	28 kişi	8 kişi	40 kişi	5 kişi	97
			1,0%	15,5%	28,9%	8,2%	41,2%	5,2%	100,0%
	TEVFİK İLERİ İMAM HATİP LİSESİ		7 kişi	25 kişi	28 kişi	3 kişi	18 kişi	3 kişi	84
			8,3%	29,8%	33,3%	3,6%	21,4%	3,6%	100,0%
TOPLAM			13 kişi	59 kişi	74 kişi	14 kişi	92 kişi	9 kişi	261
			5,0%	22,6%	28,4%	5,4%	35,2%	3,4%	100,0%

Alışveriş merkezlerindeki mescidi namaz kılmak için hangi sıklıkla kullanırsınız?

1. Her gittiğimde vakit namazı kılarım
- 2.Bazen kılarım
- 3.vakit namazını kazaya bırakırım
- 4.Alışveriş merkezinde namaz kılmam
- 5.Başka(belirtiniz).....

Yukarıdaki tabloda Hacı Bayramı Veli İ.H.L öğrencileri % 42.5 ile ve Mamak Anadolu imam hatip lisesi öğrencileri %41.1 ile **Alışveriş merkezinde namaz kılmam** seçeneğini işaretlemişlerdir. Tevfik İleri İmam Hatip lisesi öğrencileri ise %33.3 ile bazen giderim seçeneğini işaretlemişlerdir.Toplam da ise

%35 oranında AVM de namaz kılmam seçeneği işaretlenmiştir.AVM ‘de düzenli namaz kılanların oranı % 22.6 dır.

Tablo 5.16. Ekonomik Veriler Bazında Bulgular

		0	1	2	3	4	5	TOPLAM
	4000 TL VE ÜSTÜ	7Kişi	14 Kişi	21 Kişi	5Kişi	19 Kişi	5Kişi	71
		9,9%	19,7%	29,6%	7,0%	26,8%	7,0%	100,0%
	2000-3000 TL	2Kişi	24 Kişi	22 Kişi	5Kişi	38 Kişi	4Kişi	95
		2,1%	25,3%	23,2%	5,3%	40,0%	4,2%	100,0%
	1500-2000 TL	1Kişi	14Kişi	24Kişi	4Kişi	23Kişi	0	66
		1,5%	21,2%	36,4%	6,1%	34,8%	0,0%	100,0%
	1500 TL VE ALTI	1Kişi	5Kişi	6Kişi	0	9 Kişi	0	21
		4,8%	23,8%	28,6%	0,0%	42,9%	0,0%	100,0%
	TOPLAM	11 Kişi	57 Kişi	73 Kişi	14 Kişi	8 Kişi	9Kişi	253
		4,3%	22,5%	28,9%	5,5%	35,2%	3,6%	100,0%

Alışveriş merkezlerindeki mescidi namaz kılmak için hangi sıklıkla kullanırsınız?

1. Her gittiğimde vakit namazı kılarım
2. Bazen kılarım
- 3.Vakit namazını kazaya bırakırım
- 4.Alışveriş merkezinde namaz kılmam
- 5.Başka(belirtiniz).....

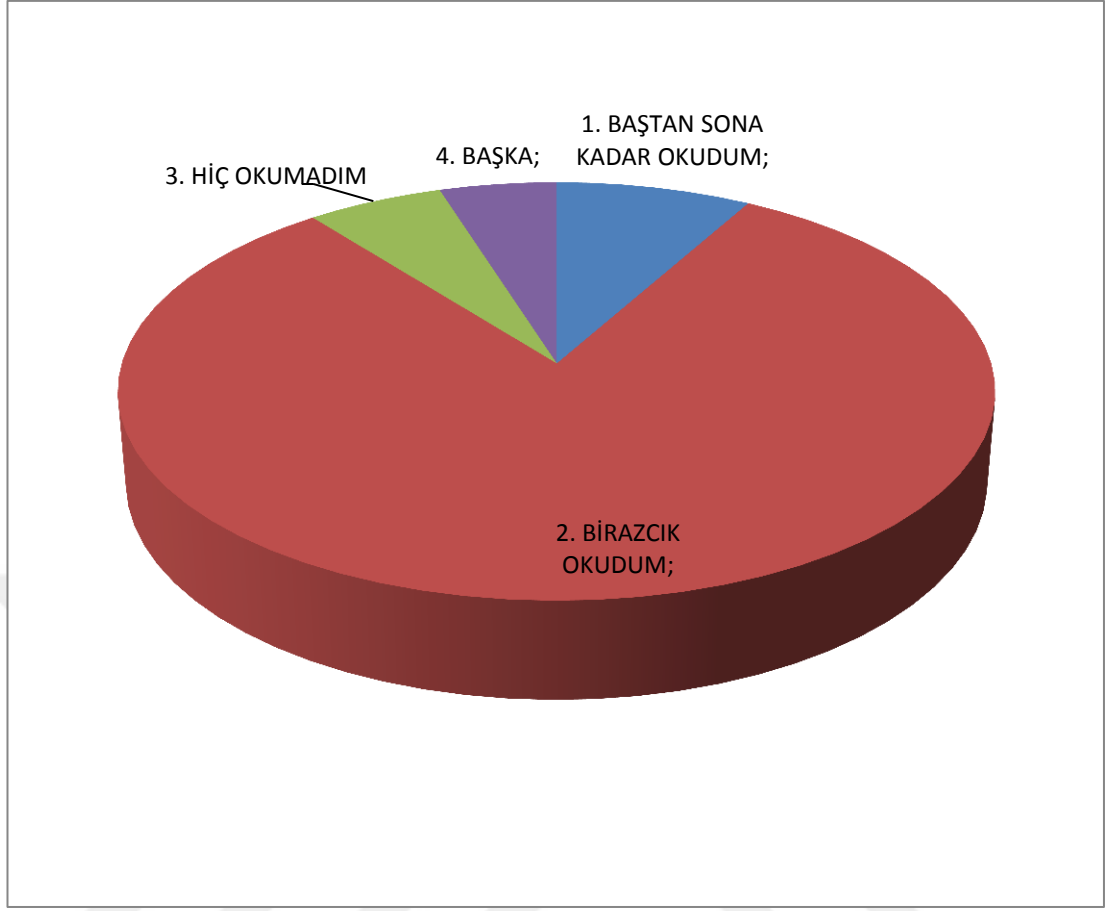
Bu tabloda 4000 TL ve üstü gelir gruplu velilere sahip olan öğrenciler %29.6 ile alışveriş merkezinde bazen namaz kılarım derken, 2000-3000 TL gelir guruplu öğrenciler %40 ile AVM de namaz kılmam demiştir. 1500-2000 TL gelir gurubu ise en çok cevap olarak %36.4 ile bazen kılarım demiştir.1500 TL altı öğrenciler ise %42 oranıyla AVM de namaz kılmam demişlerdir.Toplamda ise %35.2 ile AVM de namaz kılmam diyenlerin cevabı ağırlıktadır.Buda AVM’ ler’in ibadet alışkanlığını sekteye uğrattığı görüşüne bir veri olabilmektedir..

Tablo 5.17. Kuran’ı-Kerim Meal Alışkanlığı

Kur’an meali okudunuz mu ?

- 1.Baştan sona kadar okudum
- 2.Birazcık okudum
- 3.Hiç okumadım
- 4.Başka(belirtiniz).....

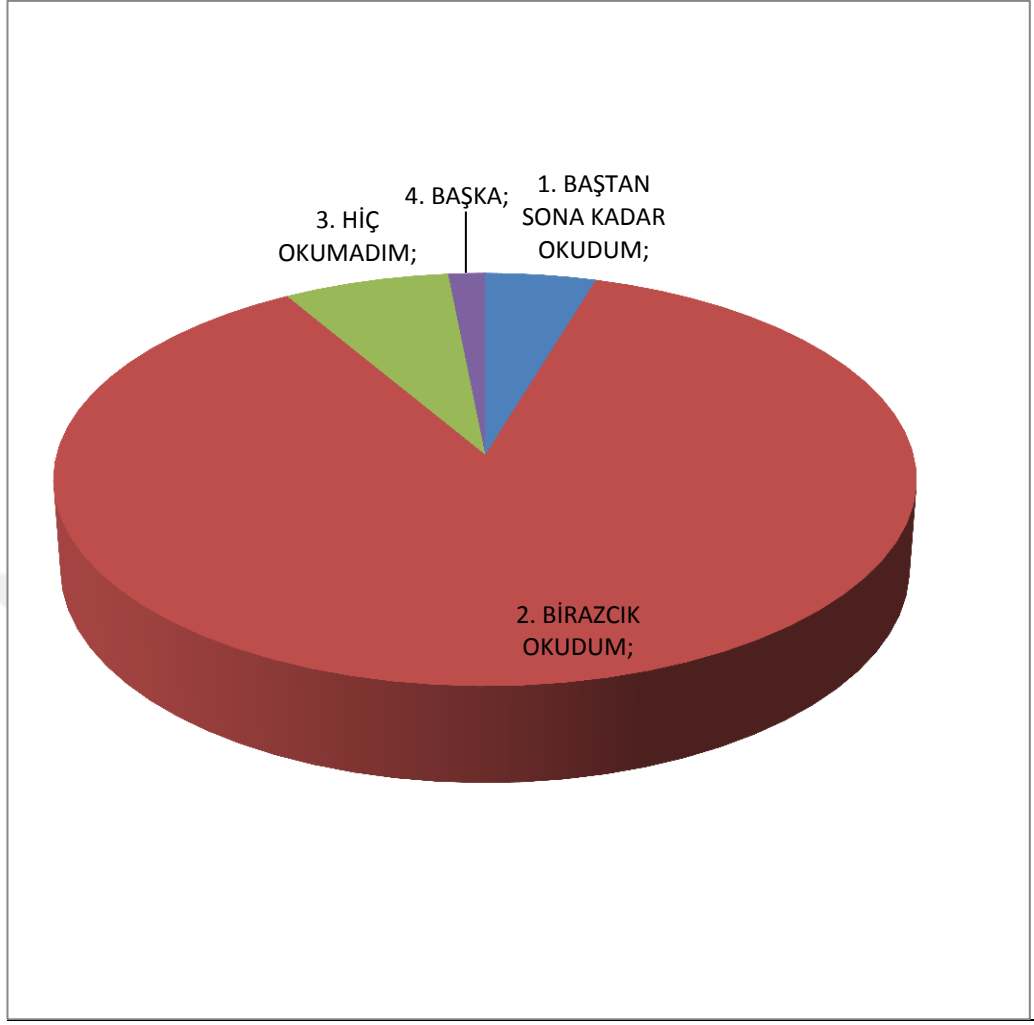
							TOPLAM
		0	1	2	3	4	
		0	0	2	0	0	2
		0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	ERKEK	8KİŞİ	10KİŞİ	99KİŞİ	7KİŞİ	6KİŞİ	130
		6,2%	7,7%	76,2%	5,4%	4,6%	100,0%
	KIZ	0	6KİŞİ	112KİŞİ	9KİŞİ	2KİŞİ	129KİŞİ
		0,0%	4,7%	86,8%	7,0%	1,6%	100,0%
TOPLAM		8KİŞİ	16KİŞİ	213KİŞİ	16KİŞİ	8KİŞİ	261
		3,1%	6,1%	81,6%	6,1%	3,1%	100,0%

Kur'an meali okudunuz mu ?

1.Baştan sona kadar okudum	%7.7
2.Birazcık okudum	%76.2
3.Hiç okumadım	%5.4
4.Başka(belirtiniz)	%4.6

Şekil 5.11. Erkekler Tablosu

Kur'an meali okudunuz mu ?

1.Baştan sona kadar okudum	%4.7
2.Birazcık okudum	%86.8
3.Hiç okumadım	%7.0
4.Başka(belirtiniz)	%1.6

Şekil 5.12. Kızlar Tablosu

Baştan sona Kadar okudum cevabı erkeklerde %4.7 İken kızlarda ise %7.7dir.Tablodan da anlaşılacağı üzere Kur'an-ı Kerim'i baştan sona kadar okuma oranı maalesef İmam Hatiplerde çok düşüktür..Kızlar %86. oranında biraz okudum derken erkekler %76.2 oranında biraz okudum demişlerdir.

Tablo 5.18. Okullar Bazında Bulgular

							TOPLAM
		0	1	2	3	4	
OKUL	HACI BAYRAM VELİ İMAM HATİP LİSESİ	3KİŞİ	6KİŞİ	64KİŞİ	5KİŞİ	2KİŞİ	80
		3,8%	7,5%	80,0%	6,3%	2,5%	100,0%
	MAMAK ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ	1KİŞİ	6KİŞİ	83KİŞİ	5KİŞİ	2KİŞİ	97
		1,0%	6,2%	85,6%	5,2%	2,1%	100,0%
	TEVFİK İLERİ İMAM HATİP LİSESİ	4KİŞİ	4KİŞİ	66KİŞİ	6KİŞİ	4KİŞİ	84
		4,8%	4,8%	78,6%	7,1%	4,8%	100,0%
TOPLAM		8KİŞİ	16KİŞİ	213KİŞİ	16KİŞİ	8KİŞİ	261
		3,1%	6,1%	81,6%	6,1%	3,1%	100,0%

Okullar bazında da baştan sonra Kuran-ı Kerim okuma oranı toplamda % 6.1 ile çok düşüktür. Öğrenciler %81.6 ile birazcık okudum demişlerdir. Hiç okumayanların oranı ise % 6.1 dir. Burada beklentimiz Tevfik İleri İmam Hatip Lisesindeki öğrencilerin biraz daha onların seviyelerinin yüksek olduğundan dolayı Kuran-ı Kerim mealini daha fazla okuduklarını tahmin etmiştik ama maalesef bu konuda yanıldığımızı itiraf etmek isterim. Bahsettiğimiz okul bu konuda oran olarak daha düşük çıkmıştır.

Tablo 5.19. Ekonomik Veriler Bazında Bulgular

								TOPLAM
			0	1	2	3	4	
	4000 TL ÜSTÜ		5KİŞİ	5KİŞİ	47KİŞİ	8KİŞİ	6KİŞİ	71
			7,0%	7,0%	66,2%	11,3%	8,5%	100,0%
	2000-3000 TL		1KİŞİ	5KİŞİ	84KİŞİ	4KİŞİ	1KİŞİ	95
			1,1%	5,3%	88,4%	4,2%	1,1%	100,0%
	1500-2000 TL		1KİŞİ	5KİŞİ	57KİŞİ	2KİŞİ	1KİŞİ	66
			1,5%	7,6%	86,4%	3,0%	1,5%	100,0%
	1500 TL VE ALTI		0	1KİŞİ	18KİŞİ	2KİŞİ	0	21
			0,0%	4,8%	85,7%	9,5%	0,0%	100,0%
	TOPLAM		7KİŞİ	16KİŞİ	206KİŞİ	16KİŞİ	8KİŞİ	253
			2,8%	6,3%	81,4%	6,3%	3,2%	100,0%

Kur'an meali okudunuz mu ?

- 1.Baştan sona kadar okudum
2. Birazcık okudum
- 3.Hiç okumadım
- 4.Başka(belirtiniz)

Ekonomik verilere baktığımızda da birazcık okudum cevabı toplamda %81 oranında iken baştan sona kadar okuyanlar gene tabloda % 6.3 gözükmetedir.Bütün gelir gruplarının hepsi tercih olarak birazcık okuduklarını söylemişlerdir.İmam Hatiplerde Kur'an meali dersinin zorunlu hale gelmesi araştırmamızın belki sonuçlarından birisi olmalıdır diye düşünüyoruz.

Tablo 5.20. İmam Hatiplerde Namaz Alışkanlığı

8.Hangi sıklıkla namaz kılarırsınız...?

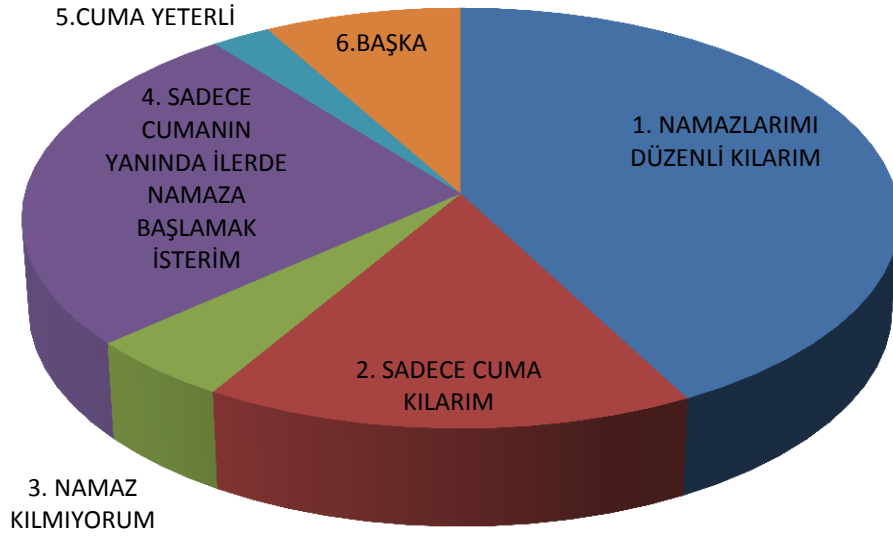
1. Namazlarımı düzenli kılarım
2. Sadece Cuma namazı kılarım
3. Namaz kılmıyorum
4. Sadece Cuma kılıyorum vakit namazına ‘da başlamak isterim
5. Sadece Cuma yeterli vakit namazına daha sonraki yıllarda başlayacağım
- 6.Başka(belirtiniz).....

	NAMAZLARIMI DZENLİ KILARIM		SADECE CUMA NAMAZI KILARIM		NAMAZ KILMIYORUM		SADECE CUMA KILIYORUM VAKİT NAMAZINA DA BAŞLAMAK İSTERİM		CUMA YETERLİ VAKİT NAMAZINA SONRA BAŞLAYACAĞIM	
	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET
ERKEK	%60.0 78 KİŞİ	%40.0 52 KİŞİ	%84.6 110 KİŞİ	%15.4 20 KİŞİ	%95.4 124 KİŞİ	%4.6 6 KİŞİ	%75.4 98 KİŞİ	%24.6 32 KİŞİ	%97.7 127KİŞİ	%2.3 3 KİŞİ
KIZ	%55.0 71 KİŞİ	%45.0 58 KİŞİ	%100.0 100 KİŞİ	%0.0 0 KİŞİ	%72.1 93 KİŞİ	%4.6 36 KİŞİ	%93.8 121 KİŞİ	%6.2 8 KİŞİ	%100.0 129 KİŞİ	%0.0 0 KİŞİ
TOPLA M	%57.9 151 KİŞİ	%42.1 110 KİŞİ	%92.3 241 KİŞİ	%7.7 20 KİŞİ	%83.5 218 KİŞİ	%16.5 43 KİŞİ	%84.7 221 KİŞİ	%15.3 40 KİŞİ	%98.9 258 KİŞİ	%1.1 3 KİŞİ

BAŞKA	
HAYIR	EVET
%92.3 120 KİŞİ	%7.7 10 KİŞİ
%79.1 102 KİŞİ	%20.9 27 KİŞİ
%85.4 223 KİŞİ	%14.6 38 KİŞİ

Namaz konusu bir imam hatip öğrencisi için toplumun en büyük beklentisidir.Verilen eğitim, öğrenciye uygulanan eğitim metodu ve duaların öğretildiği bir müfredattır.Ancak rakamlara da bakıldığı zaman düzenli namaz kılma oranı düşük yada istenen seviyede değildir.Bu da Namaz eğitiminin gerek veli gerekse eğitim sistemi tarafından tam verilmediğinin bir sonucudur.

HANGİ SIKLIKLA NAMAZ KILARSINIZ?

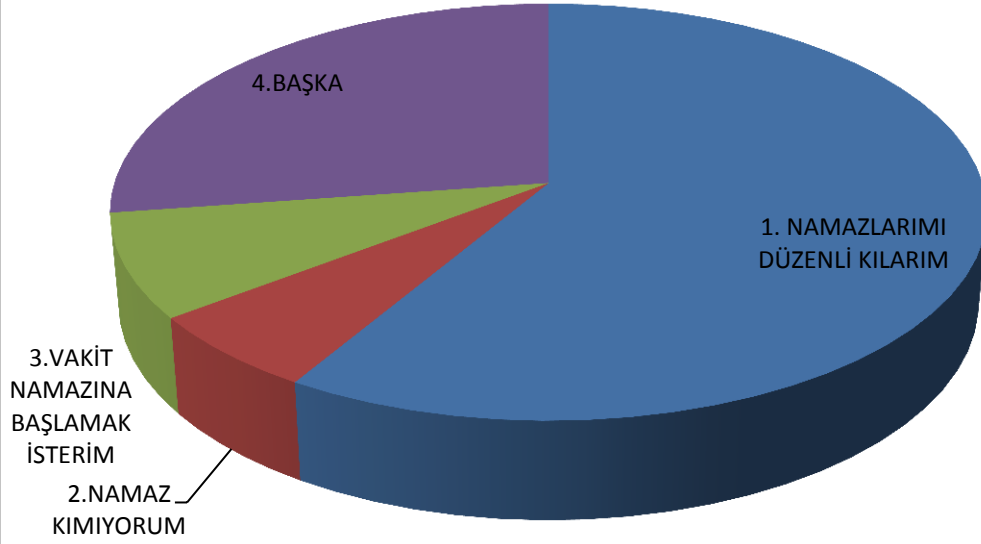

Namazlarınızı düzenli kılar mısınız?

1. Namazlarımı düzenli kılarım %40
2. Sadece Cuma namazı kılarım %15
3. Namaz kılmıyorum %4.6
4. Sadece Cuma kıyorum vakit namazına 'da başlamak isterim %24.6
5. Sadece Cuma yeterli vakit namazına daha sonraki yıllarda başlayacağım %2.3
6. Başka(belirtiniz).....%7.7

Şekil 5.13. Erkekler Tablosu

HANGİ SIKLIKLA NAMAZ KILARSINIZ?

Hangi sıklıkla namaz kılarınız?

1.Namazlarımlı düzenli kılarımlı %45

2.Namaz kılmıyorum %4.6

3. Ara sıra kılarımlı .düzenli başlamak isterim %6.6

4.Başka...%20.9

Şekil 5.14. Kızlar Tablosu

Erkek öğrencilerin %40' lık kısmı namazlarını düzenli kıırken sadece %15 oranında sadece Cuma kılanlar vardır.Buradan şöyle bir sonuç çıkarabiliriz.Erkek öğrencilerin %60 düzenli namaz kılmamaktadırlar,yada sadece %40 oranında namazı öğrenciler düzenli kılmaktadır.Bu sonuç din eğitimi veren böylesi bir kurumda namaz kılma oranının az olması olarak algılanabilir ve bir araştırmacının

dikkatini çekebilir,.Araştırmada %24 .6 oranında bir kesimin sadece Cuma namazı kılıp ilerde namaza başlamak istemesi ise potansiyel anlamda önemli bir sonuç olabilir.**Namaz kılmayanların oranı ise %4.6** da kalmıştır.Bu oranın imam hatibe gönülsüz gelen kimselerden oluştuğunu düşünüyoruz.

Kız öğrenciler de ise namazlarını düzenli kılanlar %45 oranındadır. Yani%55 lik bir kısım namazlarını düzenli kılmamaktadır.Bu durumda gene imam hatiplerin yarısı düzenli namaz kılmıyor sonucunu bize vermektedir.Bu mesele üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur.Bu konu eğitim müfredatı üzerinde değişiklik yapılarak halledilebilir bir konudur.Müfredatın ibadet alışkanlığı kazandırıp ezber ve ödevleri azaltması bizce tavsiye edilen bir husustur.Özellikle yatılı imam hatip liselerinde sevgi dolu bir ortamda ve güzel bir üslup ile insanların ibadet bilinci artmakta ve öğrenciler bu konuda kendi dinsel sorumluluklarını kendileri üstlenmektedir..İbadete dair konuların mescitde anlatılması hatta bu konuda “**mescid uygulama dersi**” “Adı altında bir dersin konulması gerekmektedir.

Özellikle küçük yaşta öğrenciye ibadet alışkanlığının kazandırılması anne ve babalara düşen bir sorumluluktur.

KIZ VE ERKEK TABLOSU

İmam-Hatip Lisesine gelmeniz nasıl gerçekleşti?

1.Kendi isteğimle	%60.5
2.Anne-babanım isteğiyle	%29.1
3.Arkadaşlarımın etkisiyle	%2.7
4. Öğretmenlerimin etkisiyle	%2.7
5.Başka	%4.6

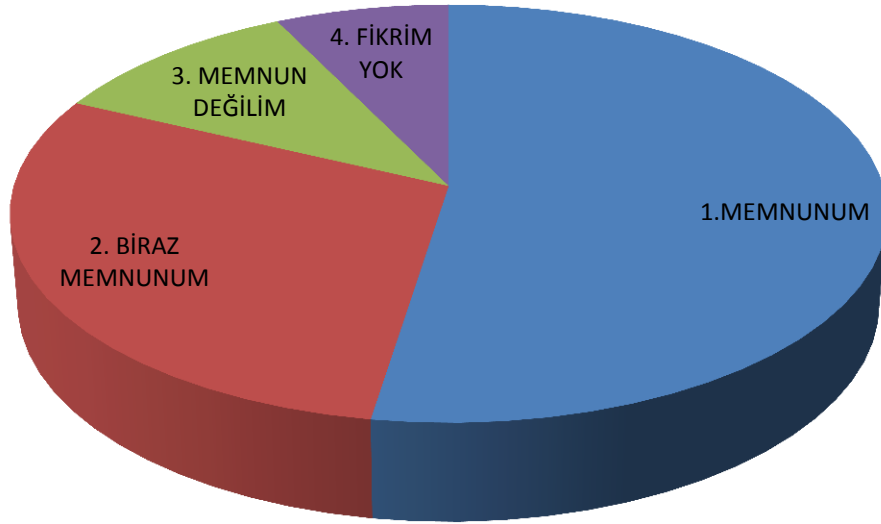
Not:1 kişi işaret koymamış buda %0.4 lük dilime karşılık gelir

Şekil 5.15. İmam Hatibe Geliş Nedeni Toplam Tablo

Öğrencilerinin %60 lık bir kısmı İmam Hatip Lisesine isteyerek ve gönüllü gelmiştir.buda zorlama ve veli baskısı olmadığını gösterir.

KIZ VE ERKEK TABLOSU

İMAM HATİP LİSESİNDE ÖĞRENİM GÖRDÜĞÜNÜZ İÇİN MEMNUNMUSUNUZ

İmam-Hatip Lisesinde öğrenim gördüğünüz için memnun musunuz ?

- 1. Memnunum . %52.5
- 2. Biraz memnunum. %29.5
- 3. Memnun değilim %10.7
- 4. Fikrim yok . %7.3

Şekil 5.16. İmam Hatip Memnuniyet Anketi Toplam Tablo

İmam Hatip Lisesine gelenlerin yarısı memnuniyetini ifade ederken %29.5'lik bir kısım *biraz memnunum* demıştır. Tablodan bu okullara gelen öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun memnun olduğu ,çoğunluğun isteyerek ve bilinçli geldiği anlamı çıkartılabilir

B. NİCEL ARAŞTIRMAYA GENEL BAKIŞ

1.CEMAAT VE TARİKATLAR

Bir toplum içindeki fertler arasındaki ortak idealler, tecrübeler tutumlar ve insanları guruplaşmaya götüren en önemli unsurlardan saydığımız manevi kardeşlik guruplarıdır. yada mevcut dini sisteme karşı protesto ile merkezi dini tecrübeyi yenilemek ve şiddetlendirmek için büyük arzu kişilerin daha samimi bir cemaate doğru yöneldikleri bilinmektedir(Akyüz:2007,115)

İmam Hatip Lisesi öğrencileri okul dışı zaman konulu araştırmamızda da görüldüğü gibi dini referans kaynakları bizim için önemliydi. Bunun için dini referans kaynaklarını inceledik. Dinlerde cemaat olgusu lider ve etrafındakilerin bakış açıları ve fonksiyonları önemliydi.

Türkiye’de durum sanayileşmeye paralel bir dindarlaşma tarzında kendini gösteriyorsa da bu sanayileşmenin getirdiği batılı değerlere karşı kendi dini dinimizden kaynaklanan bir hamleyle günün şartlarında dini değerler ve müesseseler etrafında toplanmak şeklinde olmaktadır(ER :1998,195) Nitekim tarikat ve cemaatlerde imam hatipler bazında bir değerlere sarılma merkezi görülmektedir.

Yüksek¹³(semavi) dinlerde cemaatin ilk teşekkülü, dinin kurucusu etrafında kenetlenen küçük bir grupta başlar. Bu, dinden doğan grupların ilk ve asli şeklidir. Esasen her din kurucusunun etrafında önce ona kişisel bağlılıkla temayüz eden bir "tilmizler" halkası oluşur. Bu tilmizlerle dinin kurucusu arasındaki münasebette

13 Sosyoloji literatüründe semavi dinler bu şekilde adlandırılır.(Yüksek Dinler)

hiçbir makam ve statü rol oynamaz. Zamanla ilk tilmizler halkasının etrafında daha geniş bir "salikler" zümresi oluşur. Fakat bunlar her zaman din kurucusunun yanında bulunmaz. Bu salikler grubu, yeni kurulmuş dinlerin tutunduğu ilk cemaatlerin oluşumunda köprü görevi görür. Din kurucusunun ölümü, bu ilk cemaatlerin hayatında dönüm noktası teşkil eder. Çünkü esasında dini kuranın karizmasıyla bağlı olan grup, onun ölümüyle, kendilerini bir arada tutan kişisel merkezi kaybeder ve cemaatin yapısında önemli değişiklikler meydana gelir. Artık grubu bir ara da tutan bağ, yani maddi unsurlara yani din nazariyesine, yada ayin ve ibadetlere, bu ibadetlerle ilgili olarak ortaya çıkan usullere, o zaman kadar kurulmuş olan teşkilatlara dayanmaya başlar.(Akyüz Niyazi :58,2008)

Hz peygamberin önderliğinde bu şekilde oluşan yeni dini cemaat her şeyden önce “KARİZMATİK “bir yapıya sahipti bu bakımdan da Hz peygamberin vefatı en başta bütün dini oluşumlarda gözlendiği gibi bu ilk Müslüman cemaatin hayatında da önemli bir dönüm noktasını teşkil etmiştir.zira karizmatik olarak onun yerini doldurabilecek hiç kimse mevcut değildi(Günay:2003,450)

İmam hatip öğrencisi de kendisini çevreleyen cemaat ve tarikat olgularıyla günümüz Türkiyesinde karşı karşıyadır. Bir karizma etrafında örgütsel sistemde yerini almak ister. İnandığı bu lider onun hayat tarzını etkiler .Bütün liderler gibi bu liderlerde kendince bir misyon üstlenir .Dini liderler kendilerine bu gücü ilahi bir gücün verdiğine inanırlar .imam hatip öğrencisi de lidere bu şekilde inanır ve bağlanır(Aslantürk:2015,245),öğrenci cemaate ve tarikata katılmayı iki şekilde sağlar

Bizim değerlendirmemize göre Birincisi Aile büyüklerinin mensubiyetlerini kendine kopyalar ,ikincisi ise bir cemaat yada tarikatın kendisine yaptığı ilk davet ve çağrıya cevap verir. Aileden devralınan kültür ve

mensubiyet çocukluğunda o birey için önemlidir.Daha sonra bu mensubiyeti korur ve geliştirir.Bundan dolayı diğer gurupların çağrılarına kendi gurubuna yapılmış bir ihanet sayar.Şayet ailesinin güdümünden çıkmış ve şehir dışına üniversite gibi nedenlerden dolayı yerleşmişse diğer gurupların davetlerini alır belki o guruba katılımda sağlar.Aileden bir miras devralmamışsa burada kendisine yapılan çağrıları kendi kişisel özelliklerine göre değerlendirir ve alışma kaynaşma ve katılım süreci başlar.Daha sonra o gurubun içinde ilerler ve kariyer yapar.Cemaat ve tarikat sosyolojisi başlı başına incelenmesi gereken bir konudur.

SONUÇ

Popüler Kùltür ürünleri internet ,televizyon ,sosyal medya aygıtları ve akıllı telefonların yerini aldığı günümüz dünyasında imam hatip öğrencisi hem kolaylığı hem zorluğu bir arada yaşamaktadır.Bilgiye ulaşma adına kolaylığı yaşarken ,hem televizyon hem de internet ve sosyal paylaşım sitelerinin hedefinde yer almaları itibariyle zorluğu yaşamaktadırlar.Gençler sosyal medya üzerinden açtığı hesaplarla kendini ifade etme olanağına kavuşurken,bazen de belli kapitalist çarkların algı operasyonu haline gelmekte ,bu gençlik bu sermaye şirketlerince hedefe konulabilmektedir.

Bir toplumu oluşturan sağlıklı ve yetişmiş, kişiliğı ve ahlakıyla temayüz etmiş genç bireylerdir.Genç o toplumun geleceğidir.O halde İmam Hatip Lisesi gençliğinin bir ideali, programı ve bir hayata bakışı olmalıdır.Fakat günümüzde neredeyse homojen yani aynı alışkanlıklara sahip ortalama bir değer anlayışına sahip olan bir gençlik karşımıza çıkmaktadır.Değerlerin azaldığı fikri hepimizin malumudur.Bu konuda “DEĞERLER EĞİTİMİ “adı altında bakanlığında projeler geliştirdiğı hepimizce bilinmektedir. İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin okul dışı etkinlikleri yada serbest zaman aktivitelerine dair yaptığımız araştırmada öğrenciler sonuç olarak dini değerler noktasında gerçeklerin farkında olmalarına rağmen popüler kùltür ürünlerini ,sosyal paylaşım sitelerini, kendilerince izlemeye değer buldukları televizyon yapımlarını ve akıllı telefonları kullanmayı yada bunları tüketmeyi diğer akranlarının yaptığı gibi bir benzerlik sergileyerek hemen hemen aynı ölçüde tüketmiş,onlara yakın bir duruş sergilemişlerdir.Küreselleşmenin ivme kazandığı günümüz dünyasında sosyal hesapların ,kişisel profil ve linklerin İmam Hatip Lisesi öğrencilerini çevrelediğı bu öğrencilerin değerler noktasında zayıflamasına sebebiyet

verdiği, bazen de onların etrafında sanal bir dünya örüp gerçeklikten uzaklaştırdığı araştırmamızın sonuçları arasındadır.

İmam Hatip Lisesi öğrencisinin okullarından memnuniyeti ve okula adapte sağladığı araştırmamızda ortaya çıkan sonuçlardandır. Genç olmaları ve ergenlik dönemine rastlayan sorunlarla akranları gibi uğraştıkları gözlemlenmektedir. Müzik anlayışı noktasında geleneksel müziğimizi çok dinlemedikleri ,kendilerini içinde buldukları ve onları ifade eden popüler müziği benimsedikleri verilerden anlaşılmaktadır. Gene aynı şekilde televizyon program ve dizilerinde de onları en iyi ifade eden yapımları seyretmeyi tercih ettiği bu araştırmanın bir sonucudur diyebiliriz.

İmam Hatip Lisesi öğrencileri Dini bir müfredat dahilinde eğitim aldıklarından dolayı dini kavram ,nasihat ve öğretiler etrafında geçirdiği bir eğitim süreci söz konusudur. Fakat diğer taraftan da içinde hiç de ahlaki ve dini kural kaide ve pratiğin olmadığı menşei batı olan sosyal hesaplar, popüler kültür eğlence araçları, akıllı aygıt ve telefonların olduğu bir dünya mevcuttur. Araştırmamızı yaptığımız evrende her öğrencinin dindarlık derecesinin aynı olmadığı yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Popüler kültürü pervasızca tüketirken, dini değerleri sadece bir duyum olarak algılayıp rahatlıkla hazlarına kaldığı yerden devam eden ile aynı hazzı az da olsa yaşayıp dini vecibeleri daha ön plana çıkarabilen öğrenci profillerinin mevcut olduğu iç içe geçmiş bir yapı ile karşı karşıyayız.

Meseleye son tahlilde genel bir çerçeveden bakacak olursak Küreselleşmenin bütün derinlikleriyle hissedildiği günümüz dünyasında din varlığını bütün unsurlarıyla korumaya devam etmektedir. Bunun yanında özellikle İslam ülkelerinde

yaşayan genç nesil ve muhafazakar topluluklar dine aidiyetlerini hissetseler ve onu bir kutsal olarak algılasalar dahi batıdan gelen bu küresel popüler rüzgara katılmışlardır.Dinin içselliğinin din psikolojisinin bir konusu olduğunu hatırlatarak bu araştırmada sadece dinin İmam Hatip Lisesi öğrencileri üzerindeki sosyolojik tezahürlerinin ortaya koyulmaya çalışıldığının bilinmesini isterim.Dinin bağlayıcılığının ve onun büyüünün özellikle İslam toplumlarında nesilden nesile devam ettiği bir gerçektir ve bunun örneği tarihin sayfalarında mevcuttur.Toplumlar son bulmuş dinin etkisi ve onun mirası devamlılığını korumuş,gelecekte de bu miras devam edeceğe benzemektedir.

OKUL:

Takma ad:

1. Cinsiyetiniz:

- ☐ Kız
☐ Erkek

2. Sınıfınız:

- ☐ 10.
☐ 11.

3. İlköğretimi bitirdiğiniz yerleşim birimi:

- ☐ Köy
☐ Belde/Kasaba
☐ İlçe
☐ Şehir

4. Ailenizin ekonomik durumu:

- ☐ 3000 TL ve üstü
☐ 1500TL-2000 TL
☐ 1000 TL-1500 TL
☐ 1000 TL ve altı

5. Anne-babanızın öğrenim durumu, aşağıdakilerden hangisine uygundur?

Anne Baba

- ☐ ☐ Okuryazar değil
☐ ☐ Okur yazar, ilkokul mezunu
☐ ☐ Ortaokul mezunu
☐ ☐ Lise ve dengi okul mezunu
☐ ☐ Üniversite veya
yüksekokul mezunu

Başka (Belirtiniz):

6. Anne- babanızın mesleği

Anne Baba

- ☐ ☐ Ev hanımı
☐ ☐ Memur
☐ ☐ İşçi
☐ ☐ Öğretmen
☐ ☐ Din görevlisi
☐ ☐ Sanatkâr
☐ ☐ Serbest meslek
☐ ☐ Tüccar, sanayici
☐ ☐ Emekli

Başka (Belirtiniz):

Anne:

Baba:

7. Okul sezonunda nerede kalıyorsunuz: (Su anda İkamet ettiğiniz yer)

- ☐ Ailemin yanında,
☐ Akrabalarımın yanında,
☐ İmam-Hatip yurdunda,
☐ Özel yurttta,
Başka

(Belirtiniz):.....

8. İmam-Hatip Lisesine gelmeniz nasıl gerçekleşti?

- ☐ Kendi isteğimle
☐ Anne-babanım isteğiyle
☐ Arkadaşlarımın etkisiyle
☐ Öğretmenlerimin etkisiyle
Başka

(Belirtiniz):.....

9. imam-Hatip Lisesinde öğrenim gördüğünüz için memnun musunuz?

- ☐ Memnunum
☐ Biraz memnunum
☐ Memnun değilim
☐ Fikrim yok

10. okul dışı zamanınızı nasıl değerlendirirsiniz?

- ☐ Arkadaşlarımla dışarda geçiririm
☐ internet ve sosyal paylaşımla geçiririm
☐ Dini sohbet guruplarına katılırım
☐ Aile ve akrabalarımla beraber geçiririm

Başka(Belirtiniz):.....

11:Okul dışı zamanlarınızda hoşlanarak dinlediğiniz müzik türü hangisidir?

- ☐ Karışık
☐ Halk müziği ve sanat müziği
☐ pop müziği
☐ tasavvuf ,ilahi ezgi
☐ Hip hop ve alternatif rock

12. Okul dışı zamanlarınızda bir kursa gidip eğitim almak isteseydiniz hangi kurs önceliğiniz olurdu?

- ☐ yabancı dil kursu
☐ Müzik enstrümanı kursu.
☐ tasavvuf müziği koro ve çalışmaları
☐ Tiyatro ve sinema oyunculuğu
☐ Kuran kıraati ve güzel okuma kursu

Başka(Belirtiniz):.....

13: Okul dışı zamanlarınızda dini bilgileri daha çok hangi kurum ve kişilerden edirsiniz?

- ☐ Tarikat ve cemaat gruplarından

- ☐ Diyanete ait kurs ve hocalardan
- ☐ Ailemde güvendiğim kişilerden
- ☐ Dini içerikli yayın yapan Tv kanallarından
- ☐ sohbete gittiğim derneklerden

Başka(Belirtiniz).....

14: Okul dışı zamanlarınızda gönüllülük esaslı dini aktivite ve yardım faaliyetlerine katılırmısınız?

- ☐ Katılmam
- ☐ Bazen katılırım
- ☐ Hiç katılmam
- ☐ Katılırım
- ☐ sık sık katılırım

15: “ Okul dışı zamanımı şuna ayırıyorum “ dediğinizde cevabınız ne olur?

- ☐ Tefsir çalışmaları ve kuran meali okurum
- ☐ Dinlenmeye ayırıyorum
- ☐ Arkadaşlarımla vakit geçiririm
- ☐ Ailemle vakit geçiririm
- ☐ İnternet ve sosyal paylaşımlara ayırıyorum
- Başka (Belirtiniz).....

16: Ailenizin ve çevrenizin sizden beklentisi nedir?

- ☐ Dini yönden ve okul dersi yönden gelişip üniversite kazanmamı istiyor
- ☐ sadece dini yönden gelişmemi istiyor
- ☐ sadece ders yönünden gelişmemi ve üniversite kazanmamı istiyorlar
- ☐ Okulu bitirip Meslek sahibi olmamı ve herhangi bir işe başlamamı istiyorlar?
- Başka(Belirtiniz).....

17:Günümüzde imam hatip öğrencisi ile düz lise öğrencisinin davranış itibarıyla pek bir farkının kalmadığı fikrine katılıyor musunuz?

- ☐ Katılıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Kısmen katılıyorum
- ☐ Başka (Belirtiniz).....

18:Televizyon karşısında en çok hangi tür yayınları izlemeyi tercih edersiniz?

- ☐ Yarışma programları
- ☐ yabancı film
- ☐ Dini sohbet programları
- ☐ Eğlence ve komedi
- ☐ Haftalık diziler
- Başka(belirtiniz).....

19:Kuran ezber ödevleri dışında hangi sıklıkla kuran okursunuz?

- ☐ Her gün
- ☐ iki günde bir
- ☐ Haftada bir
- ☐ Ayda bir
- ☐ Ezber ödevi dışında okumam
- ☐ Başka (Belirtiniz):

20: Boş zamanlarınızda yaptığınız fiil ve davranışların din anlayışınıza uygun olmasına dikkat eder misiniz?

- ☐ Bazen dikkat ederim
- ☐ Her zaman dikkat ederim
- ☐ Dikkat etmem
- ☐ Benim için başka ölçütler vardır
- ☐ Başka (Belirtiniz):

21.Alışveriş merkezinde geçirdiğiniz sürede en çok yapmak istediğiniz faaliyet nedir

- ☐ Elbise mağazalarını gezerim
- ☐ yemek katında yemek yerim
- ☐ Eğlence katında oyunlar oynarım
- ☐ sinema seyredirim
- Başka(belirtiniz).....

22.Alışveriş merkezlerinin dini his yoğunluğunu azalttığı ve olumsuz etkiler bıraktığı düşüncesine katılıyor musunuz?

- ☐ Katılıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Kısmen katılıyorum
- Başka(belirtiniz).....

23.Alışveriş merkezlerindeki mescidi namaz kılmak için hangi sıklıkla kullanırsınız?

- ☐ Her gittiğimde vakit namazı kılarım
- ☐ Bazen kılarım
- ☐ vakit namazını kazaya bırakırım
- ☐ Alışveriş merkezinde namaz kılmam
- Başka(belirtiniz).....

24:Arkadaşlarınızla dışarda hoşça vakit geçirmek istediğinizde genelde nerelerde vakit geçirirsiniz?

- ☐ sohbete gittiğimiz dernek toplantılarında

- () Alış veriş merkezlerinde
() Şehrin merkezindeki kafelerde(Kızılay,ulus)
() Bir arkadaşımın evinde
() Bir arkadaşımın aracında mahalle gezintisinde
Başka(belirtiniz).....

25.izlemeyi çok istediğiniz bir sinema filminin konusu sizce ne olmalıdır?

- () Din ve tarih
() derin devlet siyaset
() Aşk
() komedi ve atraksiyon
() bir Anadolu köyü ve hikayesi
Başka(belirtiniz).....

26.Namazlarınızı düzenli kılar mısınız?

- () Namazlarımı düzenli kılarım
() Sadece Cuma namazı kılarım
() Namaz kılmıyorum
() Sadece Cuma kıyorum vakit namazına 'da başlamak isterim
() sadece Cuma yeterli vakit namazına daha sonraki yıllarda başlayacağım
Başka(belirtiniz).....

27.Kur'an meali okudunuz mu?

- ()Baştan sona kadar okudum
() Birazcık okudum
()Hiç okumadım
Başka(belirtiniz).....

28:Hangi sıklıkla dua edersiniz?

- ()Her gün namaz sonrasında
() Namaz sonrası ve özel ayırdığım saatlerde
() Sadece kandil gecelerinde
() Haftada bir gün özel bir saatte.

Başka(belirtiniz).....

29:Telefonunuzda internet paketi var mıdır?

- () internet paketim var
() internet paketim yok
() İnternet paketim sınırsız pakettir
() İnternet paketi düşünmüyorum bence zararlıBaşka(belirtiniz).....

30.Telefonunuzdaki internet paketinin sizi derslerinize çalışmaktan alıkoyduğunu ve bazı olumsuz etkilerinin olduğunu düşünüyor musunuz

- ()Düşünüyorum
()Düşünmüyorum
()Kararsızım
() Başka belirtiniz.....

31.Alış veriş merkezine gittiğinizde genelde hangi tür yemek yersiniz?

- ()fastfood yabancı marka
() fastfood Türk markası
()sulu yemek
()döner ve lahmacun
() Başka belirtiniz.....

KAYNAKÇA

- AKDEMİR Cihan. **İdeal Geçlik Tezi**, Sakarya-Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- AKYÜZ Niyazi **Dinin örgütsel iklimi dini guruplar**, Gündüz Yayıncılık, 2007.
- AKYÜZ Niyazi-İhsan Çapçioğlu **Ana Başlıklarıyla Din Sosyolojisi**-Gündüz Yayıncılık, 2008.
- APPLEBAUM Herbert (1997) **İş ve Boş Zaman** çev. N.Saatçioğlu, *Cogito*, Sayı 12, Sayfa 48.
- ASLANTÜRK Zeki –AKYÜZ Niyazi **Din Sosyolojisi 2**. Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2015.
- AYTAÇ Ömer Boş zaman üzerine kuramsal yaklaşımlar, **Fırat Üniversitesi Dergisi**, Yıl: 2002, cilt 12 sayı 11,
- BAUMAN Zygmunt (1991) **Modernlik ve Müphemlik** Ayrıntı yayınları 1991 Çeviren İsmail Türkmen
- BULL, C.; Hoose, J. ve Wheet, M **Introduction To Leisure Studies**, **Prentice Hall**, Essex, 2003.
- CURREL S **The March of Spare Time Pennsylvania**: Univ of Pennsylvania, 2010.
- ÇÜÇEN Ka (1996) **Ortaçağ Felsefesinde Zaman Kavramı Felsefe Dünyası**. Sayı 20: 1996. s 73–79
- ER izzet(1998) **Din sosyolojisi** Akçağ yayınları -1998 s-195
- ERKAL Mustafa (1992) **Sosyolojik Açıdan Spor** : Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay. İstanbul.
- GİDDENS Antony, **Sosyoloji** Haz. Cemal Güzel , Kırmızı Yayınları, 2012.
- GİLLES Pronovost **The Sociology of Time Current Sociology, La Sociologie Contemporaine, The Journal of International Sociological Association** c. 37, Sayı: 3, Sage Publication, London ve Newbury Park/CA, 1989, ss. 2, 4-5.
- GÖKÇE Birsen **Gecekondu Gençliği**, Hacettepe Üni. Yay. Ankara, 1971.
- GÜNAY Ünver, **Din sosyolojisi** İnsan Yayınları, İstanbul, 2003.
- İBN HALDUN, **Mukaddimetu İbni Haldûn**, Tah. Derviş el-Cüveydî, 2. bs., el-Mektebetu'lAsriyye, Beyrut 1996, s. 35.

- JOHN Urry, **Mekânları Tüketmek** Çev. Rahmi G. Ögdül, Ayrıntı Yay.İstanbul,1999, s. 94.
- JUNIŮ Susana, **Downshifting:Regaining the Essence of Leisure** Journal of Leisure Research, Vinter 2000, v32.
- KAYA Mahmut (2002) **Kindi Beş terim üzerine risaleler** Klasik Yay. İstanbul 2002, s. 217.
- KAYA Mahmut (2003) **İslam Filozoflarından Felsefe Metinleri** Haz. Ve Çev.Klasik Yay., İstanbul 2003, s. 172-173 Farabî,
- KAYA Mahmut –Hüseyin Sarioğlu (2009) **Gazalî, Filozofların Tutarsızlığı**, Çev. 2. bs., Klasik Yay., İstanbul 2009, s. 32.
- KIR İbrahim (2007) **Yüksek öğretim gençliğinde boş zaman etkinlikleri**, Elazığ Fırat Üniversitesi Dergisi cilt 17, s. 307.
- KİNDÎ **Oluş ve Bozuluşun Yakın Etkin Sebebi Üzerine** İstanbul 2002, ss. 150-153.
- METİN T. Can **Boş zaman literatürü üzerine makaleler**, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- OKUMUŞ Ejder (2009) **Osmanlı'nın Gözüyle İbni Haldun**, 2. Basım. İz Yay. İstanbul 2009, s. 36.
- OKUMUŞ Ejder **Zaman sosyolojisi bir giriş denemesi** s 2 Dini bilimleri akademik araştırma dergisi cilt 10 sayı 2.
- ÖCAL Mustafa (1991) **Eski imam Hatip Mektebi Mezunlarından Ebazade Şerif Ahmet efendi ile bir mülakat ve bazı belgeler** Diyanet dergisi 1991.
- ÖCAL Mustafa (2008) **Tanıkların Dilinden Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi Ve Dini hayat** Ensar neşriyat.
- SARIKAVAK Kazım (2000) **Mutezile'de Zaman Felsefe Dünyası** Sayı: 32/2, 2000, ss. 5-22.
- SARIKAVAK, Kazım (1997) **İhvan-ı Safa, İbn Sina ve Gazali'de Zaman Anlayışı** Felsefe Dünyası, Sayı: 25, Yaz 1997, ss. 52-71.
- SARIOĞLU Hüseyin **İbn Rüşd Felsefesi**, Klasik Yay., İstanbul, 2003.
- SELÇUK Mualla **Çocuğun eğitiminde dini motifler** Türkiye Diyanet Vakfı yayınları, Ankara, 1990.
- SHİVERS, J.S. ve DELİSLE, L.J. (1997). **The story of leisure: context, concepts and current controversy**. Human Kinetics Publishers.

STEPHEN Kern **The Culture of Time and Space 1880-1918**, Londra, 2003.

ŞAHİN .C.Mehmet (2007) **İlahiyat fakültesi öğrencilerinin popüler kültür unsurlarına ilişkin yaklaşımları üzerine sosyolojik bir araştırma** Ankara üniversitesi (Doktora Tezi).

ŞİŞMAN Nazife (1985) İstanbul **Seyyid Hüseyin Nasr, İslam Kozmoloji Öğretilerine Giriş**. Çev.Nazife Şişman, İstanbul 1985, s. 251.

TEZCAN Mahmut **Boş Zamanlar Sosyolojisi**, Ankara Üniversitesi Yayınları Ankara, 1977.

WEBER , E . **Boş zamanlar sorunu** Gençlik Lideri El kitabı içinde s.83.

ZUCKERMAN, Phil (2006) **Din sosyolojisine Giriş** Birleşik yayınları Çev: İhsan çapçioğlu-Halil Aydınalp.

ÖZET

Aksu, Kahraman. İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Okul Dışı Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Danışman: Doç. Dr. Mehmet Cem ŞAHİN, 165 s.

Son yıllarda sayıları git gide artan imam hatip liselerini bu araştırmada mercek altına aldık. Uzun diyaloglar , nitel ve nicel gözlemler sonucu derinlemesine sosyolojik gözlemler yaparak imam hatip lisesi öğrenci ve ergenlerinin boş zaman eylemleri üzerine ortaya koyduğumuz bulguları değerlendirdik.Bu araştırmalar veli profili yapısı, sosyo ekonomik düzey farklılığı olan okullardan meydana gelmekteydi.Hızlıca gelişen teknolojik ürünler ,kitle iletişim araçları ,dokunmatik aygıtlar,sosyal hesaplar,en son sürümünün bir öncekini çöpe attığı değişik ürünler ve uygulamalar bizim gözlemlerimize göre sosyolojinin ana kurumlarından olan boş zaman sosyolojisinin günümüz gençliği üzerindeki ana unsurlarıydı.Sayıları giderek artan alışveriş merkezleri ,gündelik diziler, televizyon yapımları gerçekten dini müfredata tabi olarak eğitim alan imam hatip gençliğini bir kuşatma altına alarak adeta etrafında seküler ve hedonist bir duvar oluşturmuştu. Değerlerin gitgide zayıfladığı 2016 Türkiye sinde imam hatip liselerine gönüllü katılanlarda namaz kılma oranının yüksek olduğunu gözlemledik.Her ne kadar normal lise öğrencisiyle aynı popüler bombardımana maruz kalsa da imam hatip liselerinde muhafazakar bir eğilim ,Milli değerlere saygı söz konusu idi.Pratikte uygulamaları her ne kadar tam olmasa da,imam hatip liselerindeki öğrenci kalitesi her ne kadar istenen seviyede olmasa da.imam hatip geleneği ve birikiminin gene de bir şekilde aktarımının olduğu bir gerçektir.ve bu kültürün sonraki kuşağa da geçeceği bir sosyolojik olgudur.

Anahtar Kelimeler: İmam hatip lisesi,popüler bombardıman,Milli değerler, Boş zaman sosyolojisi

ABSTRACT

Aksu, Kahraman. Free Time For Imam Hatip High School's Students the sample of Imam Hatip High Schools. Ms. Thesis, Advisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet Cem ŞAHİN, 165 p.

We have examined closer the Imam Hatip High Schools numbers ever-mounting in recent years in this research. We have evaluated the findings manifested on free time of Imam Hatip High School students and teenagers by deep sociological observations as a result of long dialogues, qualitative and quantitative observations. These researches were constituted from the different student's guardian type and socio-economical level. The rapidly-developed technological products, mass media, touch devices, social accounts, products' new version is coming into use consistently and applications are the key fact of the free time sociology is one of the main facts of sociology over the youth of today pursuant to our observations. The numbers ever increasing shopping centers, television series and television products are surrounding the Imam Hatip High School students and constituting a secular and hedonist wall around of them. In the decreased in value facts of 2016 year of Turkey, we have observed that the rate of performing the prayer (salaat) was really high for the students who has enrolled to Imam Hatip High School with their own volition. A bien-pensant and respecting to national values are very important facts for the Imam Hatip High School students in despite of they are exposing to the same popular bombardment with the Normal High School students. The Imam Hatip High Schools are transmitting the Imam Hatip tradition and cultural accumulation to the next generations and the reality of this culture will be transmitted to the next generation is a sociological fact although practical applications are unsatisfying and the student quality is low in the Imam Hatip High School.

Key Words: Imam Hatip High School, Popular bombardment, National values, The free time sociology